ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ

ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ

ੴ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ

(੧)

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ

ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ'

Naamdhari Itihas
(Part 1)

by
Sant Inder Singh 'Chakaraverti'

ਦੂਜੀ ਵਾਰ: ੧੫੦੦
੨੬ ਭਾਦਰੋਂ ੨੦੨੨
੧੦ ਸਤੰਬਰ : ੧੯੬੫

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:
ਮੈਨੇਜਰ 'ਸਤਿਜੁਗ', ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ, (ਹਿਸਾਰ)

ਕੀਮਤ:

ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦੀ

ਭੂਮਿਕਾ

ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਹਜ਼ੂਰ ਅਟੱਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਧਨਵਾਦ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਸਦਕਾ ਪੁਸਤਕ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ' ਹਿੱਸਾ ੧ ਦੀ ਦੂਜੀ ਛਾਪ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਸੀਂ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਿਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚੇਚਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ, ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਜ ਤੀਕਰ ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਲਗਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਲੁਪਤ ਪ੍ਰਾਇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਂਹਦੀ ਕਿ ਅਹਿੰਸਾ ਪ੍ਰਿਅ, ਨਾਮਧਾਰੀ 'ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ' ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਸਲੂਕ ਥੀਂ ਜਨਤਾ ਆਮ ਪ੍ਰਚਿਤ ਹੋਵੇ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਕ੍ਰਮ ਕਰਦਾ ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਅਦਾਲਤੀ ਨਾਟਕ ਰਚੇ ਦੇ ਕਾਰਾ ਗਾਰ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਲਮਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਬੜਾ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਸਜਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦਿਨੇ ਮਿਸ਼ਾਲਾਂ ਫੜ ਇਨਸਾਫ਼ ਭਾਲਦੇ, ਅਜੇਹਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚੋਂ ਡੇਢ ਸਾਲ ਲਈ ਜਿਹਲ ਭੇਜਕੇ, ਕਲੇਜਾ ਠੰਢਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ। ਜਦ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਜਿੰਨੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਂਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਉ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਦ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ?

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜਦ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦਾ 'ਬਸੰਤ-ਅੰਕ' ਸਾਲ ੧੯੬੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਲੇਖ 'ਅਪੂਰਵ ਬਲੀਦਾਨ' ਬ੍ਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਹਰੀ ਪ੍ਰੈਸ' ਤੋਂ ੪੦੦੦

ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੰਗ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਤਕਥਨੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਸਲੀਅਤ ਭਰੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨਰਮੀ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਹੀ-ਸਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਜਨਤਕ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸੀਨੇ ਬ-ਸੀਨੇ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਨਾ ਜਾ ਸਕੀਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ "ਸੀਮਾਂ ਪ੍ਰਾਂਤ" ਵਿਚ ਅਵਿਤਰਿਤ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਖੀਆਂ ਉਧਰ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਕੇ ਭੁਲ ਵਿਸਰ ਗਈਆਂ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹਿੱਸਾ ੧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁਕਣ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਸਤਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਭਵਿਖਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਾਨ ਘਟਨਾ ਮੇਰੀ ਅਖੋਂ ਪ੍ਰੋਖੇ ਹੀ ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਦ ਪਤਾ ਲਗਾ, ਜਦ ਮੇਰੇ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਸਾਥੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜ਼ਰੋਂ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ, ਆਹਲਾ ਆਚਰਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਤੇ ਸਨੇਹੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਕੇ ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਦੇ ਨਾਲ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਨੰਬਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ੍ਰੀ ਅਟੱਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਮਰਣ ਨਾ ਰਖ ਸਕਿਆ।

ਇਹ ਭਵਿਖਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਾਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਸੱਚ ਤੇ ਸਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦੇਹ ਕਰਕੇ ਅਜ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਭੁਲ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਵਾਰਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਏਹ ਹੈ:-

'ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਲਮੀਕ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਲਬਾਲਬ' ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਸਦੀ ਖੋਜ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਾਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਹੀ ਇਹ ਲੇਖ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ

ਬਹੁਤ ੨ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਇਹ 'ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਸਵਸਥ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ ਤਦ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ' 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ।

ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ

ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ
੧੨ ਹਾੜ ੨੦੨੨.

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੧ਵੀਂ

ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਮ ਯਦੀ ਨਰਨਾਰੀ ਲੈ ਅਪਾਰੀ ਭਵ ਤੈ ਤਰੇ।
ਔਰ ਇਲਹਾਮ ਕਰਤਾਰ ਕਈ ਬਾਰ ਦਯੋ ਨਾਮ ਦੈ ਉਧਾਰ ਕਰ ਜੀਵਨ ਕਾ ਤੂੰ ਖਰੇ।
ਐਪੈ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਦਰਸ ਦੈ ਜੋ ਕਹਿਯੋ ਤਾਂਹ ਮੇਰੋ ਅਵਤਾਰ ਅੰਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹਵੈ ਭਰੇ।
ਯਾਂਹਿ ਹੇਤ ਤਾਂਹਿ, ਨਾਹਿ ਔਰ ਕਾਂਹਿ ਮਾਂਹਿ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਾਈ ਗੁਰ ਵਾਕ ਦਿਢਥੇ ਧਰੇ।
"ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ"

੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ

ਬਾਲ ਜੀਵਨ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਭਾਗ ਅਰਥਾਤ ਪੋਠੋਹਾਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਕ ਵਿਖੇ ਇਕ ਸਰਵਾਲਾ* ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਤਰੇ ਜ਼ਾਤੀ ਦੇ ਅਰੋੜੇ ਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਤਾ ਭਾਗਭਰੀ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤਰ ਕੁਖ ਦੁਆਰਾ ਫੱਗਨ ਸੁਦੀ ੧੫ (ਪੂਰਨ ਮਾਸੀ) ਸੰਮਤ ੧੮੪੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

(੨੨ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੮੬) ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਬਸੰਤ ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਪਣੇ 'ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ' ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਖੋਜਦੇ!

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਛੋਈ ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਓਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ ਦੋ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ ਮਿਲੇ, ਏਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੰਮਤ ੧੯੫੪ ਵਿਚ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਭਗਤ (ਬਾਬੇ ਸਾਈਂ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਭਗਤ ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤੇ ਸਾਂਈ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀਨ (ਹਾਣੀ) ਹੋਏ ਹਨ, ਦੂਜਾ ਸਾਈਂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤੀਜੇ ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਹਜਰੋਂ ਸਾਹਿਬ, ਕੈਮਲਪੁਰ ਸਰਵਾਲਾ ਆਦਿ ਗ੍ਰਾਮਾਂ ਵਿਖੇ ਫਿਰ ਕੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਏ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੮੫੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਜੋ ਗਯਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਲਈ ਸੰਮਤ ੧੯੯੯ ਵਿਚ, ਕੈਮਲਪੁਰ, ਹਜਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਰਵਾਲਾ ਛੋਈ ਆਦਿ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ

ਦੇ ਏਹਨਾਂ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਯਾ, ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਲਿਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ:-

"ਆਲਿਮ ਸਿੰਘ ਬੰਦ ਕਰ ਦੋਇ।
ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਸਨ ਭੀ ਤੁਮ ਹੋਇ।'
ਦੋਹਿਰਾ- ਕਹਿਓ ਗੁਰੂ ਹਮ ਭੀ ਰਾਖਹਿ ਹਿਰਦੇ ਭਾਵਨੀ ਸੋਇ।
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਥੇ, ਰਾਮ ਸਰੋਵਰ ਜੋਇ।
ਬੇਰ ਗਿਆਰਵੀਂ ਹਮ ਚਲ ਆਵਹਿ।
ਤਿਸਤੇ ਕੋਇਕ ਹਮ ਲਖ ਪਾਵਹਿ।
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ।
ਕਰੋਂ ਸੰਭਾਲਨ ਮੈ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰੁਤ ਪਵੀਂ ਅੰਸੂ ੩੮)

ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਇਆ। ਜੇਹਾ ਕਿ ਜਗਤ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਮਿਲਨ ਲਗੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਬਾਲਕ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਜੇ ਹੋਏ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਰਖਯਾ* ਲਈ ਵਾੜ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਲਕ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਅਰ ਮੋਹਨੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਦਮਕ ਅਤੇ ਮਸਤਕ ਦਾ ਤੇਜ ਵੇਖਕੇ

ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸੰਮਤ ੧੮੪੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਰਵਾਲੇ ਵਿਖੇ ਹੋਯਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹੈ।

ਏਸ ਵੇਲੇ ਕੈਮਲਪੁਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁਤਰ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜਰੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਪਿਤੋਂ ਓਸੇ ਮੁਸਤ੍ਕਾ ਮਕਾਨ ਸਰਵਾਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਸਰਵਾਲਾ ਛਡਣ ਤੇ ਓਸ ਮਕਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਏਹ ਥਾਂ ਅੱਜ ਤੀਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਓਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਿਰਧ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਪਿੰਡ ਸਾਰਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੈ ਏਥੇ 'ਕੱਲਾ ਘਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਸੀ।)

*(ਜਿਸ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਏਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ :-"ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੌਤਕ ਰਚਾਨ ਸਮੇਂ ਸਿਖਾਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, 'ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਾਮ ਦੇਨ ਵਾਲਾ ਕੇਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹੋਸੀ। ਜੇਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਭੇਦ ਸਮਝਾਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪਾਪੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਸੀ, ਤਾਂ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਆਸ ਕਰਦੇ ਕਿ ਏਹ ਬਾਲਕ ਬੜੇ ਉਤਮ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ, ਤੇਜਸਵੀ ਅਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੁੰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਡਤ ਅਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਲਗਨ ਮਹੂਰਤ ਸੋਧ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਦਾ ਏਹ ਪੁਤਰ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਨ ਬਾਲਕ ਨਹੀਂ, ਏਸਦਾ ਨਛੱਤਰ, ਏਸਦੀ ਹਸਤ ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਮਸਤਕ ਦੀ ਝਲਕ ਏਹ ਸੂਚਨਾ ਪਈ ਦੇਂਦੀ ਏ ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਈਸਵਰ ਅਵਿਤਾਰ ਮੰਨਕੇ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।*

ਜਿਸ ਬੰਨੇ ਏਹ ਆਪਣੀ ਸਵਾਭਾਵਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੱਕਨਗੇ, ਮਿਟੀ ਸਵਰਨ ਅਤੇ ਬਿਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਸੀ। ਅਨੇਕ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਭਵ ਸਾਗਰ ਥੀਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਏਹ ਬਾਲਕ ਖੇਵਟ ਰੂਪੀ ਹੋਸੀ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਖਨ ਲਗੇ, ਧੰਨ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅਤੇ ਧੰਨ ਹਨ ਸਾਡੇ ਭਾਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਈਸ਼ਵਰ ਅਵਤਾਰ ਦੇ

ਕਹਿਆ 'ਸਿਖੋ ਸੁਣੋ ਦਸਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਪੁਛਿਆ ਹੈਵੇ, ਹੁਣ ਨਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਸਰਵਾਲਾ ਹੋਸੀ ਓਸ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਸੀ ਤੇ ਭਜਨ ਵੀ ਦੇਸੀ ਕਲ ਭੰਜਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਓਸਦੇ ਹੱਥ ਹੋਸੀ।')

*(ਗੁਰਿੰਡਨਾਮਹ (ਏਹ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ ਬੜਾ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ ਕਈ ਸਜਨਾਂ ਕੋਲ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਏਹ ਪੁਸਤਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ) ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ:-

"ਜਾਮੇ ਧਾਰੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਨਵਸਤ ਕਲਾ ਸੁਧਾਰ। ਗੁਪਤ ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ ਖੋਲਸੀ ਕੋਇਕ ਪਾਵੈ ਪਾਰ।" ਹੁਣ ਇਕ ਏਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰੋੜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਮਾਂ ਕਿਉਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਪ ਹੀ ਦੇ ਗਏ ਹਨ:-

ਤਾਂ ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਹੇ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫੇਰ ਸਿਖ ਕਿਸਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪੈਣਗੇ ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਅਜਿਤਯਾ ਜਿਥੇ ਸਬਦ ਮੇਹਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਥੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ੇਗਾ। ਕਿਆ ਘਰ ਕਿਆ ਬਾਹਰ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਗੁਰੂ ਚੇਲੇ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਚਾ ਅਜਿੱਤਯਾ ਤੈਂ ਜੋ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੇਗਾ ਸੋ ਭੀ ਜਦ ਦਸਵਾਂ ਜਾਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ ਗੁਪਤ ਵਰਤੇਗਾ।

(ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੰਮਤ ੧੯੫੨)

ਵਿਚ ਰਾਇ ਸਾਹਬ ਮੁਨਸ਼ੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛਾਪੇ ਖਾਨੇ ਲਹੌਰ ਵਿਚ ਛਪੀ।)

ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਲਿ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਆਪਣੇ ਪੁਤਰ ਦਾ ਭਾਗ ਅਤੇ ਜਸ ਸੁਣਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਭਰੀ ਜੀ ਅਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝਦੇ। ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਜੀਵ, ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦਾ ਜਸ ਅਰ ਕੀਰਤੀ ਸੁਣਕੇ ਫੂਲੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾਂਦੇ। ਇਸ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਤਿੱਥੀਆਂ ਭਿਖਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ਭਾਂਦੇ ਦਾਨ ਦਿਤੇ। ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰੇ ਦਿਤੇ। ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ। ਨਾਮ ਰਖਣ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾ ਕੇ - 'ਬਿਸਰ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤ ਪਰਾਈ।' ਤੁਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਰਖਿਆ। ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਪੂਰਨਮਾਂ ਦੇ ਚੰਨ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਲੱਖਣ ਸਮੂਹ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਅਡਰੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਕੇ ਹੀ ਵਚਿਤ੍ਰ ਸਨ। ਰੋਣ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ। ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਣਾ, ਚੁੱਪ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਬੰਨੇ ਧਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਕ ਟੱਕ ਵੇਂਹਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ। ਜਦੋਂ ਬੋਲਣ ਲਗੇ, ਅਜੇਹੀਆਂ ਮਿਠੀਆਂ, ਤੋਤਲੀਆਂ, ਰਹੱਸਜਨਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਜੋ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਣਾ। ਅੱਠਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਲੰਡੇ ਪੜ੍ਹ ਲਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਹਿਣੀ, ਕਰਨੀ ਵੇਖਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਾਲ ਜੀਵਨ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਈ ਲੋਕੀਂ ਤਾਂ ਆਖ ਵੀ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਏਹ ਬਾਲਕ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨੱਗਰ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਲੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਰ ਥੀਂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਣਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਧਨ ਬੀਜਨ ਚਲੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤਾ ਹੋ ਕੇ ਉਗੇਗਾ, ਵਧੇਗਾ, ਫੁਲੇਗਾ। ਓਹ ਪਦਾਰਥ ਅਨਾਥ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦੇਣਾ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਣ ਤੇ ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਸਹਿਤ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਕਿ 'ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸਾਣ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮਣ ਅਨਾਜ ਬੀਜ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਗ੍ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਤਨ ਰੂਪ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬੀਜਾਂਗੇ ਤਾਂ ਏਹ ਸਹੰਸਰ ਗੁਣਾਂ ਵਧੀਕ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਔਖੇ ਵੀ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਤਾਂ ਏਸ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਯੋਤਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਔਖੇ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਘਰ

ਉਜੜਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਥੇਰੀ ਰਾਖੀ ਰਖਦੇ ਅਤੇ ਅਗਯਾਨ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਘੂਰ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਆਪਣਾ ਦਾਉ ਚਲਾ ਹੀ ਜਾਂਦੇ। ਬਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਗਤਾਂ ਲੁਆ ਕੇ ਆਪ ਅਗੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ। ਅਜੇਹੀਆਂ ਲੀਲਾਂ ਕਰਦੇ ਮਾਨੋਂ ਮਾਤਾ ਜਸ਼ੋਧਾਂ ਦਾ ਪਯਾਰਾ ਦੇਵਕੀ ਨੰਦਨ ਅਨੰਦ, ਕੰਦ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰ ਸਰਵਾਲੇ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਆਲ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਾਂਗ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਵੀ ਕਦੀ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਦੀ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਘਰ ਦਾ ਕਾਜ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਯਾਂ ਤਕਕੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਖ ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਅੰਤ ਨਿਰੁਤਰ ਹੋ ਕੇ ਚੁਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਕੋਈ ਆਂਹਦਾ ਕਿ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਂਹਦਾ ਜੋ ਏਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੰਬੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਂਗ ਵੈਦਾਂ ਮਉਲਾਨਿਆਂ ਨੇ ਬਥੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਯਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਬੀਯਤ (ਸੁਭਾਵ) ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਹੋਈ। ਓਹ ਰੋਗ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵੈਦ ਨਾੜੀਆਂ ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਧਰਕੇ ਲਭ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਓਹ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਜਿੰਨ, ਭੂਤ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਮਾਂਦ੍ਰੀਆਂ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦੇ ਉਪਚਾਰ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵੇਦਨ ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਵੈਦਿਕ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਨੁਸਖਿਆਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਓਹ ਕਲੇਜੇ ਦੀ ਕਰਕ ਕੋਈ ਐਸੀ ਵੈਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੁਨੀਆਵੀ ਢੰਗ, ਜੰਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰ ਟੂਣੇ ਟਾਮਣ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਹਾਰਕੇ ਵੈਦਾਂ ਅਤੇ ਮਾਂਦ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਆਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਥੀਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕੀਂ ਸਨ ਜੋ ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਐਵੇਂ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈਂ ਏਹ ਤੇਰਾ ਪੁਤਰ ਕਿਸੇ ਦੁਨੀਆਵੀ ਰੋਗ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਅਤੇ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪੁਤਰ ਹਜਾਰਾਂ ਤੇ ਲਖਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਚਾ ਵੈਦ ਪਰਗਟ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਤਨ ਬਦਨ ਦੀ ਸੁਧ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦੀ। ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧੀ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਹੀ ਵੈਰਾਗੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਭੌਰ ਨੂੰ ਫੁਲ ਉਤੇ ਮੰਡਰਾਂਦਾ ਤਕਦੇ ਤਾਂ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਉਠਦੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵੈਰਾਗੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਬਹਿ ਟੁਰਦਾ। ਓਸੇ ਭੌਰੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਂਹਦੇ ਕਿ – 'ਹੇ ਫੁਲ ਦੀ ਮਕਰੰਦ ਵਿਚ ਮਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ੈਦਾਈ ਭਵਰ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਿਰ

ਉਤੇ ਵੀ ਕਾਲ ਏਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁੰਜਰਾਂਦਾ ਹੈ ਪਿਆ। ਇਸ ਫੁਲ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੋ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾਤਾਰ, ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਨਾ ਫੁਰਮਾਨ ਨਾ ਹੋ! ਨਹੀਂ ਤੇ ਯਾਦ ਰਖ ਬਿਨਾ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਥੀਂ ਤੂੰ ਵੀ ਜਮ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਖਾਵੇਂਗਾ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਤੈਨੂੰ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ, ਛੁਡਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ।' ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਲਿੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਂਹਦੇ – 'ਹੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਵੀ ਤੇ ਏਸ ਭਵਰ ਵਾਂਗ ਸੰਸਾਰ ਸੁਮਨ (ਫੁੱਲ) ਦੀ ਮਕਰੰਦ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਨੂੰ ਉਕਾ ਹੀ ਭੁਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੇਰਾ ਕੀ ਇਕਰਾਰ ਸੀ! ਅਤੇ ਤੂੰ ਕੀ-ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਆਇਆ ਸੈਂ। ਬਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਧਨ, ਧਾਮ, ਘਰ, ਬਾਰ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ, ਸੌਣਾ, ਹਸਣਾ, ਖੇਡਣਾ, ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਆਦਿ ਸਭ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਥਾਉਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਰਪ ਰੂਪ ਧਾਰ ਘਰ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨੀ

ਏਹਨਾਂ ਕੌਤਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰਾ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੁਤਰ ਮੈਂ ਜਲ ਭਰਨ ਚਲੀ ਹਾਂ ਘਰ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਤੁਸਾਂ ਕਰਨੀ। ਆਪ ਸਤਿਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਘਰ ਬਹਿ ਗਏ! ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਲ ਭਰਨ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਆ ਕੇ ਨਰਾਜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੁੱਤੇ ਨ ਵੜ ਜਾਵਨ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨ ਚੁਰਾ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਬਿਰਦ ਪਾਲ, ਅਕਾਲ ਸਰਪ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਦਲ੍ਹੀਜਾਂ ਉਤੇ ਬੂਹੇ ਦ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਬੈਠੇ। ਜਦ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਲ ਲੈਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੇਸੁਧ ਹਨ ਅਤੇ ਬੂਹੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਰਪ ਫਨ ਖਲਾਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਏਹ ਦੇਖ ਪੜੌਸ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਦਸਿਆ। ਸੁਣਕੇ ਜਦੋਂ ਲੋਕੀਂ ਆਏ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਪ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੇਸੁਧ ਪਏ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਪ ਡਸ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਬੇਸੁਧ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਮੁਲਾਂ ਅਤੇ ਮਾਂਦ੍ਰੀ ਸਦਵਾਕੇ ਜੰਤਰ, ਮੰਤਰ, ਟੂਣੇ, ਟਾਮਨ ਕਰਵਾਏ, ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਅੱਖ ਨਾ ਹੀ ਝਮਕੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ। ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ

ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਛੋਈ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਦੁਕਾਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਮ ਲੋਕੀਂ ਏਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਬੈਠੇ ਕਿ ਬਸ ਅੱਜ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ ਬਚਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਉਪਚਾਰ ਕਰ ਕਰਾ ਕੇ ਬਸ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਮਗਰੋਂ ਆਪਜੀ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਖੋਲ੍ਹੀ, ਸਭ ਨੇ ਲੱਖ ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਏ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਭਾਗਭਰੀ ਨੂੰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਵਧਾਈਆਂ ਮਿਲਨ ਲਗੀਆਂ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪਯਾਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਪੁਤ ਕਿਥੇ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਤੈਨੂੰ ਸਰਪ ਨੇ ਡੰਗ ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਾ ਮਾਰਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਜਲ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ – 'ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁਜਾਨੈ ਪੀਰ। ਰਾਮ ਭਗਤ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ।' ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਰਪ ਕਦ ਆਯਾ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ, ਕਦ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਏਹ ਸੁਣ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕ੍ਰਾਂਦਿਆਂ ਉਤਰ ਦਿਤਾ –'ਮਾਤਾ ਜੀ ਏਹ ਸਭ ਓਸ ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਚੋਜ ਹਨ, ਆਪ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਦੇਖ ਘਬਰਾਯਾ ਨ ਕਰੋ ਏਹ ਸਭ ਓਸ ਪਯਾਰੇ ਦੇ ਹੀ ਚੋਜ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਹੀ ਓਸਨੂੰ ਏਹ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਨੇ ਸੈਨ ਦੇ ਥਾਉਂ ਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਮੁਠੀਆਂ ਭਰੀਆਂ, ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਛੰਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਧੰਨੇ ਦੇ ਵੱਛੇ ਚਾਰੇ, ਓਸਨੇ ਹੀ ਅੱਜ ਸਰਪ ਰੂਪ ਧਾਰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਕੋਈ ਵੀ ਫ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ। ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਜੇਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਨੇਕ ਲੀਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਚੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਲ ਜੀਵਨ ਸਮਾਪਿਤ ਹੋਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਗੁਰ ਮੰਤਰ –ਗੁਰਿਆਈ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖ, ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਤਕ ਸਰਵਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਅਸਚਰਜ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਤਨੀ ਅਲਪ ਆਯੂ ਵਿਚ ਅਰਥਾਤ ੧੨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰਾ ਵਿਚ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਿਕ ਨਿਹਾਰ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਰੰਗਤ ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਕੀ ਜਵਾਨ, ਅਤੇ ਕੀ ਬਿਰਧ, ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕੀ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸਮਝਕੇ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਏਹ ਬਾਲ ਜੀਵਨ ੧੨ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਸਥਾ

ਤੇ ਪੁਜਕੇ ਸਮਾਪਿਤ ਹੋਯਾ। ਹੁਣ ਤੀਕ ਆਪ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਏਸ ਦਾ ਆਪ ਨੂੰ ਸਦੀਵ ਹੀ ਖਯਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਈ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਛੋਈ ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਹੱਟੀ ਪਾ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਛੋਈ ਜਾਂਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਉਠਕੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਵਾਲੇ ਤੋਂ ਛੋਈ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਹਰੋ ਨਦੀ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਦਾ ਸੰਗਮ (ਮਿਲਾਪ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਏਹ ਅਸਥਾਨ ਬੜਾ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਰਮਣੀਕ ਹੈ, ਸੌਂਹੇ ਛੋਈ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਵਚਿਤ੍ਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਸੀਆਂ ਲਈ ਏਹ ਥਾਂ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਹੈ। ਬਦੋ ਬਦੀ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ* ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਕਾਗਰ ਹੋ ਭਜਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਬਾਹ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ, ਸੁਰਤ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਏਸ ਦਰਿਆ ਤੇ ਹਾਂ ਜੀਃ–'ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ।' ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦ ਏਥੇ ਅਪੜੇ ਤਾਂ ਝਟ ਬਿਰਤੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜੀ। ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਬੈਠੇ। ਇਤਨੇ ਵਿਚ ਆਪ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਸੌਂਹੇਂ ਆਨ ਖਲੋਤੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਝਟ ਉਠ ਵਾਗ ਫੜ ਲਈ। ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੋਜੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਸੂੰ ਹਸੂੰ ਕਰਦੇ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਆਸਨ ਤੇ ਬਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਤੇਜਸਵੀ ਭਾਲ, ਧੁਨਸ਼ਬਾਨ, ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ, ਸਵੈਤਬਾਜ ਦੇਖ ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਨਿਸਚਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਪਾਵਨ ਵਯੱਕਤੀ ਓਹੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਹਾਲ ਨਿਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਯਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਏਹ ਅਲੌਕਿਕ ਮੂਰਤੀ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਪਟਲ (ਦਿਲ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ) ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਹੋਈ ਪਈ ਏ। ਕਿਉਂ ਜੀ! ਦਸੋ ਨਾ ਜੀ! ਆਪ ਓਹੋ ਹੀ ਹੋ ਨਾ ਜੀ। ਹਾਂ, ਹਾਂ! ਓਹੀ ਤੇ ਹੋ। ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਕਦੀ ਅਜੇਹਾ ਹੋਯਾ ਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਉਂ ਕੀ ਏ? ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਤਿਆਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ? ਕਿਧਰੋਂ ਆਏ ਹੋ? ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਿਥੇ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ? ਸਾਹਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਥੀਂ

(ਸੰਮਤ ੧੯੯੮ ਚੇਤ੍ਰ ਮਹੀਨੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਵਾਸਤੇ ਏਸ ਅਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਯਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੈਮਲਪੁਰੀ ਸਜਨਾਂ ਨੇ ਏਹ ਸਥਾਨ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਦਖਾਯਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਦਿਲਕਸ਼ ਨਜ਼ਾਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਦੇ ਸੌਹੇਂ ਝਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਪਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। –'ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ')

ਫੁਰਮਾਯਾ –'ਮੇਰੇ ਪਯਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਮੈਂ ਓਹੀ ਹਾਂ ਜਿਸਦੀ ਤੂੰ ਅਜ ਤੀਕ ਅਰਾਧਨਾਂ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈਂ ਮੈਂ ਓਹੀ ਹਾਂ ਜਿਸਦਾ ਵਰਨਣ ਤੈਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਮੇਰਾ ਹੀ ਨਾਉਂ (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਅਜ ਤੀਕ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਰਨਾਂ ਇਕ ਗੁਪਤ ਭੇਦ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਏਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਾਂਸ਼ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਦੇ ਉਧਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਨਮਿਤ ਹੁਣ ਤੀਕ ਗੁਪਤ ਹੋਇ ਵਰਤੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਆਓ ਅੱਜ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਸੌਂਪਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਿਕ (ਪਿਛੇ ਕਥਨ ਕੀਤੇ) ਵਾਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰੀਏ। ਏਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਏਹ ਭੀ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਸੌਂਪਣਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੀਘਰ ਅਸੀਂ ਭੈਣੀ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਜਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦੇ ਘਰ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਓਸੇ ਚੋਲੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਖਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਤਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਏਨੇ ਬਚਨ ਕਰਨ ਥੀਂ ਪਸਚਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਆਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਨਾਰੀਯੇਲ ਰਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਗੁਰਤਾ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਏ । *ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮਾਧੀ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਛੋਈ ਆ ਕੇ, ਜੋ ਬਾਰਤਾ, ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਬੀਤੀ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਏਥੇ ਸਰਵਾਲੇ ਅਤੇ ਛੋਈ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਨਾਮ ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਮੁੜ ਇਸਥਿਤ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬੜੇ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹਜ਼ਰੋਂ ਵਿਖੇ ਦੁਕਾਨ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਸੋ ਆਪ ਵੀ ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਹੀ ਜਾ ਪ੍ਰਵੇਸੇ। ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇਉਂ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ :-

ਸੰਮਤ ਪਚਾਸੀਏ ਮੈਂ ਹਜ਼ਰੋਂ ਗ੍ਰਾਮ ਮਾਂਹਿ
ਭਾਈ ਤਾਹਿਕੇ ਦੁਕਾਨ ਆਇ ਤਹਾ ਜੋ ਕਈ।
ਯਾਹ ਹੇਤ ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਗੇਸ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਾਂਹਿ,
ਆਇਕੈ ਦੁਕਾਨ ਕੀਨ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਖਈ।
ਤਾਹਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰ ਹਜਰੋਂ ਅਮਾ ਪਵਰ,

(ਸ਼ੰਕਾ ਸਮਾਧਾਨਤਾ ਲਈ ਦੇਖੋ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦਾ ਬਸੰਤ ਨੰਬਰ ਸੰਮਤ ੧੯੯੬ 'ਗੁਰੂ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਕ੍ਰਿਤ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਆਲਿਮ'।)

ਭਯੋ ਸਮ ਔਧ ਤਰ ਮੰਦਤਾ ਬਿਲੈ ਗਈ।
ਭਏ ਲੋਗ ਵਡਭਾਗੀ ਭਗਤੀ ਮੈ ਮਤਿ ਪਾਗੀ,
ਸੰਤ ਸੰਗ ਮਾਹਿ ਜਾਗੀ ਸੰਤ ਸੇਵ ਹੂ ਠਈ।

(ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੂਜੀ)

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹਜਰੋਂ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਤਿ ਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਹਜਰੋਂ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ

ਹਜਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਜਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਤੇ ਅਜੇਹਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਇਕ ਸਵਾਸ ਵੀ ਖ਼ਾਲੀ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਵਨ। ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਇਕ ਰਸ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿਣ। ਰਾਤੀਂ ਜੇ ਨੀਂਦਰ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕੇਸ ਕਿਲੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਅਠੀਂ ਪਹਿਰੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜੇਹਾ ਦੁਧ ਤੇ ਚਾਵਲਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਕਰਨ। ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਇਕ ਮਨੁਖ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਮਲੀਨ ਹਾਂ। ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਜਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਜਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਾਖਯਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆ। ਵਰ ਮੰਗਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਭੇਦਤਾ ਹੀ ਮੰਗੀ।

ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਾਚਾ ਲਗਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਚਾਚਾ ਜੀ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਨ ਲਗੇ ਸਾਂ ਪਰ ਦਰਾ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਝਦਾ ਓਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਗਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਏਕਾਂਤ ਬੈਠੇ ਭਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਮਹਾ ਭਿਆਨਕ ਸਰਪ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆ ਖਲੋਤਾ। ਫਿਰ ਓਸਦਾ ਸਿਰ ਮਨੁਖ ਜੇਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਧੜ ਸਰਪ ਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਇਉਂ ਚੋਜ ਕਰ ਕਰ ਕਿਉਂ ਡਰਾਂਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਹੈ ਓਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ? ਕਿਉਂ ਦੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਦੀਦਾਰ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਓਸ ਰੂਪ ਥੀਂ ਇਕ ਜੋਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਿਜ ਰੂਪ ਏਹ (ਜੋਤ) ਹੀ ਹੈ ਇੰਵ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਭੇਦ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਬਣਾਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਂਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਇਕ ਦਿਨ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠ ਸਜਨ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਓਸਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਂਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਵੀ ਗਏ। ਏਹ ਸਾਂਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਰਾਵਲ ਪਿੰਡੀ ਨਿਵਾਸੀ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਜਾਤੀ ਦੇ ਰਤਨ ਸਨ, ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ। ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪੂਰਨ ਇੰਦਰੇ ਜਿਤ ਸੰਜਮੀ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਸਨ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਖਰੀਦਨ ਔਂਦਾ ਤਾਂ ਓਸਨੂੰ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆਖਣ ਭਾਈ ਏਹ ਸ਼ਰਾਬ ਖਾਨਾ ਖ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਪੀਆ ਕਰ, ਏਹ ਮਨੁਖ ਦਾ ਬਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੋਏ ਵਗਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ! ਜੇ ਮੰਨ ਜਾਇ ਤਾਂ ਵਾਹ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਖਦੇ ਕਿ ਓਇ ਭਲਿਅ ਲੋਕਾ ਆਹ ਲੈ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲੈ ਅਤੇ ਏਹ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਲਈ ਲੈ ਜਾ ਜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਮੁਲ ਲੈਂਦੇ। ਮਿਰਤਕ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਲੋਕੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਲਈ ਟੁਰੇ ਤਾਂ ਏਹ ਦੋਏ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਂਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ) ਇਕੋ ਖੂਹ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਸਾਂਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਹਟੀ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੱਟੀ ’ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਨੇ ਨਿੰਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਕਹਿਆ ਕਿ :–‘ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਜ ਮੈਂ ਅਭਾਗੇ ’ਤੇ ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪ ਆ ਕੇ ਦੀਦਾਰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਾਵਨ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਮਦਰਾ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਜੋ ਆਪ ਕੀ ਚਾਂਹਦੇ ਹੋ ਤਾਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਜਲਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮੇਰੀ ਏਸ ਹਟੀ ਉਤੇ ਬੈਠਣਾ ਸੋਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਲੋਕੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਗੇ, ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਲਾਲ ਖਾਨੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ।’ ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ – ‘ਸਾਂਈਂ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਉਂ ਭਾਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਸਾਈਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਵਸਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਹਾਂ।’ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਕਹਿਆ ਕਿ :– ‘ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਛ ਜੇਹਾ ਆਦਮੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਨ ਵਾਲਾ ਕਲਾਲ ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਪ ਕੀ ਕਰੋਗੇ! ਆਪ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋ। ਹੁਣ ਲੁਕੋ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੋ। ਦਰਸ਼ਨ ਲਾਇਕ ਤਾਂ ਆਪ ਹੋ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੋਟਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਸਾਖਯਾਤ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹੋ ਐਵੇਂ ਮੇਰੇ ਜੇਹੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾਓ।

“ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਜੇਹੜਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਓਹ ਕੀ ਏ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ –‘ਸਾਂਈ ਜੀ! ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਓਹੀ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।’

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਪੁਤਰ ਏਨੀ ਦੇਰ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹੋ? ਕਿਥੇ ਰਹੇ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ:–

“ਮਾਤਾ ਜੀ, ਇਕ ਸਾਂਈਂ ਜਵਾਹਰ ਨਾਮੀ ਰਾਵਲ ਪਿੰਡੀ ਦੇ ਸਜਨ ਏਥੇ (ਹਜਰੋਂ) ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਲੁਕਵੇਂ ਸਾਧੂ ਹਨ, ਸੰਤ ਸਰੂਪ, ਭਜਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ।’ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਹੁਕਮ

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਲੀਨ ਹੋਏ ਕਿ ਆਪਾ ਭਾਵ ਵਿਸਰਕੇ ਤਦ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ। ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਸ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਸਨਾਤਨ ਨੇਤ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਰਮ ਨਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਨਿਸਵਾਰਥ ਭਗਤੀ ਦੇਖਕੇ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਚਤਰ ਭੁਜ ਰੂਪ ਹੋ ਸਾਖਯਾਤ ਆ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਸਨ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ –“ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਉਧਾਰ ਅਤੇ ਸਿਖ ਰੂਪ ਮੁਰਝਾ ਚੁਕੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਸਰਸਬਜ਼ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪੋ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਪਾਵੋ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਭਜਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਹੀ ਬਦੇਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ। ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ?’

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਗਦ ਗਦ ਕੰਠ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ – “ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਮੇਰੀ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਏਹ ਮੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੇਰੀ ਲਿਵ (ਪ੍ਰੀਤ) ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਟੁਟੇ। ਮੈਂ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਰਾਵਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਖੇ ਹੀ ਰਵ੍ਹਾਂ। ਵਿਛੜਾਂ ਨਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਭੋਜਨ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਏਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਓ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਪੰਡ ਚਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।’ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹਿਆ ਕਿ –‘ਏਸ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਏਸ ਦਾਤ ਦੀ ਸੌਂਪਨਾਂ

ਕਰਾਂ। ਨਾਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਓਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਕਾਇਮ* ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਏਹ ਗੁਰਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਕੇਵਲ ਇਮਾਨਤ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਚੀਜ ਹੈ ਓਹ ਆਪ ਥੋੜ੍ਹਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਵੇਗਾ, ਪਰ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਏਹ ਕਾਰਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਸੰਭਾਲਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਥੀਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੁਆਣਾ ਹੈ। ਏਹ ਭਜਨ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ (ਭਗਤੀ ਭੰਡਾਰ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਗਏ ਹਨ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਸਦੇ ਵਾਰਸ ਠਾਕਰ ਜੀ ਨਹੀਂ ਔਂਦੇ ਓਨਾ ਚਿਰ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤਾਓ।'

ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ! ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਦਾਨ ਦਿਓ ਜੋ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਾ ਵਧੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿਣਾ।'

ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕਹਿਆ –'ਆਪ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਆਂਗੇ ਹੁਣ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਭਜਨ ਦਸੋ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਦੀ ਮਹਾ

(ਏਥੇ ਏਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਹਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਿਆਈ ਗਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਫਿਰ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਕਾਇਮ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ। ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚ ਸਜਨਏਹ ਦੋਹਰਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਯਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਃ–

'ਆਗਯਾ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੈ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ।
ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਯੋ ਗ੍ਰੰਥ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨੀਯੋ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ।
ਜਿਨਕਾ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧ ਹੈ ਖੋਜ ਸਬਦ ਮੈ ਲੇਹ।'

ਏਹਨਾਂ ਦੋਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਸਜਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦੋਹਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਵਾਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਏਹ ਕਿਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੀ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਅਨਭੋਲ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪਾਨ ਲਈ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਆਖਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀ ਏ।

ਏਹ ਦੋਹਰੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਏਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰ ਏਹ ਕਿਸ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਏ ? ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਕੁਝ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਤਾਂਕਿ ਅਸਲੀ ਵਾਕਯਾਤ ਦਾ ਖੋਜ ਸਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਰਬਾਦ ਅਤੇ ਬੇਦਾਦ ਹੋਈ ਹੋਈ ਸਿਖੀ, ਸਿਖ ਰੂਪ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਕੇ, ਮੁੜ ਸਰਸ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਫਿਰ

ਭਿਆਨਕ ਬੜਵਾਨਲ ਅਗਨਿ ਵਿਚ ਸੜ ਬਲ ਰਹੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ।' ਏਹ ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਰਯਾਮੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਲੀਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤੇ ਏਹ ਪੰਡ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਿਰ ਤੇ ਚਾਣੀ ਪਏਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਤਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਕਾਸ਼–ਬਾਣੀ (ਇਲਹਾਮ) ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾਓ। ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਹੋਕਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਵੋ ਜਿਸ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਥੀਂ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਹਜਰੋਂ ਨਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਨਾਮ ਅਭਿਲਾਖੀ, ਸਿਖ ਹਜਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਔਨ ਲਗ ਪਏ। ਆਪ ਜਿਸਨੂੰ ਭਜਨ ਦਸਦੇ ਨਾਲ ਏਹ ਰਹਿਤਾਂ ਰਖਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ।

ਇਸਦੀ (ਸਿਖੀ ਦੀ) ਸ਼ਾਨ ਕੁਝ ਨਿਰਾਲੀ ਜੇਹੀ ਭਾਸਨ ਲਗ ਪਈ। ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਇਕੋ ਵਾਰ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਗਜੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਛੇ, ਸੱਤ ਲਖ ਖਾਲਸਾ(ਸੰਤ ਸਪਾਹੀ) ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਏਹ ਅੱਖਾਂ ਚੁੰਧਿਆਊ ਚਮਕ ਦਮਕ, ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇਖਕੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਛੱਕੇ ਛੁਟ ਗਏ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਓਹ ਜਮਾਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਤਨ (ਤਨੱਜ਼ਲੀ) ਦਾ ਸੀ। ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ, ਸ੍ਰਦਾਰ, ਜਗੀਰਦਾਰ, ਖਾਲਸਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦਾਨਾ ਫ੍ਰਰੇ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਕੇ ਗ਼ੁਲਾਮੀ (ਯੂਨੀਅਨ ਜੈਕ) ਦੀ ਸਲਾਮੀਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੌਰਵ (ਮਾਣ) ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਜੁਗੀ ਰਾਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪਰਕਾਸ਼ ਸੂਰਜ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਫੈਲਿਆ ਤਾਂ, ਹਕੂਮਤ ਇਕ ਦਮ ਘਬਰਾ ਕੇ ਬੇ–ਦਿਲ ਜੇਹੀ ਹੋ ਉਠੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਗੋ–ਬਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਓਹ ਸਿਖਃ–

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਰਥਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੇਹੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਜਨਰਲ–ਵਨਟੋਰਾ ਅਤੇ ਇਲਾਰਡ ਜੇਹਿਆਂ ਨੂੰ ਏਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਃ–'ਆਪ ਨੂੰ ਗੋ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਯਾ ਨਹੀਂ।' ਓਥੇ ਹੋਰ ਪੰੱਜਬ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਗਊ–ਬਧ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀ ਏ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਐਨ ਨਿਕਟ ਘੰਟਾ ਘਰ ਵਾਲੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਗਊ ਬਧ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਐਉਂ ਸੌਂ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸੁਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਜੇ ਹੋਏ ਸੰਤ–ਸਪਾਹੀ ਏਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖ ਨਾ ਸਕੇ, ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਕਸਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਗਾਈਆਂ ਬਚਾਈਆਂ। ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਏਹ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਸੂ ਪੈ ਗਏ। ਓਸਨੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਫਾਂਸੀਆਂ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਲ ਦੀ ਹਵਾੜ ਕਢੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਪਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ, ਦੇਸ਼ ਨਿਰਵਾਸਤ (ਜ਼ਲਾਵਤਨ) ਕਰ ਦਿਤਾ ਓਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ,

(੧) ਝੂਠ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। (੨) ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਯਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਯੱਗ ਆਦਿ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ। (੩) ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਛੁਪਾਕੇ ਜਾਂ ਭੁਲਾਕੇ ਨਹੀਂ ਚਾਣਾਂ। (੪) ਬਗਾਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਵੱਡੀ ਨੂੰ ਮਾਂ, ਛੋਟੀ ਨੂੰ ਧੀ ਭੈਣ ਸਮਝਣਾ। (੫) ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਕੜਾਹ ਦੀ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਇਤਨਾ ਲੈਣਾ ਜਿਤਨਾ ਕਣਕ ਦਾ ਦਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਭ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। (੬) ਭਜਨ ਉਚੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਗੁਪਤ ਜਪਣਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਨਹੀਂ। (੭) ਫਤਹ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਣੀ, ਚਰਨੀਂ ਹਥ ਲਾਣਾ ਅਤੇ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਆਖਣੀ। (੮) ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ। (੯) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਖਣੀ। (੧੦) ਮਲੇਛਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। (੧੧) ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ। (੧੨) ਵੰਡ ਛਕਣਾ। (੧੩) ਭਜਨ ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਕਰਨਾ। (੧੪) ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ। (੧੫) ਇਕ ਅਕਾਲ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਕ੍ਰਿਤਮ ਚੀਜਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਜੇਹੜਾ ਏਹ ਰਹਿਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏਗਾ ਓਹ ਮੁੜ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਏਗਾ। ਓਸਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਣ ਆਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦ ਗਿਣਤੀ

ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ, ਸਰਕਾਰੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਜਮਾਨ ਲਈ 'ਸਿੰਘ ਸਭਾ' ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੇ ਪਰਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਮਨ ਸਭਾਵਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ 'ਸਿੰਘ ਸਭਾ' ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਹੋਯਾ। ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਖ਼ਤਰਾ ਸੀ (ਅਤੇ ਏਹ ਹੈਗਾ ਵੀ ਸਚ ਸੀ) ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੀ ਸਿਖ ਕੌਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ "ਸਤਿਜੁਗੀ ਝੰਡੇ" ਹੇਠ ਕਠੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ (ਭਾਵ–ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ) ਪੈਰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਜੰਮਣਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਠਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਹਧਾਰੀਃ– (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ) ਮੁਤਨੱਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖਾਲਸਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਸੁਤੇ।

ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨਾ ਹਰ ਇਕ ਸਰਕਾਰ ਪੂਜ ਸਿਖ ਦਾ ਜਪ–ਸਾਹਬ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਏਹ ਫ਼ਤਵੇ ਕਢਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ :– 'ਕੂਕੇ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਏਹ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।' ਏਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਵਿਤਰ ਨਾਉਂ ਨੂੰ ਏਹਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਕਲਾਮ ਆਖ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਨ ਲਗੀ। ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰ ਸਿਖ ਭਜਨ ਪੁਛਕੇ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰਦੇ। ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਜਰੋਂ ਅਯੁਧਿਆ ਵਾਂਗ ਭਾਗਾਂ ਭਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਮੰਦ ਕਰਮ, ਕਲਹ, ਕਲੇਸ਼, ਈਰਖਾ, ਦਵੈਸ਼ ਖੰਭ ਲਾ ਕੇ ਉਡ ਗਏ। ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤ ਗਿਆ, ਰਾਮ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋ ਗਈ।

ਝੀਵਰ ਦੇ ਘੜੇ ਟੁਟਣੇ

ਇਨਸਾਨੀ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਏਹ ਕਮਾਲ ਹੈ, ਕਿ ਏਹ ਜਿਤਨਾਂ ਚਿਰ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਅਜਮੈਸ਼ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ ਓਨਾ ਚਿਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਫੇਰ ਓਹ ਅਜਮੈਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅਜਮੈਸ਼ੀ ਲਈ ਓਹ ਕਾਯਾਂ ਨੂੰ ਪਲਟਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕੀਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਹੇਚ (ਤੁਛ) ਸਮਝਕੇ ਕਹਕਹੇ ਮਾਰਕੇ, ਮਖੌਲ ਨਾਲ ਹਸ ਛਡਦੇ ਹਨ ਪਰ ਓਹੀ ਗੱਲਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਭੁਗਤ ਭੋਗੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਓਹ ਓਸ ਦਰਦ ਨਾਲ ਦਸਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ

ਦੇ ਪਯਾਰੇ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਚੇ ਗੁਰਸਿਖ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਨੇ 'ਮੁਸਲੇ' ਆਖਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਓਹ ਕੇਹੜਾ ਕਸ਼ਟ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸਿਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਓਹ ਓਹ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਪਹਾੜ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੇ ਢਾਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਕਲੇਜਾ ਕੰਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਦਸਾਂਗੇ) ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨੂੰ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਸ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲੇ। ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਿੰਘ ਸਭੀਏਃ–ਸ੍ਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਰਾਸ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਪਦ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿਃ–ਜੁਗ ਜੁਗ ਰਾਜ ਸਵਾਯਾ ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਦਾ।'

ਸਚਾਈ ਆਖ਼ਿਰ ਕਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਹੀ ਜਾਯਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸੱਚ ਸੌ ਪੜਦੇ ਪਾੜ ਕੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਔਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਿਰ ਸਾਡੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਾਈਦ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ "ਫੁਲਵਾੜੀ" ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਦਵਾਨ, ਗਯਾਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਦਰਦ' ੨੨ ਮਾਘ ੧੯੮੬ ਦੇ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਬਸੰਤ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਫ਼ਾ ੯੫ ਕਾਲਮ ੨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ :–

'ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਨ ਨਾਲ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਪਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਸੌਖੀ ਸੀ। ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਲਾਭ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ

ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋਣੋਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ।

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਬਾਲ ਚੋਜ ਪਟਨੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਣੀ ਰਾਣੀ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਘਲਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਏਹ ਦਲੀਲ ਧਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਚਾ ਗੁਰੂ ਹੋਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਕੇ ਮੇਰੀ ਹੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬੈਠਸੀ। ਸਾਹਬ ਔਂਦੇ ਹਨ ਆਕੇ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਣੀ ਗਦ ਗਦ ਹੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਸਮਝਕੇ ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਨਾਸਤਿਕ ਅਤੇ ਅਸ਼ਰਧਾਲੂ ਲਈ ਏਹ ਗਲ ਕੋਈ ਐਡੀ ਵਡੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਓਹ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰੇਗਾ। ਰਾਣੀ ਦੇ ਬਸਤਰ (ਵੇਸ਼ਭੂਸ਼ਾ) ਰੰਗ, ਢੰਗ ਆਮ ਜਨਾਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਦੀਵ ਹੀ ਭਿੰਨ ਹੋਯਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਤੇ ਓਹ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਮੈਣੀ ਦੀ ਗਦ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ (ਬਾਈ ਚਾਂਸ) ਆਖੇਗਾ। ਜਾਂ ਓਹ ਦਸਮ ਜੀ ਦੀ ਬੁਧੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਓਸਦੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਓਸ ਰਾਣੀ ਤੀਕ ਕਦ ਪੁਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਹੜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਇਕੋ ਅਦਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਕੇ ਸਿਖੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਆ ਵਸੀ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਹਰੋਂ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਅਗੇ ਇਕ ਝੀਵਰ ਵਹਿੰਗੀ ਤੇ ਦੋਹੀਂ ਬੰਨਾਂ ਤ੍ਰੈ ਤ੍ਰੈ

ਵਿਰੁਧ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਨ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਹੈ।"

ਬਸ, ਏਹ ਗੁਪਤ ਕੋਸ਼ਸ਼, ਨਹੀਂ! ਨਹੀਂ!! ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਹੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਜਦ ਕਿ ਸਾਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੁਕਾਰ ੨ ਕੇ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ-'ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਿਆਨ ਨ ਹੋਇ। ਪੂਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ।' ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਏਹ 'ਗੁਰੂ' ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੀ ਹਨ ਤਦ ਏਹ ਗ਼ਲਤ ਹੈ: ਕਿਉਂਕਿ:-

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ -'ਸਭੇ ਛਡ ਸਿਆਣਪਾ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ।' ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਰਿਦੈ ਲੈ ਧਾਰਹੁ। ਗੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰਉ। ਫਿਰ ਅਗੇ ਦਸਿਆ ਹੈ -'ਸੇ ਮਥੇ ਨਿਹਚਲ ਰਹੇ ਜਿਨ ਗੁਰ ਧਰਿਆ ਹਥ।' ਏਹ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਯਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਾਂ ਪਿਉ ਵਾਲਾ ਹੋਯਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:-'ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੁ ਪਿਤਾ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕੁਲ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੁ ਜਨਨੀ ਜਿਨ ਗੁਰੂ ਜਣਿਆ ਮਾਇ।' ਗੁਰੂ ਮਾਂ ਪਿਉ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕੁਲੀਨ ਹੋਯਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਿਤ ਮਾਤਾ।' ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਏਹ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਗੁਰੂ ਅਰਥਾਤ ਦੇਹਧਾਰੀ ਦੇ ਹੀ ਲਛਨ

ਘੜੇ ਚਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਲੈ ਪਰਤਾਵਾ ਵੇਖ ਲੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਵੇਂ? ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਬੰਨਿਆਂ ਦੇ ਘੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਟੁਟ ਜਾਣਗੇ। ਓਧਰ, ਓਹ ਝੀਵਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣ ਚੁਕਾ ਹੋਯਾ ਸੀ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਖਯਾਲ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਂਹਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਹ ਪੂਰਨ ਹਨ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹਨ, ਕਰਾਮਾਤੀ ਹਨ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਏਹ ਗੱਲ ਮੰਨਾਂ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰ ਨਾ ਦਿਖਾਲਨ, ਜੇ ਏਹ ਕਰਾਮਾਤੀ ਹਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਦੋਏ ਘੜੇ ਟੁਟ ਜਾਣ। ਏਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਕਰਾਂਦਾ, ਝੀਵਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਭਾਵ ਤਾੜ ਕੇ ਓਸ ਦੇ ਵੱਲ ਨਿਗਾਹ ਕੀਤੀ। ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਘੜੇ ਤਾੜ ੨ ਕਰਦੇ ਟੁਟ ਗਏ। ਝੀਵਰ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਏਹ ਠੀਕ ਹੀ ਕੋਈ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਵਹਿੰਗੀ ਰਖਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਅਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ -'ਭਾਈ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਦਾ ਏਹੀ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ ਹਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਸਿਦੀਵ ਕਾਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਖੇ। ਇਸ

ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਜਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਸਿਧ ਕਰਨ ਲਈ ਏਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ।' ਪਰ ਓਹਨਾਂ ਸਜਨਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਕ ਤਾਂ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਦੇ ਚੁਕੇ ਸਨ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਅਗੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਨਾਰੀਯੇਲ ਰਖਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਕੇ ਗੁਰਤਾ ਅਰਪਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ? ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ੬ ਗੁਰੂ ਹੋਰ ਕਿਉਂ ਹੋਏ? ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਖੇ ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿਖ ਅਜ ਤੀਕ 'ਪਉਣ ਗੁਰੂ' ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪਉਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਜਦ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਜੇਹੜੇ ਸਜਨ ਏਹ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਓਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਥੀਂ ਅਗਯਾਤ ਹੀ ਹਨ। ਏਸਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਏਸਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ: -ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ' ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਏਹ, ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਹੋਰਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਡੀ ਹੈ, ਬਾਣੀਆਂ ਸਿਰ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਏਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਉਂ ਕਰ ਗਏ ਹਨ:-

ਲਈ ਭਾਈ ਜੇ ਤੈਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਵਾਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਜਨ ਕਰ। ਆਏ ਗਏ ਅਤਿਥੀ ਨਾਲ ਵੰਡ ਛਕਿਆ ਕਰ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਝੀਵਰ ਨੇ ਭਜਨ ਪੁਛਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਭਜਨ ਲੈ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ। ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਖਣ ਲਗਾ, ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਜੇਹੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਅਜ ਤਰ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਟੁਟ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਜੇਹਾ ਅੱਜ ਕੌਣ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਮੈਂ ਪਾਪੀ, ਜੀਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਬੱਧਕ ਕਿਥੇ ਓਹ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਣੀ ਜੋਤ ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰਖਕੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਨਾਮਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਅਤੇ ਭਜਨ ਲੈਣ ਦੀ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਜਾ ਕੇ ਭਜਨ ਦਸਾ ਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਦ ਏਹ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਜਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਲਗੇ।

"ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ॥
ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ਬਾਣੀਆ ਸਿਰ ਬਾਣੀ॥"

ਏਹਨਾਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਸੀ। ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਅਨਤ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਸਜਨ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਆਖੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਜੀ! ਪਰ ਅਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਸਜਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਏਹ ਅਰਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ 'ਪਉਣ ਗੁਰੂ' ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਉਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਥਾਨਾ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹੁਣ ਓਹਨਾਂ ਦੋਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਹੜੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਆਏ। ਏਹ ਦੋਹਰੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹਨ ਜੇਹੜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਿਖਾਂ ਵਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਸੁਖ! ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਦੋਹਰਿਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਏਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਹੋਰਸ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਏਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਦੋ ਦੋਹਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਏਹ

ਹੱਟੀ ਕਰਨੀ

ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਖਯਾਲ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰਾਫ਼ੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਜੇਹੜਾ ਗ੍ਰਾਹਕ ਆਵੇ ਓਹਨੂੰ ਸਚੋ ਸਚ ਕਹਿ ਦੇਣਾ। ਗ੍ਰੀਬਾਂ ਉਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਸੀ। ਟੁਟਿਆਂ ਭੱਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਥੀਂ ਗਰਜ਼ਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਲਗੀਆਂ। ਸੁਣ ਸੁਣਾ ਕੇ ਗ੍ਰੀਬਾਂ ਨੇ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਦਿਤੀਆਂ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਮੇਲਾ ਲਗਾ ਰਹੇ। ਜਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਓਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥਿਕ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਦੋਵੇਂ ਸੌਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਜੇਹੜਾ ਹਟੀ ਅਗੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਜ ਮੰਗਣ ਔਂਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਧੇਲਾ ਰੁਪਯਾ ਗਹਿਣਾ ਰਖਦੇ। ਫੇਰ ਓਹ ਵੀ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਬਿਆਜ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਗਹਿਣਾ ਇਸ ਲਈ ਰਖਦੇ ਕਿ ਫੇਰ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਟੰਟਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ।

ਦੋ ਘੰਟੇ ਹਟੀ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਭਜਨ (ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ) ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ। ਭਜਨ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਹੋ ਆਈ। ਮਸਤ ਸੁਭਾਵ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਹੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਯੇ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦੇਣੇ। ਸਾਂਈ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖਯਾਲ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਸਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ

ਹਨ:-

'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ।
ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਓ ਗਰੰਥ।'
ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਮਾਨੀਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ।
ਜੋਇ ਸਿਖ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ ਖੋਜ ਇਨੋ ਮੈਂ ਲੇਹ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਏਹਨਾਂ ਦੋਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤਰਾਜੂ ਤੇ ਰਖਕੇ ਅਸੀਂ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਤੋਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਵਜਨ ਨਿਸਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਅਤੇ ਚੁਪਾਈਆਂ ਕੇਵਲ ਚਾਲੀ ਹਨ। ਏਸਦਾ ਆਰੰਭ ਏਹਨਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-

'ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਮਨ ਮੈ ਕੀਆ ਵਿਚਾਰ।
ਬੋਲਿਆ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੂਰਤ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ।

ਦਿਤੇ, ਜੇਹੜੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਜਿਸਨੂੰ ਆਪ ਰੁਪਯੇ ਦੇਂਦੇ ਓਸ ਦੇ ਕੋਲ ੧) ਛਡਦੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਂਈ ਜੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ। ਹੁਣ ਤੇ ਜੇਹੜਾ ਵੀ ਭਜਨ ਪੁਛੇ, ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਜੋਗਾ ਨਾ ਰਹੇ।

ਸਾਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ, ਤਾਂ ਓਹ ਸਾਰੇ ਰੁਪਯੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ, ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਸਨ, ਜੋ ਸਾਈਂ ਜੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ੧) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ' ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰੱਖੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਸਾਂਈ ਜੀ! ਏਹ ਧਨ ਕੇਹਾ ਹੈ? ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦ ਆਪ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਯੇ ਵੰਡ ਕੇ ਚਲੇ ਔਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਓਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਰੁਪਯਾ ਛਡਕੇ ਬਾਕੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਏਹ ਦੌਲਤ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਂਈ ਜੀ, ਜੇ ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਏਸਨੂੰ ਧਰਮ ਅਰਥ ਹੀ ਲਾ ਦਿਓ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਂਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਸਨੇ ਆਪਨੂੰ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਓਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਰਾਵੋ। ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ! ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰਕੇ

ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਪ੍ਰਿਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਬਿਪਜਾਤ ਹੰਸਰਾਇ।

ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੀਨੋ ਕੰਠ ਲਗਾਇ।

ਪੰਥ ਚਲਿਓ ਹੈ ਜਗਤ ਮੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਸਾਦ।

ਰਹਿਤ ਬਤਾਈਐ ਖਾਲਸੇ ਸੁਨੋ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿਹਿਲਾਦ।

ਇਸਤੋਂ ਅਗੇ ੨੪ ਵੇਂ ਅੰਕ ਦਾ ਏਹ ਦੋਹਰਾ ਹੈ:-

ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਮਾਨੀਯੈ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੇਹ।

ਜੋਇ ਸਿਖ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ ਖੋਜ ਇਨੋ ਮੈ ਲੇਹ।

ਅਗੇ ਤ੍ਰੀਵੇਂ ਅੰਕ ਦਾ ਏਹ ਦੋਹਰਾ ਹੈ:-

'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ।

ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਬਚਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਓ ਗਰੰਥ।"

ਹੁਣ ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣ, ਕਿ ਏਹ ਦੋਹਰਾ ਅਤੇ ਓਹ ਦੋਹਰੇ ਜੋ ਅਜ ਕਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵਿਚ ਵੀ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਏਹ ਤਾਂ ਇਕ ਮਖ਼ੌਲ ਜੇਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਚ ਮੁਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ

ਭਜਨ ਕਰਨ ਬੈਠੇ। ਤਦੇ ਖ਼ਬਰ, ਜੋ ਆਪ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹਿਲਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਤੂੰ ਵਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਚਲਿਆ! ਏਹ ਆਖਦਿਆਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਹਿਲਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਜਦ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸਾਂਈਂ ਜੀ! ਸੁਣਾਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਿਵੇਂ ਬੀਤੀ? ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਜਾਂ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹਿਲ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਏਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ? ਤਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਂਈਂ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਉਂ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਮਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੰਗ। ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਸੁਣਕੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਭਜਨ ਪੁਛਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਆਪ ਤਾਂ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਭਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਰਹੀ? ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਨੇ ਹਥ ਜੋੜਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ੩੬ ਬਰਸ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਸਾਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗਦੀ ਦੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ 'ਏਹ ਪੰਥ ਬੇੜਾ ਬਿਨ ਮਲਾਹੋ ਪਾਰ ਕੈਸੇ ਪਾਹ ਜੀ।' ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਦੇ ਸਿਖ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ।

ਪਰ ਏਹ ਦੋਹਰੇ ਤਾਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਮਨ ਘੜਤ ਅਤੇ ਕਪੋਲ ਕਲਪਿਤ ਹਨ। ਏਸਦੇ ਚਤੁਰ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਏਸ ਰਹਿਤ ਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਦਸਨ ਲਈ ਬੜਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਨਾਮੇ ਦਾ ਸੰਮਤ ਏਹ ਦਿਤਾ ਹੈ।

'ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਾ ਸੈ ਭਏ ਬਰਸ ਬਵੰਜਾ ਨਿਹਾਰ।

ਮਾਘ ਵਦੀ ਥਿਤ ਪੰਚਮੀ ਵੀਰਵਾਰ ਸ਼ੁਭ ਵਾਰ।

ਹੁਣ ਪਾਠਕ, ਆਪ ਹੀ ਵਿਚਾਰਨ, ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਦੋਹਰਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਏਹ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਲਿਖਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਲਿਖਨ ਦਾ ਸੰਮਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ੧੭੫੨ ਬਿਕਰਮੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਏਸਦੇ ਪਾਜ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਮਤ ੧੭੫੩ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤ੍ਰੀਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਸੰਮਤ ੧੭੫੫ ਨੂੰ ਰਾਮਕਥਾ ਲਿਖੀ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਣਾ ਸਾਜੀ। ਸੰਮਤ ੧੭੬੨ ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਦਾ ਯੁਧ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ੧੩ ਕਤਕ ਨੂੰ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਪੁਜੇ।

ਸੰਤ ੧੭੬੩ ਨੂੰ ਦਖਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਅਖੀਰ ਤ੍ਰੇਠ ਪੁਜੇ। ਏਥੇ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਕੌਤਕ ਰਚਾਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋਏ। ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦਾ ਕਰਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਬਚਲ ਨਗਰ (ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਲਿਖਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਮਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ੧੭੫੨।

ਤਾਣ ਲਾਯਾ, ਪਰ ਜਦ ਤੀਕ ਅਜਮੇਰ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਤਦ ਤੀਕ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਤਮਾਨੰਦ ਤੋਂ ਸਖਣਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਾਂਤੇ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਭਜਨ ਦੱਸ ਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਭਜਨ ਹੀ ਮਨ ਰੂਪ ਜੰਦਰੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕੁੰਜੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿਃ–'ਗੁਰ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂ ਨਿਵਲ ਮਨ ਕੋਠਾ ਤਨ ਛਤ। ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕ ਨ ਉਘੜੈ ਅਵਰਿ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥ।' ਇਸ ਲਈ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੱਸ ਕੇ ਮੇਰਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰੋ।'

ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਯਾਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਾਂਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦਸਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਪਾਸ ਭਜਨ ਲੈਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦੱਸਕੇ ਤੋਰ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਓਡੇ ਵਾਂਗ ਖੂਹ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਕਿ ਏਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਿਠੇ ਜਲ ਦਾ ਖੂਹ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਡੇ ਤੋਂ ਪੁਛਕੇ ਉਦਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਖੂਹਾ ਕਢਕੇ ਅਪਣੇ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਨਾਲ ਠੰਢੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਜਲ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਾਗਾ,

---

ਨਦੇੜ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਬੀੜ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਤਾ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਏਹ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ੪ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਓਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੇਹੜੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਰਹਿਤ ਬਤਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਪੁਜੇ।

ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਗੁਪਤ ਸਾਜਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਇਆ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਜੇਹਾ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਕਦੇ ਅਨਾਤਮ ਅਤੇ ਅਚੇਤਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੱਤਵ ਭਾਵ ਆਯਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਖ਼ੁਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ ਮੜ੍ਹਾ ਸ੍ਰੇਵਹਿ ਸਭ ਬਿਰਥੀ ਘਾਲ ਗਵਾਵਹਿ। ਅਤੇ – 'ਤਿਸ ਗੁਰ ਕਉ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸਤ ਕਰ ਮੁਖ ਸੰਚਉ ਤਿਸ ਧਨ ਕੀ ਫਿਰਿ ਤੋਟ ਨ ਆਵੈ।' ਦੱਸੋ ਜਿਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮੁਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿਖ ਓਸਨੂੰ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਅਰਪਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ। ਏਹ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਦਾ ਹੀ ਲਖਣ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਦੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਜਮਾ ਬੈਠੇ ਸਨ ਪਰ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਕਰਮ ਹੀਨ, ਦਰਿਦ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਪੁਛ ਤਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਖੂਹਾ ਕਢਣ ਦਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਸ ਲਈ ਓਹ ਓਸ ਸੀਤਲ ਜਲ ਦੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਓਸਦੇ ਲਈ ਓਡੇ ਦਾ ਦਸਣਾ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦੁਆਰਾ ਦਸ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਆਤਮਾਨੰਦ ਦਾ ਖੂਹਾ ਏਹ ਹੈ ਅਤੇ ਓਸਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਹ ਜਤਨ ਹਈ। ਜੇਹੜੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਹੀ ਅਤੇ ਟੋਕਰੀ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜੇਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਫੇਰ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਦਰਿਦ੍ਰੀ ਵਾਂਗ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਰਵ੍ਹੇ ਉਸਦੇ ਜੇਹਾ ਅਭਾਗਹੀਨ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਹੇਠਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਗੋਵਿੰਦ ਧਿਆਵੈ। ਪੜਿਆ ਅਨ ਪੜਿਆ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਵੈ। ਸਿਆਣੇ ਆਂਹਦੇ ਹਨ ਕਿ ਢਾਈ ਅਖਰ ਪਰੇਮ ਦੇ ਪੜੇ ਸੋ ਪੰਡਤ ਹੋਇ। ਏਹ ਢਾਈ ਅਖਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਜੇਹੜੇ ਏਹ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਜਪਨਗੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਪਾਰ ਨਿਸਤਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੇਹੜਾ ਭਜਨ ਨਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨਃ–

"ਪੂਛਤ ਪਥਕ ਤਿਹ ਮਾਰਗ ਨ ਧਰੈ ਪਗ,
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਦੇਸ ਕੈਸੇ ਬਾਤਨ ਸਿਉ ਜਾਈਐ।
ਪੂਛਤ ਹੈ ਵੈਦ ਖਾਤ ਔਖਦ ਨਾ ਸੰਜਮ ਸੌਂ,

ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਃ– 'ਆਗੇ ਭਏ ਸਪਤ ਗੁਰ ਜੋਇ। ਦਾਸ ਕਿਧੌਂ ਲਾਇਕ ਸੁਤ ਕੋਇ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਸਮਰਥ ਤਿਸ ਕਰਿਕੈ। ਗੁਰਤਾ ਗਾਦੀ ਪਰ ਬੈਠਰਿਕੈ। ਸਕਲ ਸੰਗਤਾਂ ਆਦ ਮਸੰਦ। ਕਰ ਗਹਿਵਾਇ ਦਾਸ ਜੇ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਬਹੁਰ ਚਹੈਂ ਪਰਲੋਕ ਪਯਾਨਾ। ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਜਨ ਗਨ ਦੁਖਹਾਨਾ। ਸੁਨੀ ਬਾਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਰੀ। ਅਪਰ ਸਭਾ ਸਭਿ ਤੂਸ਼ਨ ਧਾਰੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਬਚਨ ਪੁਨ ਭਨਯੋ। ਮੌਨ ਠਾਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਬ ਸੁਨਯੋ। ਗੁਰ ਗਾਦੀ ਅਬਚਲ ਜਗ ਮਾਂਹੀ। ਵਧਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਿਟਹਿ ਕਿਮ ਨਾਹੀ। ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਸੰਗਤਿ ਪਾਵਹਿ। ਲੈ ਗੁਰ ਤੇ ਉਪਦੇਸ ਕਮਾਵਹਿ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਕੇਰਾ। ਜੋ ਹਮਰੋ ਚਹਿ ਦਰਸਨ ਹੇਰਾ। ਸੋ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰ ਹੇਰਨ ਕਰੈ। ਪਾਪਨ ਗਨ ਕੌ ਤਤ ਛਿਨ ਹਰੈ। ਹਮ ਸੋਂ ਬਾਤ ਕਰਨਿ ਕੋ ਚਾਹਹਿ। ਪਠਹਿ ਸੁਨਹਿ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਉਮਾਹਹਿ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਕਹਯੋ ਜੁ ਕਰਹਿ ਕਮਾਵਨਿ। ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੇ ਮਨ ਪਾਵਨ। ਹੋਹਿ ਕਾਮਨਾ ਸਿਖ ਕੈ ਕੋਈ। ਬਿਘਨ ਪਰੈ ਕੈ ਸੰਕਟ ਹੋਈ। ਸਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਜਾਇ। ਤਤ ਛਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ। ਨਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਮਸਤਕ ਟੇਕਹੁ। ਹਨਹੁ ਬਿਕਾਰਨਿ ਪਾਇ ਬਿਬੇਕਹੁ। ਇਮ ਸੁਨ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਨੀ। ਸਭਨਿ ਬਿਲੋਚਨਿ ਤੇ ਬਹਿ ਪਾਨੀ।

ਕੈਸੇ ਮਿਟੈ ਰੋਗ ਸੁਖ ਸਹਜ ਸਮਾਈਐ।
ਪੂਛਤ ਸੁਹਾਗਨਿ ਪੈ ਕਰਮ ਦੁਹਾਗਨਿ ਕੇ,
ਰਿਦੈ ਬਿਭਚਾਰ ਕਤ ਸੇਜਾ ਪੈ ਬੁਲਾਈਐ।
ਗਾਇ ਸੁਨੈ ਆਖੇ ਮੀਚੈ ਪਾਈਐ ਨ ਪਰਮ ਪਦ
ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਗਹਿ ਜੌ ਲੌ ਨ ਕਮਾਈਐ।"

ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਿਖ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਕਿ –ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਤਾਂ ਕਲੀ ਕਾਲ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੋਂ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪਨੇ ਜੋ ਨਾਮ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਏਸਦਾ ਬਦਲਾ ਅਸੀਂ ਇਕ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਹਜ਼ਾਰ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰੀਏ ਤਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਥਾਪਨਾ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

ਸੱਯਦਾਣੀ ਉਧਾਰ

ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮਲਯਾਰ ਜਾਤਿ ਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਸਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਓਹ ਮਰ ਗਈ। ਜਦ ਮਰਕੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਗਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਏਹ ਅਵਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹਨ।

(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਾਸ ੧੦ ਅਸੂ ੫੧ ੩੯੫੭ ਅਤੇ ੩੯੫੮। ਸੰਪਾਦਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਲਦ ੧੦ਵੀਂ)

ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਕੇਰਾ। ਦਸਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਏਹ ਗਲਾਂ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦ ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਗਿਆ। ਸੰਧਯਾ ਹੋ ਆਈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਔਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਸੰਦ ਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਜੀ ਸਿਆਣੇ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਏਹ ਸਮਾਂ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਗਵਾਓ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂਃ –ਅਗੇ ਸਾਰੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਲਓ ਕਿ ਆਪ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਓ। ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ੰਥ ਕਿਹਾ ਹੈ ਏਹ ਸਾਨੂੰ (ਸੰਗਤ ਨੂੰ) ਪ੍ਵਾਨ ਨਹੀਂ।

ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਕੀ ਬਿਨੈ ਸੁਨੀਜੈ। ਬਿਰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਜ ਕੀਜੈ! ਸਪਤਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਸੁਤਿ ਤਜਿ ਬਡੋ ਨਾ ਉਚਿਤ ਲਖਾਇ। ਅਪਨੇ ਬਦਨ ਲਗਾਯਵ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਤਾ ਦੇਨੀ ਤੋ

ਸਾਰਾ ਨੂਰ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਓਹ ਦਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਨਗੇ ਓਹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਾਂ ਓਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੋਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਸ ਬੁਢੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਬੁਢੀ ਹੈ। ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਓਸਦੀ ਸੀ। ਏਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲੈ ਆਏ ਹੋ। ਜਾਓ ਏਸਨੂੰ ਛਡਕੇ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵੋ। ਏਸਦੀ ਉਮਰ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਹੁਕਮ ਪਾਕੇ ਦੂਤ ਉਸ ਬੁਢੀ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ, ਦੂਜੀ ਨੂੰ (ਜਿਸਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ) ਲੈ ਗਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਦ ਪਤਾ ਲਗਾ ਜਾਂ ਮਰੀ ਬੁਢੀ ਜਿਉਂਦੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਓਸਦੇ ਨਾਓਂ ਦੀ ਓਸੇ ਹੀ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜੀ ਮਰ ਗਈ। ਓਸਦੇ ਸਨਬੰਧੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਓਧਰ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਮਰਕੇ ਜੀਊਂਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੁਢੀ ਆਪਣੇ ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਨ ਤਦ ਖਾਵਾਂਗੀ। ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਰ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦਾ ਜਸ ਸੁਣਕੇ ਆਈ ਹਾਂ ਉਹ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪੀਰਾਂ ਸਿਰ ਪੀਰ ਹੈ। ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਉਸਨੂੰ ਦਰਗਾਹੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੁਢੀ ਦਾ ਏਹ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਆਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕੀਂ ਅਗੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਿਤ ਸਨ। ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਦੇਖ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਓਸ ਬੁਢੀ ਨੂੰ ਪਰਵਾਰੋਂ ਆਈ ਜਾਣ ਹੋਰ ਵੀ ਪਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਓਸ ਬੁਢੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ।

ਓਸਨੇ ਅਰਥਾਤ ਬੁਢੀ ਦੇ ਪੁਤਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਵਰਤਾਂਤ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਮਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਪ੍ਵਾਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਓਸਦੇ ਨਾਲ ਮਾਈ ਕੋਲ ਗਏ। ਮਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਲਿਪਟ

ਕਿਤ ਰਹੀ। ਤੁਮ ਕੋ ਨਿਜ ਅਸਥਾਨ ਬਿਠਾਏ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਉਚਤਿ ਜਾਨਿ ਹਰਖਾਏ। ਕਿਤਕ ਮਾਸ ਜੁਗ ਸੰਮਤ ਬੀਤੇ। ਜਬ ਕੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਕੀਤੇ। ਤਬ ਕੀ ਸੰਗਤ ਸਰਬ ਸਮ੍ਹਾਲੀ। ਸਿਖੀ ਰੀਤਿ ਭਲੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੀ। ਚਹਿਤ ਭਏ ਅਬ ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ। ਨਹੀਂ ਬੈਠਾਯੋ ਕੋ ਨਿਜਥਾਨ। ਰਾਵਰਿ ਨੇ ਕਿਸਕੇ ਲੜ ਲਾਈ। ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂਅਨ ਚਲਿ ਆਈ। ਕਰਹੁ ਆਪ ਭੀ ਤਿਨਹੁ ਸਮਾਨ। ਜਿਸਤੇ ਸਿਖੀ ਰਹੇ ਜਹਾਨ। ਜੇ ਨ ਕਰਹੁਗੇ ਪੂਰਬ ਰੀਤ। ਜਾਨੀ ਪਰਹਿ ਸੁ ਹੋਇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ। ਬਿਚਲ ਜਾਇਗੀ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ। ਕੇਚਿਤ ਹੋਇ ਮੀਣਨ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਧੀਰ ਮਲ ਕੋ ਮਾਨਹਿ ਕੋਈ। ਕੋ ਸਿਖ ਰਾਮ ਰਾਇ ਕੋ ਹੋਈ। ਇਤ ਆਦਿਕ ਜੇ ਸੋਢੀ ਔਰ। ਲੇਂ ਬਿਰਮਾਇ ਆਪਨੀ ਠੌਰ। ਬਿਨ ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਹੈ ਥਿਰ ਕੋਇਨ ਜਥਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਬਿਨ ਸੈਨਾ ਹੋਇਨ। ਰਹੈ ਨ ਜਬ ਗਾਦੀ ਕੋ ਮਾਲਿਕ। ਧਨ ਹਿਤ ਅਪਰ ਬਨਹਿ ਤਤਕਾਲਿਕ। ਸ਼ਕਤਿ ਹੀਨ ਜੇ ਹੋਇ ਗੁਰ ਔਰਾ। ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਪਾਇ ਬਡ ਰੌਰਾ। ਸਯਾਨੇ ਸਮਝਹਿ ਤਬ ਹਟ ਜਾਇ। ਇਮਗੁਰ

ਗਈ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਖੁਦਾ ਪਾਕ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਮਾਈ ਨੇ ਦਰਗਾਹ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਦਸਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ –'ਹੇ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਸਾਰਾ ਨੂਰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਓਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਿਣਕਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਖ਼ਸ਼ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰੋ।' ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਈ, ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਦੇ ਤੜਕੇ ਉਠਕੇ ਸਣਕੇਸੀਂ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰੀਂ ਕਿ ਹੇ ਖੁਦਾ ਜੋ ਏਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਹੈ, ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਓਸ ਸਮੇਂ ਜੇਹੜਾ ਮੰਤ੍ਰ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਉਹ ਜਪੀ ਜਾਈਂ। ਏਨੀ ਵਾਰਤਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ। ਮਾਈ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਖੁਦਾ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਓਸਨੂੰ ਇਉਂ ਪਿਆ ਭਾਸੇ ਕਿ ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਆਤਮਾ ਦੇਹ ਧਾਰ ਕੇ ਓਸ (ਮਾਈ) ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਚੁਅੱਖਰਾ ਭਜਨ ਸੁਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਈ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੇ ਸਗੋਂ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਗੀ ਰਾਤ ਦਿਨ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਘਲੀਓਸੁ, ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪੜਦੇ ਦੀ ਬੜੀ ਸਖ਼ਤ ਰਸਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ, ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ, ਪੰਦਰੀਂ ਦਿਨੀਂ ਮਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਬਚਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਤੇ ਮਾਈ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਈ ਲੋਕ ਜੋ ਉਲਟੀ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਨਿੰਦਕ ਸਨ ਆਖਣ ਲਗ ਪਏ ਕਿ ਬੁਢੀ ਪ੍ਰਵਾਰੋਂ ਹੋ ਆਈ ਹੈ, ਏਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸ ਕੋਲੋਂ ਦਰਗਾਹੀ ਦਾਤ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਓਸਦੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਲਾਮ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਅਧਾਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਏਹੋ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦ ਓਸ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਓਹ ਮਸਤਾਨੀ ਹੋ ਗਈ, ਅਤੇ ਪੜਦਾ ਪੁੜਦਾ ਕਿਧਰੇ ਭੁਲ ਗਿਆ। ਕੋਠੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਲੋਕੋ ਏਹ, ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਖੁਦਾ ਦਾ ਨੂਰ ਜੇ, ਨਹੀਂ ! ਨਹੀਂ!! ਖੁਦ ਖੁਦਾ ਜੇ। ਮੈਂ ਏਸ ਥੀਂ ਭਜਨ ਲੈ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂ ਨਰਕ ਗਾਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਪਵੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਯਾਲਾ ਪੀ ਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਐਬਾਂ ਥੀਂ ਮਤਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਕੇ, ਭਜਨ ਲੈ ਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਏ।

ਸਿਖੀ ਜਗਹਿ ਬਿਲਾਇ। ਸੋਨਹਿਂ ਬਿਨਸਹਿ ਜਿਮ ਜਗ ਮਾਹੀ। ਉਚਿਤ ਕਰਨ ਕੇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹੀ। ਨਾਂਹਿ ਤ ਡੋਲ ਜਾਇਗੀ ਸੰਗਤਿ। ਬੈਠਨਿ ਲਗਹਿ ਅਪਰ ਕੀ ਪੰਗਤ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਆਪਨੇ ਭਨਯੋਂ। ਸੋ ਸਗਰੇ ਸਿਖਨਿ ਹੂੰ ਸੁਨਯੋਂ। ਲਿਖ ਲੈ ਹੈਂ ਅਬ ਸੋਢੀ ਸਾਰੇ। ਬੈਠਹਿ ਮਾਨੀ ਗੁਰ ਹੋਇ ਭਾਰੇ। ਯਾਤੇ ਸੰਗਤ ਕਿਸ ਲੜ ਲਾਵਹੁ। ਗੁਰਤਾ ਉਚਿਤ ਜਾਨ ਲਖਪਾਵਹੁ। ਪੁਰਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਸਮਦਾਈ। ਇਮ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਿ ਅਗਵਾਈ।' (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਾਸ ੧੦ ਅੰਸੂ ੫੨ ਪੰਨਾ ੩੯੬੦ ਅਤੇ ੩੯੬੧ ਜਿਲਦ ੧੦ਵੀਂ। ਸੰਪਾਦਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।)

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ, ਨਹੀਂ! ਨਹੀਂ!! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਕੀ ਏਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਹੱਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ? ਏਸ ਤੋਂ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੱਤਕ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਪਿਛਲੇਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਲੀ ਮਰਯਾਦਾ (ਰੀਤੀ) ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਨ ਦੀ, ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਂਗੇ ਕਿ ਆਪ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਅਰਥਾਤ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗੀ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਬਾਨਣੂ ਬੰਨੋ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿਖੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਦਾ ਅੰਚਲ ਪਕੜਾਵੋ, ਗੁਰਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਔਂਦਾ ਹੈ ਓਸਦੀ ਦੱਸ ਸਾਨੂੰ ਪਾਓ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਏਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਏਹ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਆਖਨ ਤੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਸ ਪਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਤਾਂ –'ਜੋ ਮੁਝਕੋ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ ਖੋਜ ਇਨੋ ਮੇ ਲੇਹ।' ਆਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ –'ਭਿਸਮੰਤ ਨਗਰ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਕਨਾਰਾ।' ਆਖਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ –'ਬਾਬਾ ਬਸਹਿ ਜੇ ਗ੍ਰਾਮ ਬਕਾਲੇ। ਮਿਲ ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ।' ਆਖਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਸ ਪਾਈ। ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਕੇ ਅਜਮਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਓਹ ਗਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਲੋੜ ਸੀ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਦੀ। ਨਹੀਂ! ਨਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਇਂ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਏਹ ਤੇ ਸਭ ਓਸ ਗੁਪਤ ਸਾਜਸ਼ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਪੂਜ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੈਮ ਕੀਤੀ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ, ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਬੰਧੀ ਪੁਕਾਰ

ਹਜ਼ਰੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅੱਗ ਲਗਣੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਮਕਾਨ ਸੜਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਕੇਸ ਹਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਦੀ ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਰਖਿਆ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਗ਼ਰੀਬ ਹਾਂ, ਹੱਟੀ ਜਲ ਗਈ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਜਨ ਕਰ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਦੂਜੀ ਹੱਟੀ ਵੀ ਬਚ ਜਾਸੀ। ਜਦ ਅੱਗ ਓਧਰ ਪੁਜੀ ਤਾਂ ਪੌਣ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਸਤ ਹੋਯਾ ਤਕ ਸਿਖ ਚਰਨੀਂ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜਿਥੇ ਭਜਨ ਹੋਵੇ ਓਥੇ ਸਭੋ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕਰਸੀ। ਇਸ

---

੨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਾਤ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ :–

'ਕਹਿਓ ਗੁਰੂ ਹਮ ਭੀ ਰਖਹਿ ਹਿਰਦੈ ਭਾਵਨੀ ਸੋਇ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਬੇ ਰਾਮ ਸਰੋਵਰ ਜੋਇ।

ਬੇਰ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਹਮ ਚਲ ਆਵਹਿ। ਤਿਸਤੇ ਕੋਈਕ ਹਮ ਲਖਪਾਵਹਿ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ। ਕਰੋਂ ਸੰਭਾਲਿਨ ਮੈਂ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰੁਤ ਪਵੀਂ ਅੰਸੂ ੩੮)

ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਬਚਾ ਅਜਿਤਯਾ ਸੁਣ ਤੈਂ ਜੋ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿੰਨੇ ਜਾਮੇ ਧਾਰੇਗਾ ਸੋ ਭਾਈ:–

"ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੂਸਰ ਹੋਯਾ ਨ ਹੋਗ।

ਚੁਰਾਸੀ ਜਾਮੇ ਪਹਿਰ ਕੇ ਪਾਛੇ ਭਇਆ ਅਲੋਪ।

ਸਤ੍ਰਜਾਮੇ ਭਗਤ ਜਨ ਚੌਦਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਇ।

ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇ ਸੁਮਿਲ ਰਹੇ ਮਨਮੁਖ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ।

(ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਮੁਨਸ਼ੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਲਹੌਰ ਵਿਚ ਸੰ: ੧੯੫੬ ਵਿਚ ਛਪੀ।)

ਏਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜੇਹੜੇ ਕਿ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ ਐਵੇਂ ਇਕ ਮਨ ਘੜੰਤ ਜੇਹਾ ਦੋਹਰਾ :–'ਆਗਯਾ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ।'

ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੋਜ ਤਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਹਰੀ ਭਜਨ ਦਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਖਬਰਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਲੋਕੀਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਔਣ ਲਗੇ। ਭਜਨ ਪੁਛਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਵਨ ਲਗੇ। ਹਜਰੋਂ ਨਗਰੀ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਸਭ ਦੇ ਕਰਮ ਦੇਵਤਿਆਂ ਸਾਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਇੰਞ ਪਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਵੇ ਕਿ ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਗਯਾਨ ਨੇ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਸਾਖਯਾਤ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਔਂਦਾ ਹੈ ਮੁੜਕੇ ਜਾਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਪਤੰਗੇ ਦੀਪਕ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਦੀਵੀ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਨਭੋਲ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਏਹ ਦੋਹਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਹੈ ਓਸਦੀ ਕਲਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਲ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਣਿਆਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜ ਤੀਕ ਏਹ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਆਖ਼ਿਰ ਓਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਕਿਥੇ ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਦਿਤਾ। ਏਹ ਦੋਹਰਾ ਏਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ ਕਿ ਗਦੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦਸਮ ਨੂੰ। ਖਾਰੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਿਠੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ? ਡਰੌਲੀ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੂੰ। ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਕੱਤ੍ਰ ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਗੁਰਤਾ ਓਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ (ਜਪੁ, ਚੌਪਈ, ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਸਵੈਯੇ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ, ਜ਼ਫ਼ਰ ਨਾਮਹ ਵਗੈਰਾ) ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਏਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਏਹ ਬਾਣੀਆਂ ਸਮੁਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਜੇਹੜੀਆਂ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖਯਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਓਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਕਹਾਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਆਮ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਕਪੋਲ ਕਲਪਤ ਹੀ ਹਨ, ਸਚਾਈ ਦਾ ਏਹਨਾਂ ਵਿਚ ਭੋਰਾ ਵੀ ਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਐਵੇਂ ਅਕੀਂ ਪਲਾਹੀਂ ਹੱਥ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਨਿਗਰ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਜਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਹੋਵੇ ਵੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ? ਗੁਰਤਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।)

ਬਗੀਚੀ ਅਤੇ ਖੂਹੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤ ਸਹਿਤ ਬੈਠੇ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿਖ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮਗਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਸੁਨਯਾਰਾ ਸਿਖ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਮੁਖਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੀ, ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ, ਗਲ ਪੱਲਾ ਪਾ, ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਆਪ ਆਗਯਾ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ, ਖੂਹੀ ਲਾ ਕੇ ਥਾਂਇ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ, ਜਿਥੇ ਆਪ ਅਗੇ ਵੀ ਕਦੀ ਕਦੀ ਚਰਨ ਪਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਲਾਣ ਦੀ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅਸਾਂ ਖੂਹੀ ਤੇ ਬਗੀਚੀ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਏਥੇ ਹੀ ਮੌਜ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਬੈਠੇ, ਭਜਨ, ਬੰਦਗੀ, ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਿਖ ਨੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪ ਮੇਹਰ ਕਰਕੇ ਦਾਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਜਦ ਸਿਖ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੜੇ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਖੀ ੨ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਕੇ ਓਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਛਾ ਜਿਵੇਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਯਾ ਪਾ ਕੇ ਸਿਖ ਨੇ ਬਗੀਚੀ, ਖੂਹੀ, ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਅਤੇ ਇਕ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਬਣਵਾ ਕੇ ਓਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਥੜਾ ਬਣਵਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਂਦੇ। ਹੁਣ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਸਹਿਤ ਅਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਓਸੇ ਖੂਹੀ ਤੇ ਕਰਿਆ ਕਰਨ। ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਵੀ ਓਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰੇ। ਓਸ ਜਗਾ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਕਿ ਰਾਤ ਦਿਨ ਰੌਣਕ ਲਗੀ ਰਹੇ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਅਤੇ ਵੇਲਾਂ ਲਾ ਕੇ, ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਓਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਹੀ ਰਮਣੀਕ ਅਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਜੇਹੜਾ ਇਕ ਵਾਰ ਓਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਮੁੜ ਓਥੋਂ ਪਰਤਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾ ਲਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਖੂਹੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਥੜੇ ਤੇ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਤਾਂ ਐਉਂ ਸੋਭਾ ਪਾਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਵੇਤ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚੰਨ ਸੁਭਾਏਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਜਾਲੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਰੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਔਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ

ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇੰਞ ਖਿਲ ਜਾਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਚੰਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕੰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਆਪਣੀ ਦਿਨ ਦੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਅਰ ਗ਼ਮੀ ਦੀ ਹਾਲਿਤ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਹਸੂੰ ਹਸੂੰ ਕਰਦੀਆਂ ਖਿਲ ਖਿਲਾ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋ ਉਠਦੀਆਂ। ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਹਿ ਟੁਰਿਆ। ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸੁਕੀ ਹੋਈ ਫੁਲਵਾੜੀ ਫਿਰ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਉਠੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿਖ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਨ ਲਗੇ।

ਵੱਡੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਕਥਾ ਦਾ ਅਰੰਭ

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਥੜੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੇ ਆਪ ਆਗਯਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਮੰਗ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਬਿਨਾ ਸ਼ਕ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਜ਼ਾਹਰ ਕਰੋ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਗਰ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਏਹ ਪ੍ਰਬਲ ਇਛਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਵਡੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਚਲਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲੀ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਰਦਿਕ ਦਿਲੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ 'ਸਤਿ ਬਚਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਚਲ ਪਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਵੇਖ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਸਹਿਤ ਥੜੇ ਸਾਹਬ ਤੋਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਭੌਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਿਟੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਵਿਛਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪਾਨ, ਭਾਵ ਲੰਗ ਜਾਣ ਤੇ ਚੁਕੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਬੜੀ ਮਿਠੀ ਅਤੇ ਰਸਭਿੰਨੀ ਸੁਰੀਲੀ, ਵੈਰਾਗਮਈ ਧਾਰਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਮਸਤ ਅਤੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ। ਪਰ ਜੋ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰੌਣਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਖੂਹੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਤਕ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਹੀਰ ਹੀ ਵਹੀਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਨੋ ਦੇਵਤਾ ਗਣ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਸਹਿਤ ਵੈਕੁੰਠ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਗਮਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਦੁਆਰਾ:–"ਕਿਓਂ ਸੋਇਆ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰ ਗਾਫਲ ਗਹਿਲਿਆ।" ਦੀ ਤੁਕ ਬੜੀ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਪੂਰਤਿ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦ੍ਰਵੀਭੂਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਤ

ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ, ਸੁਣਦੇ ਸੁਣਾਂਦੇ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧਰਮਸਾਲ ਜਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉਤੇ ਬੈਠਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਅਰਜ਼ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੁਆਲੇ ਇਉਂ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਮਾਨੋਂ, ਅਨੰਦ ਕੰਦ, ਭਗਵਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸਰਬ ਗੋਪੀਆਂ ਗੋਪ ਅਤੇ ਗੁਆਲ ਬਾਲ, ਅਤੇ ਬਿਦੁਰ ਸਰੀਖੇ ਭਗਤ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਛਿਆ ਲੈਕੇ, ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਰਥ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਤਪਤ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ। ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਕੇ ਅਜੇਹੀ ਮਨ ਮੋਹਨੀ ਧੁਨਿ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਸੁਣਾਯਾ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਪਰੇਮ ਮਗਨ ਹੋ ਗਈ। ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਕੋਈ ਹੂੰ ਦੀ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਗੁਟ ਹੋਏ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਥਹੁ ਪਤਾ ਹੀ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਈ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਯਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸੰਗਤ ਅਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ, ਉਠਕੇ ਆਸਣ ਤੇ ਆ ਬੈਠੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਰੋਟੀ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਪਿਛਲਾ ਪਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲਗੀ ਰਹੀ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੀ ਨ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਸੰਗਤਾਂ ਚਿਟੀਆਂ ਦੁਧ ਵਰਗੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਚਰਨਾਂ ਹੇਠ ਵਿਛਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਪੁਚਾਇਆ। ਘਰ ਪੁਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਘਰੋ ਘਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਅਸਥਾਨ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਬੀਬੀ ਦਾਤੋ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ) ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਨ ਲਈ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਗਏ। ਸਿਖਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੇ ਅਭਿਲਾਖੀ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਹ ਛਕਿਆ ਓਹ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਚੇਹਰਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਸੁਖ ਆਸਨ ਆ ਹੋਏ ਪਰ ਸੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੀਏ ਸਿਖ ਦੋ ਪਹਿਰ ਮਸਤੀ ਦੀ ਹਾਲਿਤ ਵਿਚ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਓ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਜਦ

ਮਸਤਾਂ ਦਾ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਯਾ ਤਾਂ ਓਹ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਸਿੱਖੋ ਕੀ ਖ਼ਬਰ ਹੈ? ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿਖ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਰੋਂਦੇ ਚੁਪ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨ। ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਏਹ ਹਾਲਿਤ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸ਼ਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਓਹਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਭਜਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਈਆਂ।

ਨਿਤ ਦੀ ਚਾਲੀ

ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤ ਪਈ ਆਪਣੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਪੁਜ ਜਾਂਦੇ। ਲੋਕੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਸਭ ਸਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਸੌਂ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪ ਚੁਪ ਚੁਪੀਤੇ ਉਠ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਚੇਲ ਨਦੀ (ਜੋ ਹਜਰੋਂ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ 'ਤੇ ਵਗਦੀ ਏ) ਤੇ ਪੁਜ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਰੀ ੨ ਰਾਤ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜਦੇ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਵਨ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਜਦ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਧਰਮਸਾਲਾ ਜਾ ਕੇ ਕਥਾ ਕਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸਾਮ੍ਰਿਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ। ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਘਰ ਆਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਬਰਾਜ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ ਪਿਛਲੇਰੇ ਪਹਿਰ ਬਾਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ, ਓਥੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਥਾ ਕਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਦੇ। ਗੱਲ ਕੀ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਗ਼ੀਚੀ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਕ ਰਸ ਨਿਭਦਾ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਗ ਵਿਚ ਕਥਾ ਸਮਾਪਿਤ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਤ ਨਿਯਮ ਨਿਸਚਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਂਦੇ।

ਹਜਰੋਂ ਦੇ ਕਿਲੇ ਦਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਆ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰ ਸ੍ਰਦਾਰ ਬਾਂਕਾ ਰਾਉ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸ੍ਰਦਾਰ ਦਾ ਸਾਡੇ ਗੋਚਰਾ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਸਿਖ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਏਹ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸ੍ਰਦਾਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ

ਕਰਕੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸਿਖਾ, ਤੂੰ ਚੱਲ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ। ਸਿਖ ਨੇ ਬਾਂਕਾ ਰਾਉ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਵਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਆਂਹਦੇ ਸਨ। ਸਿਖ ਨੇ ਕਹਿਆ ਪੁਛਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸੁਭਾਉ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸੁਭਾਉ ਦੀ ਕੀ ਪੁਛਦੇ ਹੋ, ਓਹ ਤਾਂ ਆਪ ਈਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਏਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਖਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੁਰ ਪਏ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪੁਜੇ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਸਿਖਾਂ ਖ਼ਬਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰਦਾਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਔਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਆਪ ਉਠਕੇ ਅਗੋਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਯਾ। ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਸਾਡਾ ਪਾਪੀ ਜੀਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਅਵਿਤੀਰਨ ਹੋਏ ਹੋ। ਬੜੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਭਰੇ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਪਲੰਘ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾਇਕੇ ਆਪ ਚਰਨ ਮਲਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰਦਾਰ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਹੈ? ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ, ਜਦ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਔਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਏ ਪਰ ਈਮਾਨਦਾਰ ਮੋਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿਸਨੂੰ ਏਹ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲੀਏ। ਏਹ ਸਿਖ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਏਸੇ ਨੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਧਰਮ ਅਵਿਤਾਰ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹਨ ਓਹ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੌਡੀ ਦੇ ਰਵਾਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹਨ। ਓਹ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਚਲਾ ਸਕਣਗੇ। ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰਦਾਰ ਜੀ! ਏਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਬਹੁਤਾ ਕਠਿਨ ਜੇਹਾ ਹੈ, ਏਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਭਾਲੋ। ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਆਪ ਕੰਮ ਚਲਾਵੋ, ਮੇਰੀ ਏਹ ਬੇਨਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ। ਜਦ ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ –'ਅੱਛਾ ਭਾਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਨਿਭਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਸ੍ਰਦਾਰ ਜੀ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਕਹਿਆ ਸੁਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸ੍ਰਦਾਰ ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਖ਼ਾਨੇ ਦੀਆਂ ਵਹੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ਆਦਿ ਸਰਬ ਹਿਸਾਬ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ

ਦਿਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਹੀਆਂ ਚੁਕਾ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਏ। ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਏਹ ਕੀ ਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈ ਆਏ ਹਾਂ। ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮੋਦੀ-ਖਾਨਾ ਚਲਾਣਾ ਡਾਢੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਕਾਰਜ ਨਿਭਣਾ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਿਭਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਆਪੇ ਨਿਭ ਜਾਸੀ। ਵੱਡੇ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਟੀ 'ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਜੇਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਆਵੇ ਭਾਵੇਂ ਸਿਪਾਹੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੰਗਤਾ, ਗ਼੍ਰੀਬ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫ਼ਕੀਰ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਦਈ ਜਾਵਨ। ਕਈ ਦਿਨ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਚਲਾਯਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਝ ਫ਼ਕੀਰ ਆਏ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਸੀਧਾ ਮੰਗਿਆ। ਹੱਟੀ ਉਤੇ ਸਾਂਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋਏ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਸੀਧਾ ਤੋਲ ਦਿਤਾ। ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਏ? ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕਹਿਆ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈ। ਨਾਉਂ ਸੁਣਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਹ ਓਹੀ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਬ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਏਹ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ। ਸਾਂਈਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਤਾ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਜਦ ਤੀਕ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਰਹਿਣਗੇ, ਤਦ ਤੀਕ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਉ ਅਟੱਲ ਰਹਿਸੀ। ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਬਾਲਾ ਹੈ, ਓਹ ਕਦੀ ਬੁਢਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦਿਨ ੨ ਸਵਾਯਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਲਾ ਹੈ, ਏਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪੁ ਜਪੁ ਸੰਸਾਰ ਬੁਢਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਸੀ, ਪਰ ਏਹ ਨਾਮ ਸਦੀਵ ਬਾਲਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਂਈਂ ਲੋਕਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਏਹਨਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਗ ਗਏ ਹੋ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ? ਸੰਸਾਰ ਕਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤਰੇਗਾ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣਕੇ ਚੁਪ ਰਹੇ। ਸਾਂਈਂ ਲੋਕ ਚਲਦੇ ਬਣੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਨੇ ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰਦਾਰ ਜੀ, ਮੋਦੀ ਪੈਸੇ ਲੁਟਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਘਟ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪੂਰੇ ਕਰੋਗੇ? ਓਸ ਦਿਨ ਤਾਂ ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਚੁਪ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਾ ਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਗਏ, ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਜੀ ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਕਰ ਦੇਖੋ, ਮੋਦੀ ਪੈਸੇ ਬਹੁਤ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਓਸਦਾ ਕੀ ਫੜ ਲਵੋਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਕਰਕੇ ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖਯਾਲ ਆਯਾ ਕਿ ਸਚੀਂ ਮੁਚੀਂ ਹਸਾਬ ਤਾਂ ਕਰ ਦੇਖੀਏ। ਜੇ ਘਾਟਾ

ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਏਹ ਸੋਚ ਦੋ ਨੌਕਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਭੇਜਕੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇ ਆਖੋ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਲਾਮ ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰੋ, ਨੌਕਰਾਂ ਜਾਇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਨੂੰ ਸਦਣ ਆਏ ਹੋ? ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਸਮਝਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਗਲ਼ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ। ਦੀਵਾਨ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਘਲੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ। ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਵੀ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਸ੍ਰਦਾਰ ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸਦਿਆ ਹੈ! ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਨੂੰ ਸਭ ਰੌਸ਼ਨ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਚੁਗਲੀ ਖਾਧੀ ਹੈ। ਸਾਂਈ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਚੁਗਲੀ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕਿਸੇ ਚੁਗਲੀ ਖਾਧੀ ਹੈ। ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਚਲੋ ਦੇਖੀਏ। ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗਏ, ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਿਖ ਸਨ। ਜਦ ਕਿਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁਜੇ ਤਾਂ ਦੇਖਕੇ ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਉਠ ਖਲੋਤਾ। ਅਗੇ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਦਿਤਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਿਰ ਚਾ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ ਗਏ। ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਏ। ਅਗੇ ਪਲੰਘ ਡਠਾ ਹੋਯਾ ਸੀ। ਉਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਛਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤੇ ਜਾ ਬਠਾਯਾ। ਨਾਲ ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਬੈਠੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰਦਾਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆ ਬੈਠੋ। ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਬ੍ਰਾਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫੇਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬੁਲਾਯਾ ਹੈ? ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੇ ਕੁਝ ਜਵਾਬ ਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਵਗਾਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰੋ। ਸ੍ਰਦਾਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਤੇ ਹਸਾਬ ਹੋਯਾ। ਹਸਾਬ ਸਹੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਸ੍ਰਦਾਰ ਵਲ ਨਿਕਲੇ। ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਆਖਨ ਲਗਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜਿਸ ਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋਵੇ ਓਸਨੂੰ ਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਜੰਮਿਆ ਹੈ। ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਹਸਾਬ ਸੰਭਾਲੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਹੁਣ ਏਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿਓ! ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂਭਣਾ। ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ। ਬਾਂਕਾਰਾਉ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾ ਹੀ ਮੰਨੇ। ਹਸਾਬ ਦੇਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਉਠ ਆਏ।

ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਪਨ ਦਰਸ਼ਨ

ਜ਼ੈਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਓਸਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤਾ। ਧਨੀ ਰਾਮ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਯਾ ਡਿੱਠਾ। ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਧਨੀ ਨੇ ਜਦ ਆਪਣੇ ਸੌਹੇਂ ਓਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪੁੰਜ ਡਿਠਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨਮੁਖ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ ਆਪ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਹੋ, ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਸਚਖੰਡ, ਵੈਕੁੰਠ ਤੋਂ, ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਸੁਤਿਆਂ ਤਾਰਨ ਆਏ ਹੋ, ਆਪਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਦਾ ਸੂਰਜ ਅੱਜ ਹੀ ਉਦੈ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਓਹੀ ਹੋ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੋਕੀਂ ਰਬ, ਰਹੀਮ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਏਹ ਪੁਛਨ ਦੀ ਢੀਠਾਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ ਏ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਨਾ ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਹਜਰੋਂ ਦਸਿਆ। ਧਨੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਅੱਜ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ। ਮਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਦਿਸੇ ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਣ। ਮਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਧਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਐਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ? ਧਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਅਜਮੂਦਾ ਕਰਾਮਾਤ ਲਗ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਮੰਨੋ? ਮਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਧਨੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਯਾ ਲੈਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਈ ਤੈਨੂੰ ਦਰਦਾਂ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਣ। ਮਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਾਂ। ਝਟ ਦਰਦਾਂ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਹਟ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹਟ ਗਈਆਂ। ਧਨੀ ਰਾਮ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਓਹ ਚੀਜ ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਕਲਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਨੀਰਾਮ ਕਲਿਆਨ ਲਈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਅਟਕੋਂ ਪਾਰ ਆ ਲਭਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਧਾ ਭਜਨ (ਅਰਥਾਤ "ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਅੱਖਰ") ਦਸਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਧਨੀ ਬਾਕੀ ਦਾ ਹਜਰੋਂ ਔਣ ਤੇ ਦਸਾਂਗੇ। ਏਨੇ ਬਚਨ ਅਤੇ ਖੇਲ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। ਧਨੀ ਨੂੰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ ਭੁਲ ਗਈ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਲਗ ਗਈ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਨਾਲ ਧਨੀ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਉਠਿਆ। ਲੋਕੀਂ ਆ ਕੇ ਜਦ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਧਨੀ ਅੱਜ ਠਾਕਰਾਂ ਦਾ ਅਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਯਾ? ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ? ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਭਾਈ ਜੀ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਂਹਦੇ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਠਾਕਰ ਜੀ ਆਪ ਮਿਲ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਛਡ ਦਿਓ। ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਓਹ ਠਾਕਰ ਜੀ

ਕਿਥੇ ਹਨ? ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਬਸ! ਏਨੇ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਹੋਰੀਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਜਰੋਂ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ। ਸਤਿਗੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਬੀਤੀ ਸੀ ਦਸਕੇ, ਅਧਾ ਭਜਨ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਧੇ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮੇਹਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਭਜਨ ਦਸਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਜੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ ਉਕੀ ਹੀ ਭੁਲਾ ਦਿਤੀ ਜਦ ਲੋਕਾਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ ਕਿਉਂ ਛਡ ਦਿਤੀ ਜੇ? ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੱਡੇ ਠਾਕਰਾਂ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਹ ਕਿਵੇਂ? ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਧੰਨੇ ਤੇ ਦਯਾਲ ਹੋਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਸਨ, ਤਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਘਰ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਗਏ। ਆਪ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਬਹੁਤ ਘਟ ਰਹਿੰਦੇ। ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ! ਹਜਰੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੀ ਭਜਨ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਕੀ ਸਖਣੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਜਾਕੇ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਪੁਛਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਵੋ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਗਏ। ਜਿਸਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਾਕੇ ਖਲੋਣ ਅਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਭਰਕੇ ਤੱਕਣ ਓਹੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਛੇਕੜ ਸਾਰੀ ਹਜਰੋਂ ਨਗਰੀ ਵੈਰਾਗੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜੀ ਆਪ ਤਾਂ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹੋ ਹੁਣ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆਏ ਹੋ। ਕੀ ਏਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜੇਹਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ ਮੇਰੇ ਜੇਹੇ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਏਹਨਾਂ ਸ਼ੋਹਦਿਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਆਪ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਤਾਰੋ। ਓਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਭਜਨ ਪੁਛਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਕੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਭਜਨ ਦੱਸਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਥੀਂ ਨਜਾਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਆਗਯਾ ਲੈਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਜ਼ੈਦੇ ਨੂੰ ਆ ਗਏ।

ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਜੀ

ਓਡੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਜੀ ਨਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਵਸਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇਰੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸਾਡਾ ਓਸ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਹੈ। ਓਧਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਹਜਰੋਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਲਈ ਕਮਰ-ਕੱਸੇ ਲਾ ਲਏ। ਹਜਰੋਂ ਅਤੇ ਓਡੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਰਯਾ ਵਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੇੜੀ ਪੈਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿਛੇ ਮੁੜਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਲਾਚਾਰ ਦਰਿਯਾ ਵਿਚ ਠਿੱਲ੍ਹ ਪਏ ਅਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਹੋਸੀ ਤਾਂ ਆਪੇ ਪਾਰ ਲਾ ਦੇਸੀ। ਪਾਣੀ ਲੱਥ ਗਿਆ। ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਹਜਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਪੁਛਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਸਵੇਰੇ ਮਿਲਸੀ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ ਅੱਜ ਤੀਕ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਸ ਤਾਂ ਬਿਰਥਾ ਗਏ ਹੀ ਹਨ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਨ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਨਾ ਜਾਣ। ਮੇਹਰ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਅਭਾਗੇ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਕੇ ਤਾਰੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਦਰਯਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਭੁਲ ਗਈ? ਜੇ ਓਥੇ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੇਹਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਬੱਚਾ ਤੂੰ ਬੜਾ ਬਲੀ ਹੋਵੇਂਗਾ। ਤੇਰੀ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਭਾਈ ਜੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਅਭਯਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਗਯਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਓਡੇ ਵਿਖੇ ਆ ਗਏ।

ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਾਹਰ ਦਰਯਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਜਾਕੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਭਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ। ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਮੰਗ? ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ (ਅੰਗ ਸੰਗ) ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੰਗ? ਆਪ ਜੀ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ! ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਹੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਕਿ ਜਦ ਭਜਨ ਕਰਨ ਬੈਠਿਆ ਕਰੋਗੇ, ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਯਾ ਕਰੇਗਾ। ਏਹ ਆਖ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਅੰਤ੍ਰ-ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਨਿਤ-ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਯਾ ਕਰੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਕ ਬਕਰੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨਾਲ ਖਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਭਾਈ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਭੰਗ ਹੋ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੇਮਨੇ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਸਮਾਧੀ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਓਹੀ ਮੇਮਨਾ ਆਕੇ ਫੇਰ ਖਹਿਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਫਿਰ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਤਾਂ ਓਹੀ ਬਕਰਾ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਓਸ ਦੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਚੁਕ ਮਾਰਿਆ। ਮੇਮਨਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੁੜ ਨਾ ਆਯਾ। ਆਪ ਜੀ

ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਯਾ। ਬਥੇਰਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਰੋਂਦਿਆਂ ਗੁਜਾਰੀ ਪਰ ਦਰਸਨ ਨਾ ਹੀ ਹੋਯਾ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਆਯਾ। ਬਾਹਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਹਜਰੋਂ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਹਜਰੋਂ ਪੁਜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿਕੇ ਵੈਰਾਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ? ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅਤੇ ਮੇਮਨੇ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜੀ ਤੂੰ ਗਲਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਯਾ ਹੈਂ। ਏਹ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ ਇਕੋ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਯਾ ਕਰਨ। ਸਭ ਘਟ ਵਿਚ ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਤੇ ਪਿਆ ਵਸਦਾ ਹੈ। 'ਘਟ ਘਟ ਮਾਧੋ ਜੀਆ' ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਪਰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ। ਓਹਨਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪਯਾਰ ਕੀਤਾ, ਤੁਸਾਂ ਪਥਰ ਮਾਰੇ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕਰ ਲਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਏਹ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਹੋਣ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਉਪਾਉ ਦਸੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਦਯਾਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਹ ਜਿਸਨੂੰ ਪੱਥਰ ਮਾਰੇ ਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਮਨਾ, ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ, ਰਾਜੀ ਕਰ। ਓਸਦੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਸੀ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਆਗਯਾ ਮੰਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਬਚਨ ਹੋਰ ਸੁਣੋ, ਭਜਨ ਸਬੰਧੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਘਨ ਸਬੰਧੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਫੁਰੇ ਤਾਂ ਏਥੇ ਔਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਸਗੋਂ ਦਰਿਆਓਂ ਪਾਰ ਹੀ, ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜ਼ੈਦੇ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਾ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਆਗਿਆ ਮੰਗਕੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਜੀ ਓਡੇ ਆ ਗਏ। ਬਕਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤੀ। ਚੂਰੀ ਕੁਟੀ। ਖੰਡ ਪਾਈ। ਜਉਂ ਤੇ ਛੋਲੇ ਰਲਾਏ। ਗੜਵਾ ਜਲ ਦਾ ਲਿਆ। ਬਕਰਾ ਲੱਭਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਓਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਫੇਰ ਸਭ ਕੁਝ ਖੁਆ ਕੇ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਓਸਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਏਹ ਕੌਤਿਕ ਤਕ, ਲੋਕੀਂ ਝੱਲਾ ਆਖ ਹੁਜਤਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇ ਪਰ ਰੱਬ ਦੇ ਸਚੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਏਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਓਹਨਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਬੂਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਓਹ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਤਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਏਹ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਹੈ। ਏਹੀ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਮੇਮਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਤਾਂ ਬਿਰਤੀ ਜੁੜ ਗਈ, ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਮੁੜ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਇਆ।

ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਕੇ ਇਕ ਸਿਖ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਤੋਂ ਚਲਕੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਨਮਿਤ ਹਜਰੋਂ ਪੁਜਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮ, ਅਤੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਵੇਖ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਜਨ ਪੁਛਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿਸਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ:-'ਹੇ ਭਾਈ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾਕੇ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਣਕੇਸ਼ੀਂ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਫੇਰ ਧਰਮਸਾਲਾ ਜਾਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ। ਅਥਵਾ ਸਰਵਨ ਕਰਨੀ। ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਰਹੋ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਏਹ ਵਾਕ ਸਦੀਵ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਕਿ :-'ਕਾਰਜ ਕਾਮ ਬਾਟ ਘਾਟ ਜਪੀਜੈ। ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਪੀਜੈ।' ਅਰਥਾਤ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਤੁਰਦਿਆਂ, ਫਿਰਦਿਆਂ, ਰਸਨਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਦਾ ਪਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੇਰ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਜਾਵੋ। ਸਾਰੇ ਸਤਿ-ਸੰਗੀ ਸਿਖ ਰਲਕੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘੜੀ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਬਰਾਜ ਜਾਓ। ਕਿਰਤੀ ਸਿਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਏਹ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਜੋ ਘਰ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਸਾਧਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਦਾ ਪਾਲਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ। ਭੁਖੇ ਨੂੰ ਅੰਨ, ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਦੇਣਾ, ਅਰ ਦੁਖੀਏ ਦਾ ਦੁਖ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਹਿਤ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਸੱਚ ਬੋਲਨਾ, ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਕਰਕੇ ਸਮਝਣਾ, ਜੇਹੜੇ ਸਿਖ ਏਸ 'ਗੁਰਚਾਲੀ' ਤੇ ਚਲਣਗੇ, ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੱਚਾ ਸੁਚਾ ਅਤੇ ਉੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਏਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਯਾਦ ਰਖੋ ਜੇਹੜੇ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਗੇ ਓਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਵਨਗੇ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹੈਤਾ ਗੁਰੂ ਕਰੇਗਾ। ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ, ਤੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ, ਕਪਟੀ, ਛਲੀਏ, ਮਨੁਖ ਦੋਹੀਂ ਜਹਾਨੀਂ ਜਰਦਰੂ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਕਦਾਚਿਤ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰਨਗੇ। ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖ ਵੀ ਕਹੌਣ ਤੇ ਮੰਨਣ। ਪਰ - 'ਗੁਰ ਪੀਰ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰ ਨ ਖਾਇ।' ਬਗਾਨਾ ਹੱਕ ਹੀ ਮੁਰਦਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਜ ਨਹੀਂ ਆਵਨਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜੁੰਮਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜੋ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਣਾਯਾ ਤਾਂ

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸੁਣਕੇ ਗਦ ਗਦ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਕਈ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਏਸ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ।

ਬਾਬਾ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਢੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਇਕ ਬਾਬਾ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮੀ ਸੋਢੀ ਸਾਹਬ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਜਦ ਓਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਚੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਓਹ ਇਕ ਗਯਾਨੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਜਰੋਂ ਆਯਾ। ਮਨ ਵਿਚ ਏਹ ਧਾਰੀ ਕਿ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜੇ ਨੂੰ ਗਯਾਨ ਚਰਚਾ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਓਸਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਅਸਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਫੇਰ ਵੇਖਾਂਗੇ ਨਾ ਭਲਾ ਲੋਕੀਂ ਓਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਜਦ ਦੀਵਾਨ ਸਜਿਆ ਤਾਂ ਸੋਢੀ ਸਾਹਬ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗਯਾਨੀ ਸਮੇਤ ਪੁਜ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਥਾ ਯੋਗ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਗਯਾਨ ਰੂਪੀ ਚਖਸ਼ੂਹੀਨ ਸੋਢੀ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਓਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗਯਾਨੀ ਜੀ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੋਢੀ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਯਾਨੀ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਥੀਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਚਿਤ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਸੋਢੀ ਹੋਰੀਂ ਜੋ ਅਗੇ ਹੀ ਚਾਂਹਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਅੰਕਿਤ ਹੋ ਜਾਏ, ਸਮਾਂ ਪਛਾਨਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਗਯਾਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ। ਸ਼ਬਦ ਆਯਾ ਕਿ -'ਗੁਰੁ ਪੀਰ ਸਦਾਏ ਮੰਗਣ ਜਾਏ। ਤਾਕੈ ਮੂਲ ਨਾ ਲਗੀਐ ਪਾਏ।' ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਗਯਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ ਝਿਜਕ ਝਿਜਕ ਕੇ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਆਯਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਚਾ ਅਰਥ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਨਦਾਤਾ ਸੋਢੀ ਸਾਹਬ ਨਰਾਜ ਨ ਹੋ ਜਾਣ। ਓਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਦਾਂਦੇ ਅਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕਾਰ ਭੇਟ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਅਸਲ ਅਰਥ ਅਟਕ ਅਟਕ ਕੇ ਬਦਲਕੇ ਕੀਤਾ ਅਨਰਥ ਕਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਅਰਥ ਗੁਰ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਏ। ਸੰਗਤ ਸੁਣਕੇ ਬੜੀ ਅਨੰਦ ਹੋਈ ਅਰ ਗਯਾਨੀ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਲੱਜਿਆ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਗੋਡਿਆਂ ਤੇ ਧੌਣ ਧਰਕੇ ਚੁਭੀ ਮਾਰ ਛੱਡੀ। ਸੋਢੀ ਜੀ ਵੀ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲਖਕੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਬੜੇ ਲਜਿੱਤ ਹੋਏ। ਛੇਕੜ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੇਜ ਅਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸੋਢੀ ਜੀ ਦੀ ਅਹੰਕਾਰ ਪੂਰਤਿ ਵਯੱਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਯਾਨੀ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਤ ਝੁਕਕੇ

ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣੀ ਪਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਤਯੰਤ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ -'ਸੋਢੀ ਸਾਹਬ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਬੜੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਅਵਿਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਝੁਲਾ ਕੇ ਏਸਦਾ ਨਾਉਂ ਉਜਲ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚਿਤ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਅਰ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋਹਣ ਤੇ ਮੋਹਰੀ ਨੂੰ ਛਡਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਕਿਉਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਸੀ! ਓਹ ਘਰਾਣੇ ਪ੍ਰਮ ਪਵਿਤਰ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਸੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬੇ-ਮੁਖਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੇਦੀ, ਸੋਢੀ ਸਾਹਬਜਾਦੇ ਹਾਂ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਹੇਸ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਕੱਖ ਵੀ ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ- ਤਾਂਤੇ 'ਤਜ ਲਾਜ ਅਹੰਕਾਰ ਸਭ ਤਜੀਐ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਰਹੀਜੈ।' ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੀ ਕੁਲ ਅਤੇ ਧਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਲੜ ਫੜੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਚੋਲੜਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ :-'ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਙਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤੁ। ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ।' 'ਕਾਨ ਕੁੰਡਲੀਆ ਬਸਤਰ ਓਢਲੀਆ। ਸੇਜ ਸੁਖਲੀਆ ਮਨ ਗਰਬਲੀਆ। ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਲੇ ਧਰਨ ਗਡਲੀਆ।' ਪੁਨਾ ਮੁਖ ਵਾਕ ਹੈ:-'ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋ ਪਹਿਰੈ ਖਾਇ। ਜਿਉਂ ਕੂਕਰ ਜੂਠਨ ਮੁਹਿ ਪਾਇ।' 'ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੇਤਾ ਬਿਉਹਾਰ। ਜਿਉਂ ਮਿਰਤਕ ਮਿਥਿਆ ਸੀਗਾਰ।' ਸੋਢੀ ਜੀ! ਹੋਰ ਭੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਗੁਰਵਾਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਅਰ ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਹੜਾ ਸੋਢੀਆਂ ਅਰ ਬੇਦੀਆਂ ਦੀ ਵੰਸ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਓਸ ਦੇ ਕਰਮ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ ਪਰ ਓਸ ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਹੋਰ ਚੀਜ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਜਪ, ਤਪ, ਬਰਤ, ਸੁਚ, ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਸ਼ੀਲ ਆਦਿ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਓਹੀ ਦੇਹੀ ਪੂਜੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਿਉਂਕਿ -'ਜਿਨ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਜਿਆ ਤਿਨ ਹਰਿ ਪੂਜ ਕਰਾਵਾ।' ਅਰਥਾਤ ਜੇਹੜੇ ਮਨੁਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਨ ਬਚਨ, ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨਗੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਸੋਢੀ

ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਥੀਂ ਭਜਨ ਪੁਛਕੇ ਸਿਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਯਾਨੀ ਜੀ ਵੀ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸਰਵਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਹੀ ਜਿਤੇ ਗਏ। ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਕੇ ਆਤਮਾਨੰਦ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਮਗਨ ਹੋਏ ਜੋ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਸਭ ਵਿਸਰ ਗਈ। ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਓਹਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਜੋ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਚਰਣੀ ਲੱਗਾ ਦੇਖਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਪੁਛਕੇ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੋਤਰੇ ਬਖ਼ਸ਼ੇ

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸੰਗਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਮਾਈ ਬੜੀ ਦੂਰੋਂ ਜੱਸ ਸੁਣਕੇ ਆਈ, ਔਂਦੇ ਸਾਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਗਲ਼ ਪੱਲਾ ਪਾਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਪੋਤਰੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸਦਾ ਪਰੇਮ ਅਰ ਨਿਰਭੈਤਾ, ਸਪਸ਼ਟ ਵਾਦਤਾ (ਸੂਧਾ ਸੁਭਾਵ) ਦੇਖ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ –'ਮਾਈ ਕਿੰਨੇ ਪੋਤਰੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੀ।' ਮਾਈ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਪੰਜ ਪੋਤਰੇ ਲੋੜੀਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਯਾਲ ਹੋਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ –'ਜਾਹ ਮਾਈ ਤੇਰ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਸੀ। ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਮਾਈਆਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ! ਏਹ ਮਾਈ ਨੂੰ ਔਂਦਿਆਂ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਭਾਵਨੀ, ਅਤੇ ਵਲ, ਛਲ ਰਹਿਤ ਨਿਸ਼ਕਪਟਤਾ ਦਾ ਏਹ ਫਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੁਧ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਛਲ ਵਲ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਜੇਹੜੀ ਮੁਰਾਦ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇ ਓਹ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ੁਧ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਏਹ ਕਲਪ ਬਿਰਛ ਹੈ, ਕਾਮ ਧੇਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਥੀਂ ਮਨ ਇਛਤ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਜਨ ਦੇਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿੰਨਾਂ ਯੁਕਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦਸਦੇ ਸਨ। ੧. ਕੰਨ ਵਿਚ ਗੁਪਤ। ੨. ਬਾਹਰ ਕਲਿਆਂ ਲਿਜਾਕੇ। ੩. ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ। ਜੇਹੜੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੁਛਦੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਗੁਪਤ ਸੁਣਾਂਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੰਤ ਸਥਾਨ ਇਕੇ ਵਾਰ ਹੀ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਏਸ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਜੇਹੜਾ

ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਲਾਖੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤੀਜੀ ਯੁਕਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੀ। ਜਦ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਜਨ ਪੁਛਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਈਂ ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਂ ਕਿ ਹੇ ਖ਼ੁਦਾ ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਜਮਾਨੇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਉਸਨੇ, ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰ ਅੱਖਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਓਸਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ। ਏਸ ਕਉਤਕ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਾਮਾਤ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਅਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਰ ਪਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ ਬਣਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰਦੇ।

ਮੁਠੀਆਂ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਸਿਖ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ

ਭਾਈ ਦੇਵਾ, ਭਾਈ ਮੁਖਾ, ਭਾਈ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੰਗਤੀਆ। ਭਾਈ ਹਿੰਮਤੂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਾ, ਇਤ ਆਦਿ ਕਈ ਸਿਖ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰਦੇ। ਬੀਬੀ ਦਾਤੋ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ ਪਰ ਸਿਦਕ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੀ। ਓਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੇਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਠੀਆਂ ਭਰਦਾ ਸੀ। ਓਸ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਸਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਮੁਠੀਆਂ ਭਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਏਹ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਨੇ ਓਸਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਮਝਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਨ ਸਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਿਸਯਾ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੱਕ ਜੋੜੀ ਖਲੋਤੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਮੁਠੀਆਂ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਚਰਨ ਝੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਹੜੇ ਖਲੋਤੇ ਹਨ, ਓਹ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਹੜਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ ਜਦੋ ਅਗਲੇ ਹਟਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਹਾਸਿਲ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਈਏ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਏਹ ਕੌਤਕ ਤਕਕੇ ਪੁਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ ਏਹ ਕੌਣ ਹਨ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਏਹ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਅਰ ਅਪੱਛਰਾਂ ਹਨ। ਜੋ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖਕੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇਰੀਆਂ ਤੂੰਹੀ ਜਾਣੇ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸਾਗਰ ਹੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਇਕ ਬੁਦਬੁਦੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਤੂੰ ਸਾਖਯਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੈਂ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ

ਨਾ ਚਿਤਾਰਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ ਮੇਰੀ ਭੁਲ ਮਾਫ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਮੈਂ ਹੰਕਾਰੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਸੀ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਰ ਧੀਰਜ ਦੇਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ –"ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਦ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਮਾਨਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਕਰੀਏ ਫੇਰ ਤੇ ਓਸਦਾ ਫਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁੰਚਰ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਤ ਸਭ ਵਿਅਰਥ ਅਰ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਓਸਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ।" ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਿਖ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਸਤ ਬਚਨ ਆਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੁਠੀਆਂ ਭਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਉਣਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਕਿ –'ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਰੂਪ ਖੇਤੀ ਦੇ ਰਾਖੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਏਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਗਏ ਹਨ ਸੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਓਸ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ –'ਠਾਕਰ ਜੀ' ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਆਵਣਗੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵਨਗੇ। ਆਪਣੀ ਇਮਾਨਤ, ਜੋ ਦਸਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਖ ਗਏ ਹਨ, ਲੈ ਜਾਵਣਗੇ। ਏਸ ਨਾਮ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਹੀ ਵਰਤ ਸਕਣਗੇ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੂਰਨ ਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਚੰਨ ਥੀਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ ਓਸਦੀ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਕਲਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੁਚ, ਪਵਿਤ੍ਰ, ਸਖੀ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਅਵਿਤਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ: –'ਅਨਤ ਕਲਾ ਲੈ ਠਾਕੁਰ ਚੜਿਆ।' ਅਨੰਤ ਕਲਾ ਲੈ ਕੇ ਓਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਆਏ ਹਨ। ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਮ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਵਗਾਣਗੇ। ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਕਦੇਵ ਆਦਿ ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਭੀ ਪ੍ਰੀਛਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਬੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਓਸ ਵਾਕ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਵਯ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ –'ਜਾਹੀ ਕੁਲ ਤੇ ਉਪਜੈ ਤਾਂਹੀ ਕੁਲ ਕੋ ਨਾਮ। ਪੁਨ ਦੁਆਦਸ ਗੁਰਿੰਦ ਕੋ ਮੇਰੀ ਹੈ ਪ੍ਰਨਾਮ।' ਸੁਕਦੇਵ ਜੀ ਆਂਹਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰੀਖਯਤ, ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਜੋ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਓਹੀ ਓਸਦਾ ਨਾਉਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਓਸਨੂੰ ਮੇਰੀ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਸੁਕਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਤ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਗੁਰੂ ਥੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਓਸਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਗੋਂ ਆਵੇਗੀ। ਯਥਾ–'ਦੁਆਦਸ ਪੁਰਖ ਹੈ ਆਦਸੇ ਸਭਹਨ ਕੇ ਸਿਰਮੌਰ। ਸ਼ਕਤ ਅਨੰਤੀ ਆਇ ਹੈਂ ਆਦਿ ਇਹੈ ਨਹੀਂ ਔਰ।' ਅਰਥਾਤ, ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ

ਗੁਰੂ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਸਹਿਤ, ਸਭ ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਸਿਰੋਮਣੀ ਹੋਕੇ ਆਵੇਗਾ। ਆਦਿ ਇਹੈ ਨਹੀਂ ਔਰ, ਭਾਵ ਏਹੀ ਸਭ ਦੇ ਆਦ ਹੈ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਸਿਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਤੇ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਜਾਮੇ ਦੀ ਬੜੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਏਥੋਂ ਤੀਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਹੜੇ ਮਨੁਖ ਓਸਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਗੇ ਓਹ ਨਰਕ ਗਾਮੀਂ ਹੋਵਣਗੇ। 'ਭਾਈ ਅਜਿਤਯਾ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਜਾਮਾਂ ਜਦ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਨਿਰਲੰਭ ਸਭ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਨਿਰਲੇਪ ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪ ਕੋ ਜਣਾਵੇਗਾ ਨਾਹੀ ਔ ਨਿਰਮੋਹ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਜੋ ਲਏਗਾ ਸੋ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਲਏਗਾ। ਤਿਸਤੇ ਕੋਈ ਲਖ ਨ ਸਕੇਗਾ। ਸੂਲੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰੇਗਾ ਔਰ ਸਬਦ ਕਮਾਏਗਾ ਅਰ ਸਿਖ ਜੋ ਹੋਵਣਗੇ ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਸਬਦ ਹੀ ਦਸੇਗਾ। ਅਰ ਤਿਸਕੇ ਆਸਰੇ ਮਾਰਗ ਚਲੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੈਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਉਸਤਤਿ ਹੋਵੇਗੀ ਅਰ ਜਹਾਂ ਤਕ ਕੋਈ ਸਿਖਭੰਨਾ ਟੁਟਾ ਹੋਵੇਗਾਸੋ ਸਭ ਓਸਦੀ ਪੈਰੀਂ ਆਨ ਪੈਣਗੇ ਸੋ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੇ ਸਿਖ ਹੋਵਨਗੇ ਅਰ ਓਹਨਾਂ ਕੋ ਬਖ਼ਸ਼ ਕਰ ਗੁਰੂ ਬੋਹਥਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿਖ ਜੋ ਹੋਵੇਗੇ ਸੋ ਓਸ ਜਹਾਜ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਪਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।' ਤਾਂਤੇ ਓਹ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਠਾਕੁਰ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਦੀ ਰੀਤ ਚਲਾਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ –'ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤਾਊਂ। ਤਬੀ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਬਪੁ ਕਹਾਊਂ।' ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਠਾਕਰ ਜੀ ਹੋਣਗੇ, ਓਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਦਗਧ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪ ਜਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਖੰਡੇ ਸਮਾਨ ਤ੍ਰਿਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਿਖੀਆਂ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਬਾਣਾਂ ਸਤਿਜੁਗੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸੌਹੇਂ ਕੋਈ ਦਮਕ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕੇਗਾ। ਵਡੇ ਵਡੇ ਹੰਕਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈਣਗੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਸਿਖ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ, ਜੋ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਕ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਹਰਾ ਭਰਾ, ਸਰ–ਸ਼ਬਜ਼ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਗੇ। ਅਵਨੀ ਇਕ ਰਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਅਜੇਹੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਠਾਕਰ ਜੀ ਹਨ ਅਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਤਕ ਰਹੇ ਹਾਂ।' ਸੰਗਤ ਨੇ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਜਾਮੇ ਭਾਵ ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਉਪਮਾ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹਿ ਗਈ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਵੀ ਏਹ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਵਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ 'ਭਾਈ ਜਿਵੇਂ ਰਜਾ' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਦਰਸਨ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਓਹ ਦੂਜੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਵਨਗੇ। ਭਾਈ ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਜਾਂਦੀ 'ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੋਹ ਬਣ ਆਵੈ' ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਹਨ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ

ਇਕ ਦਿਨ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਆਪਨੂੰ ਏਨਾ ਸੁਖ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਯਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗੁਰਤਾ ਅਰਪਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਰਤਾ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ, ਸਿਖ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਂ ਬੜਾ ਤੰਗ ਹਾਂ ਗ੍ਰੀਬੀ ਨਾਲ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਸਬਦ 'ਹਮ ਧਨਵੰਤ ਭਾਗਠ ਸਚ ਨਾਇ'। ਸਾਰੇ ਦਾ ਜਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਜਾਕੇ ਜਾਪੁ ਕਰਨਾ ਪਰ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਓਸ ਸਿਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪੁ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹਾਥੀ ਜਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਓਸ ਵਲ ਭੱਜਾ ਔਂਦਾ ਹੈ। ਓਸ ਨੂੰ ਤੱਕਕੇ ਸਿੱਖ ਡਰਕੇ ਉਠ ਨਸਿਆ। ਹਾਥੀ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਓਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਡਰਦਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਧਨਾਢ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਸਬਦ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਯਾ ਹੈ ਇਸਦਾ ਫਲ ਏਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਗੁਜਾਰਾ ਚੰਗਾ ਨਿਭਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਸਿਖ ਦਾ ਗੁਜਾਰਾ ਚੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਦਰਜੀ ਸਿਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮੈਂ ਅਜੇਹਾ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਗੁਜਰ ਹੋਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜ ਦਿਨ ਠਹਿਰਕੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਵੀਂ। ਪੰਜਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਓਸਤੇ ਅਜੇਹੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਹਕ ਆਪ ਔਣ ਲਗ ਪਏ ਅਤੇ ਓਸਦਾ ਚੰਗਾ ਰੁਜੀਨਾ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਪੰਜਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਸਾਹਬਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਦਸ ਭਾਈ ਹੁਣ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ! ਤਾਂ ਦਰਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋ ਰੋਜੀ ਟੁਰ ਪਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਦੁਖ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਓਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕੁੜੀ ਮੁਟਿਆਰ ਵਯਾਹੀ ਪਰਨੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਹੁਰੇ

ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਤ ਦਾ ਬੜਾ ਡਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪੰਜਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲੜਕੀ ਦਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ। ਓਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਹੁਰੇ ਤੋਰ ਦੇਵੋ। ਲੜਕੀ ਤੋਰਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਸਿਖ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜੂਰ ਪੁਜਾ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਚਿੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਭਜਨ ਦਸਕੇ ਮੇਰਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰੋ। ਓਸ ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਇਕ ਸਿਖ ਜੋ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਂਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਤੇ ਅੱਜ ਤੀਕ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬੁਝੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਜਾਣਾਂਗਾ ਜੇ ਅੱਜ ਰੋਜ਼ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਛਡਕੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਮਦਾਨ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕੁਝ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਣਕੇ ਓਸ ਦਿਨ ਓਸੇ ਬੰਨੇ ਜੰਗਲ ਗਏ ਜਿਧਰ ਜਾਣ ਲਈ ਓਸ ਸਿਖ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਓਹ ਸਿਖ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਜਾਣਕੇ ਢਹਿਕੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭੁਲ ਬਖ਼ਸ਼ਾਈ।

ਇਕ ਸਿਖ ਭਾਈ ਬਾਂਕਾ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੀ। ਓਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਤੋਂ ਭਜਨ ਸੁਣਾਯਾ ਸੀ ਓਹ ਓਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਦਾ ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤਦਾ ਸੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਵਾਜਾ ਕਰਨਾ ਮੁੜ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਓਹਨੀਂ ਪੈਰੀਂ ਮੁੜ ਔਣਾਂ। ਓਸਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸਦਾ ਏਹੀ ਬੋਲਾ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ -'ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲਬਾਲਬ ਹੈ।' ਸਦਾ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸਦਾ ਬੜਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਅਜੇਹੇ ਮਸਤ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਰੱਬ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹਨ।

ਹੱਟੀ ਪੁੰਨ ਕੀਤੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਹੱਟੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਭਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਨ ਵਿਚ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰੀਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਹੋਕਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਓ ਭਾਈ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ, ਲੈ ਲਵੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜ ਅਸਾਂ ਪੁੰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਏਹ ਬੁਲੇਲ ਪਈ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਹੱਟੀ ਤੇ ਔਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਜੋ ਕੁਝ ਕੋਈ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕੀਂ ਮਨ ਇਛਤ ਪਦਾਰਥ ਲੈਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ

ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਜ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਮੰਗਤੇ ਹੱਟੀ ਅਗੇ ਆ ਖਲੋਤੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾਤਾ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਏਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਚਿਤ ਵਿਚ ਆਖਣ ਲਗਾ ਕਿ ਅਗੇ ਤਾਂ ਬਚਾਉ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਜਾੜਕੇ ਹੀ ਛਡਣਗੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਟੀਆਂ ਗਿਣਦੇ ਹੋਏ ਸਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੋਲ ਪੁਜੇ। ਸਾਈਂ ਜੀ ਭਾਈ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹੋ ਦਾਹੀ ਬੰਨਿਆ ਔਂਦੇ ਵੇਖਕੇ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਅੱਜ ਸੁਖ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਖੌਰੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਹੱਟੀ ਦਾ ਸਭ ਮਾਲ ਲੁਟਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਕੋਈ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਤੀਕ ਹੱਟੀ ਤੇ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸਾਂਈਂ ਜੀ, ਜਦ ਲੋਕੀਂ ਸਾਡੀ ਹੱਟੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬੜਾ ਹੀ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਕਰਾਂ ਕੁਝ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਵਰਜਣਾ ਸੀ? ਭਾਈ ਜੀ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਓਹ ਕੇਹੜਾ ਸਾਡੇ ਆਖੇ ਲਗਦੇ ਹਨ? ਹਾਂ! ਤੁਹਾਡਾ ਕੇਹਾ ਭਾਵੇਂ ਮੰਨ ਜਾਣ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਸੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਆਪ ਚਲੋ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ। ਸਾਂਈ ਜੀ ਉਂਵ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਧੇ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਪਰ ਭਾਈ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਰਖਣ ਲਈ ਓਹਨਾਂ ਨਾਲ ਟੁਰ ਪਏ। ਹੱਟੀ ਤੇ ਪੁਜਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਾਤੇ ਦੇ ਦਾਨ ਵਲੋਂ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਭਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ। ਖ਼ੂਬ ਰਚਨਾ ਲਗੀ ਹੋਈ ਏ। ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਾਨ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਵੇਖਕੇ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲੁਟਾਨ ਦੀ ਸਾਖੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਮੰਨਾਂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਏਥੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ। ਦਸ ਭਾਈ ਏਥੇ ਸਾਡੀ ਕੀ ਪੇਸ਼ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਂਈ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਲੋਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸੱਦ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਠਾ ਲਿਆ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਾਂਈ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਹਨ? ਸਾਂਈ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਿ ਅਜ ਅਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁੰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਵੀ ਲੈ ਆਈਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਕੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਮੰਗੋ ਸਾਂਈ ਜੀ ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਹੋ? ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੱਟੀ ਵਿਚ ਜੋ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਮਾਲ ਹੈ, ਏਹ ਸਾਨੂੰ ਪੁੰਨ ਕਰ ਦਿਓ! ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਤ ਬਚਨ, ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਲਵੋ। ਏਹ ਬਚਨ

ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਹੱਟੀ ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੱਟੀ ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਪਰ ਜਦ ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੱਟੀ ਸਮਝਕੇ ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਾਇਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣੀ ਹੱਟੀ ਸੰਭਾਲੋ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਈ ਜੀ ਮੰਗਤਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਪੱਲਾ ਛੁਡਾ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਏ।

ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਿਤੇ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਆਈ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਯਾਰਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਅੰਤ੍ਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਓਹ ਮੁਲਤਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਕੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਓਸਦੇ ਘਰ ਪੁਜੇ ਅਤੇ ਓਸਨੂੰ ਸੁਤੇ ਪਏ ਨੂੰ ਜਾ ਜਗਾਯਾ। ਓਹ ਅਭੜ ਵਾਹਿਆ ਉਠ ਕੇ ਅਤਿ ਅਸਚਰਜ ਹੋਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੈਨੂੰ ਆਪੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਸੀ। ਬਸ, ਏਹ ਬਚਨ ਕਰਨ ਦੀ ਡੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸਿਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ਆਈ ਅਰ ਜਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਏਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਘਿਗਯਾਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਗਾ, ਕਿ ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਭੁਲ ਮਾਫ਼ ਕਰਨੀ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਞਾਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਗਯਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜੋ ਆਪ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰੜੇ ਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਆਪ ਕੌਣ ਹੋ, ਖਿਮਾਂ ਦਾ ਯਾਚਕ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਤੇਰੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਅਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਓਸ ਦੇ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਧੀਰਜ ਕਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ। ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਸੀ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਿਖ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਵੀ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਵਿਤਾਰ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਓਹ ਯੁਕਤੀ ਦਸੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ, ਮੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਆਵੀਂ ਓਥੇ ਤਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਥੀਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਜਨ ਰੂਪ ਖੇਵਟ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਾਵਾਂਗੇ। ਏਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਥੋਂ ਅੰਤ੍ਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਓਧਰ ਜਦ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ,

ਕਿ ਨਾ ਓਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਹੈਰਾਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਡਾਢਾ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਭਾਵੇਂ ਰਾਤੀਂ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਜਾਪੇ ਸਨ ਪਰ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਹੋ ਕੇ ਓਹ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਖਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਲਾ ਕਦ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ ? ਸਿਖ ਦਾ ਚੇਹਰਾ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਵੇਦਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸੇ, ਕੰਮ ਕਾਰ ਵਲੋਂ ਚਿਤ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਰੂਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਅਗਨੀ ਦਗਧ ਕਰਨ ਲਗੀ। ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਅਚੇਤ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਬੜੇ ਉਦਾਸ ਹੋਏ, ਤੇ ਘਬਰਾਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਫਿਰਨ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਸੁਤਾ ਸੀ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨਾਲ ਏਸ ਦਾ ਰੰਗ ਢੰਗ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗੇ ਤਾਂ ਏਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਡੌਰ ਭੌਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ੌਦਾਈਆਂ ਵਾਲੀ ਵਿਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਕੱਠਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ! ਓਹ ਕੀ ਕਸਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਤੈਨੂੰ ਬਦਲਾ ਕੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਕਰ ਘਤਿਆ ਹੈ ? ਨ ਕੁਝ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ ਨ ਪੀਂਦਾ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਝਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗੱਲਾਂ ਪਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈਂ ? ਏਸ ਨੇ (ਸਿਖ ਨੇ) ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਰਾਤੀਂ ਇਕ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਓਸਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਜੇ ਸਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਗਯਾ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਓਸ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਹਜਰੋਂ ਜਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਆਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤਾ ਦਸਕੇ ਕਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਕਿ 'ਹਜਰੋਂ ਆਵੀਂ ਓਥੇ ਤੇਰਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਸੀ, ਓਸਦੇ ਸਬੰਧੀ, ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਏਸਨੂੰ ਆਮ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਰਗਾ ਮਾਮੂਲੀ ਸੁਪਨਾ ਖਯਾਲ ਕਰਕੇ ਓਸਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਓਸਦੀ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਹਾਲਿਤ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਖਯਾਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਅਸਚਰਜ ਜਨਕ ਯੁਕਤੀ ਸੀ। ਛੇਕੜ ਸਭਨੇ ਓਸਨੂੰ ਆਗਯਾ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਓਹ ਸਿਖ ਤੁਰਦਾ ਤੁਰਾਂਦਾ ਹਜਰੋਂ ਪੁਜਾ, ਪੁਛਦਾ ਪੁਛਾਂਦਾ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਜਾ ਅਪੜਿਆ ਅਤੇ ਓਥੋਂ ਦੇ ਗੰ੍ਥੀ ਨਾਲ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ:-

ਮੁਲਤਾਨੀ: ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਗੰ੍ਥੀ:- ਹਾਂ ਜੀ ਏਹ ਤਾਂ ਨਗਰੀ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਮਹਾਤਮਾ ਸਬੰਧੀ ਪੁਛ ਗਿਛ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

ਮੁਲਤਾਨੀ: ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਕੋਈ ਐਸੇ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ ਵੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕੀਂ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਸਮਝਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਗੰ੍ਥੀ:- ਹਾਂ, ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਪੁਛਣ ਵਿਚ ਫਰਕ ਸੀ, ਮੈ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਏਹ ਨਗਰੀ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਹੈ, ਓਹ ਮਹਾਤਮਾ ਸਭ ਓਸ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ ਹਨ। ਮੁਲਤਾਨੀ ਦਾ ਏਹ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਮਨ ਰੂਪ ਕਵਲ ਟਹਿਕ ਉਠਿਆ।

ਗੰ੍ਥੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ-'ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇ, ਓਸ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਏ ? ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੰ੍ਥੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਈ ਮੈਂ ਤੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਹੈਰਾਨ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂ ਕਿ ਅੱਜ ਓਹ ਕੇਹੜਾ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਓਹ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ ਸਰੂਪੀ ਜਸ ਤੋਂ ਅਗਯਾਤ ਹੈ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਵੇਦਨ ਸੁਣਾਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦੇਵੋ ਅਤੇ ਐਹ ਲਓ ਮੇਰਾ ਆਸਣ ਏਥੇ ਹੀ ਰਖ ਛਡੋ। ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ, ਖੂਹੀ ਉਤੇ, ਥੜੇ ਉਤੇ, ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ, ਬੈਠੇ ਕਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਧਰਮਸਾਲੀਆ ਭਾਈ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਓਥੇ ਪੁਜ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਓਸਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਯਾ ਕਿ ਔਹ ਜੋ ਥੜੇ ਤੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠੇ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਓਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਮਸਾਲੀਆ ਭਾਈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿੱਖ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਗਿਆ। ਅਜੇਹਾ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਯਾ ਜੋ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨੀਰ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਥਾਪੀ ਦੇਕੇ ਆਖਣ ਲਗੇ, ਆ ਭਾਈ ਮੁਲਤਾਨ ਵਾਲੇ ਸਿਖਾ ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ। ਸੁਣਾ ਕੀ ਖ਼ਬਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣ ਦੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਸੁਣਾਈ ਅਰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ, ਸਰਬੱਗਯ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸਭਿ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪੁਛਦੇ ਹੋ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅਕਰਾਰ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਸੋ! ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸਦੀ ਦੀਨਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਬਿਰਦ ਤੱਕਕੇ ਓਸਨੂੰ ਭਜਨ ਦਸਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਭਜਨ ਪੁਛਦਾ ਹੀ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਦਿਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਤਾ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੌਂਹੇਂ ਬੈਠਾ ਵੇਖਕੇ ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਏਸ ਸਿਖ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤਿ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਿਖਾਂ ਕਹਿਆਂ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਜੀ! ਏਸ ਤੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਜੇ ਏਸਦੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਮਸਾਂ ਪੂਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਿਖਾਂ ਸਮੇਤ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਦ ਬਾਹਰ ਗਏ ਤਾਂ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਕ ਮਲਯਾਰ ਜਾਤਿ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਵਖੋ ਵਖਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਉਠਕੇ ਸਿਖਾਂ ਸਮੇਤ ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਗਏ, ਪਰ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਜੋ ਵਖਰਾ ਹੀ ਇਕ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੂਜਿਆਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕੁਝ ਖਯਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਓਸਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਅਤੇ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਇਕ ਰਸ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਿਹਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁਛਿਆ ਸਿਖੋ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ ਸਗੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਧਰਮਸਾਲੀਏ ਭਾਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅੱਜ ਤੀਜਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਗੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਤੀਂ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਤੁਰ ਹੀ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ ਜੇ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਬਿਸਤਰਾ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਓਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਓਸਦੀ ਢੂੰਡ ਭਾਲ ਕਰੋ, ਬਚਨ ਮੰਨ ਸਿਖ ਲਭਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ। ਲਭਦੇ ਲਭਦੇ ਜਦ ਓਸ ਖੂਹ ਤੇ ਪੁਜੇ, ਤਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲੱਗੇ। ਓਸ ਕਿਹਾ ਮੇਰੀ ਔਸ ਪੈਲੀ ਵਿਚ, ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਓਹਲੇ ਹੈ, ਇਕ ਜਣਾ ਦੋ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਖੀਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਜਾਣੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ? ਸਿਖਾਂ ਜਦ ਜਾਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਦੀ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਦਿਸੀ। ਐਉਂ ਜਾਪੇ ਜੋ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕਲਬੂਤ ਸਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਓਹ ਸਿਖ ਵੀ ਕੋਲ ਜਾਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਠਕੇ ਚਲਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਭਾਈ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਉਠਾਯਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਨ, ਤੇ ਮੈਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਝਸ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਕੀ ਤਾਕਤਿ ਸੀ ਜੋ ਆਪਨੂੰ ਉਠਾਂਦੇ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਠ ਤੁਰੇ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਛਾ ਗਿਆ।

ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਥੀਂ ਜਲ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ਘਿਗਿਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ "ਹਮ ਅਵਗੁਣਿ ਭਰੇ ਏਕੁ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਛਾਡਿ ਬਿਖੈ ਬਿਖੁ ਖਾਈ। ਮਾਯਾ ਮੋਹ ਭਰਮ ਪੈ ਭੂਲੇ ਸੁਤਦਾਰਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ। ਇਕੁ ਉਤਮ ਪੰਥ ਸੁਣਿਓ ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਤਿਹ ਮਿਲੰਤ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਈ। ਇਕ ਅਰਦਾਸਿ ਭਾਟ ਕੀਰਤਿ ਕੀ ਗੁਰ ਰਾਮ ਦਾਸ ਰਾਖਹੁ ਸਰਣਾਈ।' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵੈਰਾਗ ਮਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਸੰਗਤ ਤੇ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛਾਯਾ ਕਿ ਨੇਤ੍ਰ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰ ਆਏ ਅਤੇ ਕਈ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀ ਖਲਾਸੀ ਕਦੋਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ ਅਸੀਂ ਅਗੇ ਵੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਜਾਹ ਤੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਂਗਾ। ਭਾਈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਤੁਸੀਂ ਏਹ ਵਰ ਦੇਕੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਘਰ ਜਾਕੇ ਭਜਨ ਕਰੋ। ਸਿਖ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਤਮਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਝਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਵਿਛੋੜ ਕੇ ਨਾ ਮਾਰੋ। ਮੇਹਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਭਾਈ ਏਹ ਵਿਛੋੜਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਖਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਯਾਦ ਕਰੋਗੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਯਾ ਕਰਨਗੇ। ਸਿਖ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਪਰ ਵਿਛੜਨ ਨੂੰ ਜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਓਸਦੀ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਏਡੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸਨੂੰ ਤੋਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਗਏ। ਛੇਕੜ ਸਿਖ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰੋਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਓਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧੰਨ ਸਿਖੀ! ਧੰਨ ਸਿਖੀ!! ਧੰਨ ਸਿਖੀ!!! ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਜਲ ਨੇਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਏ।

ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਭੈਣੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜਸ

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਜ਼ਰੋਂ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਵਲ ਤੱਕਕੇ ਮੁਸਕ੍ਰਾ ਪਏ। ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੰਡ ਤੇ ਥਾਪੀ ਦੇਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਰਾਜੀ ਹੋ? ਸਾਂਈ ਸਾਹਬ ਜੀ ਵੀ ਸਤਿ ਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਥਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਸੰਗਤ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਟੁਰ ਗਈ। ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਈਂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇ। ਸਾਈਂ ਸਾਹਬ ਨੇ

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਏਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏਹ ਗਲ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦਸਣਗੇ।

ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਮੈਂ ਨਾਚੀਜ਼ ਏਡਾ ਦਮਗਜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦਸਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਏਹ ਗੱਲ ਤੈਥੋਂ ਹੀ ਪੁਛਣੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਧਨੀ ਰਾਮ ਤੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਜੇਹਾ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੈਣੀ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ, ਓਸ ਵਿਚ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਓਹ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਏਹ ਵਸਤੂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਏ, ਏਹ ਓਸੇ ਦੀ ਹੀ ਇਮਾਨਤੁ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸਾਈਂ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸੁਣਾਯਾ। ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਨੀ ਰਾਮ ਤੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ, ਓਹ ਸਚ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਵੀ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ 'ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੂੰ' ਉਡੀਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਦੋਂ ਓਹ ਔਣ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਵਸਤੁ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸੁਰਖ਼ਰੂ ਹੋਈਏ। ਅਸੀਂ ਤੇ ਭਾਈ ਰਾਖੇ ਹਾਂ ਮਾਲਿਕ ਤਾਂ ਠਾਕਰ ਜੀ ਹੀ ਹਨ, ਓਹੀ ਠਾਕਰ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਹੈ, ਭੈਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਬਲਾਸ ਕਰਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ।

ਬਾਵਾ ਭੋਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਵਾ ਭੋਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਸਿਖੀ ਸੇਵਕੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰ ਭੇਟ ਲੈਣ ਲਈ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਆਏ। ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸਿਖ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਜੇਹੜੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਏਥੇ ਤਾਂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਰੋੜਾ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਓਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਬਾਵਾ ਜੀ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਏਨੇ ਲੋਕੀਂ ਓਸਦੇ ਮਗਰ ਕਿਵੇਂ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮਾਮੂਲੀ ਜੇਹਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਵਾ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਗੁੜ੍ਹਨ ਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੀਹਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਫੂਕ ਮਾਰ ਦੇਂਦਾ

ਹੈ। ਓਹ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਓਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੀ ਲਗ ਟੁਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੁਣੋ! ਆਪ ਕਦੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ! ਬਾਵਾ ਜੀ ਬੜੇ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਸਿਖਾਂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਸੰਧਿਆ ਸਮੇਂ ਬਗ਼ੀਚੀ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਵਾ ਜੀ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹਛਾ ਕਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਲਾਂਗੇ ਵੇਖਾਂਗੇ ਨਾ ਭਲਾ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਓਹ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਕੀ ਜਾਦੂ ਹੈ, ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿਖ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਨਣ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮੀ ਹਨ। ਬਾਵਾ ਜੀ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਕਥਾ ਦਾ ਢੰਗ ਵੰਗ ਓਨਾ ਚਿਰ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸੌਂਹੇ ਨਹੀਂ ਔਂਦਾ। ਰੋੜੇ ਹੀ ਸੁਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਰੋੜਾ ਹੀ ਸੁਣੌਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, 'ਘਰ ਦੀ ਡੂੰਮਣੀ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਢੋਲ' 'ਵਜਾ ਦਾਦੀ ੨' ਵਾਲੀ ਅੰਨੀ ਪਈ ਹੋਈ ਏ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਭਲਾ ਦਸੋ ਜੋ ਰੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀ ਤਾਤ ਪਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਪਰ ਬਚਨ ਬਲਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਕੰਨੋ ਕੰਨੀਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਖ਼ਬਰ ਧੁੰਮ ਗਈ ਕਿ ਬੇਦੀ ਬਾਵਾ ਭੋਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਓਹ ਭਲਕੇ ਸਵੇਰ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਬਾਰਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਗੋਟਾ ਕੱਸੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਏਹ ਚਰਚਾ ਫੈਲ ਗਈ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਹੰਸਾਂ ਅਗੇ ਟਟੀਹਰੀ ਦੀ ਕੀ ਪੇਸ਼ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏ! ਕੋਈ ਕੋਈ ਏਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਓਹ ਵੀ ਬੇਦੀ ਗੁਰੂ ਹਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅੰਸ ਵੰਸ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੇਹੜੀ ਘੱਟ ਕਲਾ ਹੋਵੇਗੀ! ਗੱਲ ਕੀ ਜਿੰਨੇ ਮੂੰਹ ਓਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕਥਾ ਦੇ ਵੇਲੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਦਬਾ ਦਬ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਜਿਸ ਅਗੇ ਕਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਲ ਮੂੰਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਚਰਚਾ ਸੁਨਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਅੱਜ ਓਹ ਸਭ ਥੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਭੀੜ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਬਹੁਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਬਾਵਾ ਜੀ ਵੀ ਸੁਚੇ ਬਸਤਰ ਸਜਾ, ਅਤਰ ਮਲ, ਸਿੰਗਾਰ ਕਰ ਕਰਾ, ਆਪਣੇ ਦਲ ਬਲ ਸਹਿਤ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਪੁਜ ਗਏ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੜੇ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬੰਨੇ ਬੈਠਨ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਤੀ। ਬਾਵਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੇ ਆ ਡਟੇ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੇਹਰਾ ਦਗ ਦਗ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਥੀਂ ਜਲਾਲ, ਚੋ ਚੋ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਿਖਾਂ ਸਮੇਤ, ਸਾਦੇ ਜੇਹੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾਈ, ਧਰਮਸਾਲਾ

ਵਿਚ ਆਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅਦਬ ਲਈ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅੱਜ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਭੀੜ ਬਹੁਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅੱਜ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ, ਬਾਵਾ ਭੋਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਧੰਨ ਭਾਗ! ਜੋ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ ਬੰਸ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੀ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਬੇਦੀ ਸਾਹਬ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੋਹਜ ਤੇ ਰਸ ਭਿੰਨੇ ਅਰਥ ਸੁਣਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ। ਘਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਏਥੇ ਕੌਣ ਕੁਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਥਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾ ਬੇਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ, "ਬਾਵਾ ਜੀ! ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਪੁਛਣਾ ਹੈ ਓਹ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਪੁਛੋ। ਜੋ ਸੰਕਲਪ ਆਪ ਧਾਰ ਕੇ ਏਥੇ ਆਏ ਹੋ ਉਸਨੂੰ ਲੁਕਾਓ ਨਾ?" ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਧੌਣ ਹਿਠਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਟ ਬੈਠੇ। ਅਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ 'ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ।" ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਬਕ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਬੇਦੀ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਪਹਿਲਾ ਏਹ ਕਿ "ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਆਪਣੇ ਜਗਯਾਸੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਲਾਮ ਦਸਦੇ ਹੋ? ਦੂਜਾ ਏਹ ਕਿ ਆਪ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਗ੍ਰੈਹਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤ੍ਰ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਬਦ ਅਸੀਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਹੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਏਸ ਨੂੰ ਕਲਾਮ ਕਹੋ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਓਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਖੀ ਯਾਦ ਕਰਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਯਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ। ਅਤ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ਸਤਿਲੁਜ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਬੇਦੀ ਜੀ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਵਾਲ ਤਾ ਮੇਰੇ ਹੱਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸੰਦੇਹ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਲਾ ਹੀ ਭਜਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ ਕੂਕਾਂ

ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਨਚਣ ਭੁੜਕਣ ਕਿਉਂ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਵਾ ਜੀ ! ਜਦ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਓਹ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰਾਗੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ? ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਕਰੁਣਾਮਈ ਰਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਵਰਤਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਫੇਰ ਏਹ ਸਿਖ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਕਿਹੜੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਫੇਰ ਵੇਦੀ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਬਾਣੀ ਵਡੀ ਹੈ ਕਿ ਭਜਨ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਣੀ ਭਜਨ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਗੇ ਆਪ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਵੱਡਾ ਕੌਣ ਹੋਯਾ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿ ਉਪਮੇਯ (ਜਿਸਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ) ਏਹਨਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੇਦੀ ਜੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਭਜਨ ਲੈਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝਕੇ ਭਜਨ ਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ ਵੰਸ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮਾਮੂਲੀ ਰੋੜਾ, ਭਜਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਹੋਯਾ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਨਾਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਪਹੋਏ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵਗ ਸਕਦੀ ਏ? ਹਾਂ ਜੇਹੜੇ ਬੇਦੀ ਜੀ ਨਾਲ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸਨ ਓਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ।

ਇੱਕ ਸਨਯਾਸੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਆਇਆ

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜਰੋਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੰਨਯਾਸੀ ਆ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ 'ਭਾਈ ਸਿੱਖੋ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਨਗਰੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਰੋੜਾ ਗੁਰੂ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਦੱਸ ਤੇ ਪਾਇਓ ਕਿ ਓਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਪਮਾਨ ਯੁਕਤ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕੁਝ ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਆਯਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਹੀ ਪੀ ਗਏ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਖ਼ਤ ਸੁਸਤ ਨਾ ਆਖਿਆ। ਪਰ ਏਹ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬਾਵਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ? ਸਾਧ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਾਂ ਓਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛਣੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਹਨ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਨੂੰ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸ ਦਿਤਾ। ਓਹ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦ ਘਰ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਦੇ ਜੇਹੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਸਾਧੂ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਦੀ ਜੇਹੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵੇਖਕੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਏਹ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਏਹ ਸਿੱਧਾ ਪੱਧਰਾ ਜੇਹਾ ਸਾਦ ਮੁਰਾਦਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਦਰਵਾਜੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਦੋ ਸੇਵਕ ਦਰਵਾਜੇ ਅੱਗੇ ਜ਼ਰੂਰ

ਖਲੋਂਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਏਹ ਸੋਚਕੇ ਸੰਨਯਾਸੀ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਧ ਸਮਝਕੇ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਨੂੰ ਓਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ ? ਸਾਧ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਾਂ ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛਣੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਬਕ ਓਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ। ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਕਿਹਾ ਭਗਵਨ ਆਪ ਇਸ ਆਸਨ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਭੋਜਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ ਫਿਰ ਆਪਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਇਗਾ। ਸਾਧੂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਖਯਾਲ ਆਯਾ ਸੀ ਕਿ ਏਹ ਕੋਈ ਸੇਵਕ ਹੈ, ਓਸਦੀ ਹੁਣ ਤੇ ਸਗੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੱਲ ਕੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਯਾ। ਚਰਨ ਧੁਆਕੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਆਪ ਸੌਂਹੇਂ ਖਲੋਕੇ ਪੁਛਣ ਲੱਗੇ 'ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਆਪ ਓਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪ ਨੇ ਏਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਏ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚਨ ਬਲਾਸ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਹਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਨਿਰਸੰਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਲਜਿਤ ਹੋਕੇ ਸਾਧ ਪਲੰਘ ਤੋਂ ਹਿਠਾਂਹ ਉਤਰ ਖੜੋਤਾ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਗ੍ਰੀਬ ਅਨਭੋਲ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਏਹ ਬੜਾ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਯਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਖਿਮਾ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੰਤ ਜੀ ਬਾਹਰੋਂ ਤੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਵਿਚ ਆਏ ਸੌ ਪਰ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹਾਂ ਆਪ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮੇਹਰ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਨਿੰਮਰ ਭਾਵ ਹੋਯਾ ਤੱਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਲਓ, ਬਾਕੀ ਫਿਰ ਡਿਠੀ ਜਾਸੀ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਨੇ ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਏਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ (੧) ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕੀਂ ਬੜੇ ਬੜੇ ਯਗ, ਤਪ, ਹਠ, ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਯਾਂ ਦੀ ਸਮਗ੍ਰੀ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਿਰਫ਼ ਕੰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਝ (ਜਿਸਨੂੰ ਆਪ ਭਜਨ ਆਂਹਦੇ ਹੋ) ਦਸਕੇ ਕਹਿ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਾਹ ਤੇਰਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਯਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੜੇ ਬੜੇ ਯਗਾਂ ਤਪਾਂ ਅਤੇ ਦਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਆਪ ਦਾ ਭਜਨ ਅਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜੇਹੀ ਘਾਲਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕਲਯਾਨ ਕਾਰੀ ਸਿਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ ? ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮੇਰਾ ਏਹ ਹੈ

ਕਿ ਗ੍ਰਸਤੀ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਕਹਾਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਿਉਂ ਕਹਾਂਦੇ ਹੋ ? ਏਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਆਪਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਏਹ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹਲ ਹੋ ਗਿਆ ਏ। ਬਾਕੀ ਪਹਿਲਾ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਲਖਾਂ ਅਤੇ ਹਜਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕੀਂ ਓਨਾ ਹੀ ਜਪ, ਤਪ ਤੇ ਦਾਨ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਕਲੂ ਵਿਚ ਅਵਸਥਾ ਕੇਵਲ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਏ, ਓਹ ਵੀ ਵਿਰਲੇ ਵਾਂਝਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਂਦੀ ਏ, ਇਸ ਲਈ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਜੀਆਂ ਤੇ ਉਧਾਰ ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੇ ਏਹ ਸੁਖੈਨ ਰਸਤਾ ਹੀ ਦਸ ਦਿਤਾ ਏ। ਸੋ ਓਹ ਰਸਤਾ ਏਹੀ ਭਜਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸਤਿਜੁਗ ਸਤਿ ਤ੍ਰੇਤਾ ਜਗੀ, ਦੁਆਪਰ ਪੂਜਾ ਚਾਰ ਤੀਨੌਂ ਜੁਗ ਤੀਨੇ ਦ੍ਰਿੜੇ ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ" ਪੁਨਾ "ਕਲੂ ਆਇਓ ਰੇ ਕਲੂ ਆਇਓ। ਇਕ ਨਾਮ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ਆਨਰੁਤ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ। ਮਤ ਭਰਮ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ" ਸੰਤ ਜੀ! ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਿਸ ਖੇਤ ਵਿਚ ਰੁਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫਸਲ ਬੀਜਿਆ ਜਾਵੇ ਓਹ ਫਲ ਦਾ ਫੁਲਦਾ ਹੋਯਾ ਪਕਕੇ ਕ੍ਰਿਸਾਣ ਦੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ। ਸੋ ਕਲੀ ਰੂਪ ਤਾਂ ਖੇਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਰੂਪੀ ਰੁਤ ਹੈ ਨਾਮ ਰੂਪ ਬੀਜ ਦਾ ਵੱਤਰ ਹੈ। ਜੇਹੜੇ ਬੀਜਣਗੇ ਓਹੀ ਵਢਣਗੇ। ਭਾਈ ਏਹ ਭਜਨ ਅਜੇਹੀ ਚੀਜ ਏ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਚੌਲ ਭਰ ਔਸ਼ਧੀ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਕਟਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਅਗਨੀ ਦੀ ਇਕ ਨਿਕੀ ਜੇਹੀ ਚੰਗਯਾੜੀ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਮਣਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਨੂੰ ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਦਗਧ ਤੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਏ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਛਿਆ ਅਤੇ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਕਮਾਯਾ ਹੋਯਾ ਭਜਨ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਏਸ ਪਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-'ਜੈਸੇ ਕੋਟ ਭਾਰ ਕਰ ਕਾਸ਼ਟ ਇਕਤ੍ਰਤਾ ਕੋ ਰੰਚਕ ਹੀ ਆਗ ਦੇਣ ਭਸਮ ਉਦਾਸ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਉਹ ਅੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਵੇਸ ਭਏ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖ ਦੋਖਨ ਬਿਨਾਸ ਹੈ।' ਸੰਤ ਜੀ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਕਲਿ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾਮ ਹੀ ਅਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਸਾਡਾ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਤਦ ਹੋਵੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖੀਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਆਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ

ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਆਪ ਨੇ ਭਜਨ ਹੀ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮੇਰੇ ਲਈ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਸਥੀਂ ਛੁਟ ਜੋ ਆਪ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਦੀ ਬਾਬਤ ਆਂਹਦੇ ਹੋ ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ :-'ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਗ੍ਰਿਸਤ ਪ੍ਰਧਾਨ।' ਦਾ ਵਾਕ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸੇ ਆਸ਼ਰਮ (ਗ੍ਰਿਸਤ) ਦੀ ਹੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਉਪਮਾ ਵਰਨਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਕੈਮ ਕੀਤੀ ਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ:-

'ਜੈਸੇ ਸਰ ਸਰਤਾ ਸਕਲ ਮੈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਬਡੋ,
ਮੇਰੁ ਮੇ ਸੁਮੇਰ ਅਤਿ ਉਤਮ ਕੈ ਮਾਨ ਹੈ।
ਪੰਛਨ ਮੈ ਹੰਸੁ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜਨ ਮੈਂ ਸਾਰਦੂਲ,
ਰਾਗਨ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਪਾਰਸ ਪਖਾਨ ਹੈ।
ਤਰਵਰ ਵਿਖੈ ਜੈਸੇ ਚੰਦਨ ਬਿਰਖ ਬਡੋ,
ਧਾਤੁ ਮੈ ਕਨਿਕ ਅਤਿ ਉਤਮ ਕੈ ਮਾਨ ਹੈ।
ਗਿਆਨਨੁ ਮੈ ਗਿਆਨ ਅਰੁ ਧਿਆਨਨੁ ਮੈ ਧਿਆਨਗੁਰੂ,
ਸਕਲ ਧਰਮ ਮੈ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ।'

ਸੋ ਭਾਈ ਏਹੀ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਸ਼ੀਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਫਲ ਦੇ ਔਂਦੀ ਏ। ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁਖ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਉਕਾ ਹੀ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਲੁਪਤ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਬੜੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਰਿਖੀ, ਮੁਨੀ, ਜਪੀ, ਭਗਤ, ਅਵਤਾਰ, ਸਿਧ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਬੁਨਯਾਦ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਥੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ ਓਹ ਸਭੇ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸਨ ਸੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਨੁਖ ਜਿੰਨੀ ਚਾਹੇ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀਏ "ਵਿਚੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸਦ ਰਹੈ ਉਦਾਸੀ ਜਿਉਂ ਕਵਲ ਰਹੈ ਵਿਚ ਪਾਨੀ ਹੇ" ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਉਸ ਸਾਧੂ ਦਾ ਘਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਓਸਨੇ ਆਪਣੀ ਭੁਲ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਭਜਨ ਦਾ ਗਫਾ ਲੈ ਕੇ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁਖ ਥੀਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਕੇ ਪੱਤ੍ਰਾ ਵਾਚ ਗਿਆ।

ਪੱਥਰ ਪੂਜ ਗੁਮਾਨੀ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਹਜਰੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਮਾਨੀ ਨਾਮੇ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਨਿਤਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਠਾਕਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਜਾਯਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਆਦਮੀ ਸਨ ਜੋ ਏਸ ਦੇ ਨਾਲ ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਹੰਤ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਮਾਨੀ ਆਪਣੇ ਕੋਈ

ਪੰਜਾਹ, ਸੱਠ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਜਦ ਵੇਹਲਾ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਇਕ ਨੇ ਗਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀ ਭਾਈ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਵਲ ਝੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਓਹ ਕੋਈ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਏਨੇ ਬੰਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਗਰ ਕਦ ਲਗ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਜਾਰੀ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਏਹ ਕਹਿਣਾ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਗਤ ਦੀ ਤਾਂ ਭੇਡਾ ਚਾਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਭੇਡ ਜੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡਿਗ ਪਏ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਬਚਨ ਦਾ ਯਤਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਡਿਗ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਹੜੀ ਰੌਂਸ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਲੋਕੀਂ ਫੇਰ ਅੰਨੇਵਾਹ ਹੀ ਓਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੀ ਟੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਜਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੱਲ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਵੇਖ ਲਵੋ ਜੋ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜੇ ਦੇ ਮਗਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਦਸ ਆਦਮੀ ਹੀ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਓਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ੨ ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਮੱਥੇ ਘਸਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਰਾਮਾਂ ਹੈ ਨਾ ਹਨੇਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਲੈ ਭਲਾ ਦਸ ਖਾਂ ਕਦੀ ਅਰੋੜੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਸ ਗੱਲੋਂ ਤਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਦੀ ਠੀਕ ਹੀ ਭੇਡਾ ਚਾਲ ਹੈ ਭਾਈਆ ਲੱਭੂ-ਮੱਲਾ, ਇਕ ਹੋਰ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਭਈ ਜੇਹੜਾ ਕੰਨ ਵਿਚ ਮੰਤਰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਓਹ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਲਾਮ ਹੈ। ਭਲਾ ਦੱਸ ਖਾਂ ਏਦੂੰ ਪਰੇ ਹੋਰ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਲਖਣ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੋਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਲਾਮ ਜਪਦਾ ਤੇ ਜਪਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਆਖੇ ਤੇ ਕੁਝ। ਅੰਤ ਗੁਮਾਨੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਜਨੋ! ਏਹ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਏਹ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਕਦੀ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਜਾਯਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਰਸ ਓਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਓਹ ਕਥਨੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇੰਞ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਜਦ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਪੁਛਕੇ ਪ੍ਰੀਖਯਾ ਨਾ ਕਰ ਲਈਏ ਏਹ ਕਿਵੇਂ ਨਿਸਚੇ ਪੂਰਵਕ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਹਿੰਦਕੀ ਕਲਾਮ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਏਹ ਤਜਵੀਜ ਮੰਨਕੇ ਓਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੋ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਜੋ ਸਚੀ ਸਚੀ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਗਯਾਨ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸੱਚ ਹੈ ਗੁਮਾਨੀ ਹੋਰੀਂ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਹੀ ਸੱਚ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਕਹੋ ਗੁਮਾਨੀ ਰਾਮ ਕੀ ਤਜਵੀਜ ਹੈ? ਗੁਮਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਜਣੇ ਜਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਭਜਨ ਬਖ਼ਸ਼ੋ। ਬਸ ਜੋ ਕੁਝ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਨ ਓਹ ਆਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਸ ਦੇਣ ਕਿ ਭਜਨ ਐਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਏਹ ਤਜਵੀਜ ਪਾਸ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਦੋ ਪੁਜਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਪੁਜੇ। ਭਾਵੇਂ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਪਰ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖ਼ਸ਼ ਕ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰ ਹੀ ਦਿਤਾ। ਭਜਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਓਹ ਭਜਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਾ ਵਿਸਰ ਗਿਆ। ਔਣਾ ਜਾਣਾ ਭੁਲ ਗਿਆ।

ਬਾਬਾ ਮੇਰਾ ਆਵਣ ਜਾਣ ਰਹਿਓ।

ਤਪਤ ਕੜਾਹਾ ਬੁਝ ਗਇਆ ਗੁਰੁ ਸੀਤਲ ਨਾਮ ਦੀਓ।

ਵਾਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਓਧਰ ਸਾਥੀ ਉਡੀਕਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਕਦੋਂ ਔਣ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦਸਣ। ਪਰ ਕੌਣ ਜਾਇ ਤੇ ਕੌਣ ਦਸੇ ਏਹ ਚੇਤਾ ਹੀ ਕਿਸਨੂੰ ਹੈ। ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਕੇ ਦੋ ਹੋਰ ਘਲੇ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਛੇਤੀ ਮੁੜਨਾ। ਏਹਨਾਂ ਵੀ ਜਾ ਭਜਨ ਪੁਛਿਆ ਅਰ ਕੋਇਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਭਰਾਵੀਂ ਰਲ ਗਏ। ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਡੀਕਕੇ ਦੋ ਹੋਰ ਘੱਲੇ, ਪਰ ਜੇਹੜੀ ਜੋੜੀ ਜਾਵੇ ਓਹ ਪਹਿਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਲ ਜਾਇ। ਮੁੜ ਪਿਛਾਹਾਂ ਮੁੜਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨ ਲਏ। ਬਥੇਰੀਆਂ ਸੌਹਾਂ ਸੁਗੰਧਾਂ ਦੇਕੇ ਘੱਲਣ। ਆਖ਼ਿਰ ਜੋ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਰਹਿ ਗਏ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਮਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖ਼ਬਰੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇਹੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਪਰਤਣ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਓਥੇ ਖੌਰੇ ਕੇਹੜੀ ਕਹਿ ਕਹਿ ਦੁਆਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾਵੋ ਅਤੇ ਆਣ ਕੇ ਸਾਰਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਦੱਸੋ! ਪਰ ਵੇਖਣਾ ਕਿਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾ ਰਲ ਜਾਣਾ। ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਸੌਂਹ ਖਾਵੋ ਅਤੇ ਠਾਕਰ ਜੀ ਵਲ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਓਥੋਂ ਛੇਤੀ ਮੁੜਕੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸੱਚ ਸੱਚ ਦੱਸੋਗੇ। ਵੇਖਣਾ ਕਿਤੇ ਓਹਨਾਂ ਵਾਂਗ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਾਬੂ ਨਾ ਆ ਜਾਣਾ। ਗੁਮਾਨੀ ਬੜੇ ਗੁਮਾਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪੁਜਾ, ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਸਦੇ ਠਾਕਰ ਪੂਜ ਸਾਥੀ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਭਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਭੁਲਾ ਨਾਮ ਦੀ ਰੰਗਣ ਨਾਲ ਰੰਗੀਚੇ ਹੋਏ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਮਾਨੀ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿਆ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਏਹਨਾਂ ਜੇਹਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਮਤਾਂ ਪਿਛਾਹਾਂ ਮੁੜਨ ਦੇ ਅਕਰਾਰੋਂ ਝੂਠਾ ਪਿਆ ਪਵਾਂ। ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਲਖਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ :-"ਗੁਮਾਨੀ! ਭਾਈ ਚਿੰਤਾ ਨ ਕਰ ਅਤੇ ਭਜਨ ਪੁਛ ਲੈ, ਛੇਤੀ ਕਰ, ਤੇਰੇ ਸਾਥੀ ਤੈਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਨੀ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਹੋਊ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਏਹ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ ਗੁਮਾਨੀ ਨੂੰ ਨਿਸਚਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਏਹ ਤਾਂ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਰਤੀ ਰਤੀ ਗੱਲ ਥੀਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਹਨ। ਬਸ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ:-'ਹੇ ਦੀਨ

ਦਯਾਲ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਮੇਰਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਭਜਨ ਦਸਕੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ -'ਗੁਪਤ ਜਪਣਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਨਾ।" ਗੁਮਾਨੀ ਨੇ ਭਜਨ ਲੈ ਲਿਆ। ਰੰਗ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪਰ ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜਨ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਕੈਮ ਰਹੀ। ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚਾ। ਸਾਥੀਆਂ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਮਨਾਯਾ ਕਿ ਐਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਾਂ ਮੁੜਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਮਲੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਬੜੇ ਚਾਉ ਨਾਲ ਗੁਮਾਨੀ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਦੱਸੋ ਜੀ ਕਲਾਮ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ? ਗੁਮਾਨੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੈਨੂੰ ਦਸਣ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਜੇ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਜਾਕੇ ਪੁਛ ਲਵੋ। ਪਰ ਏਹ ਯਾਦ ਰਖਣਾ, ਦੁਹਾਈ ਜੇ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਓਹ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਓਹ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬੁਝ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਪਰ ਏਹ ਭੌਂਦੂਲਾਣਾ, ਜੋ ਤਯੱਸਬ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਯਾ ੨ ਸੀ, ਓਹ ਧੀਰਜ ਤੇ ਗਯਾਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਦ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਇਕੇ ਵਾਰ ਹੀ ਕਹਿ ਉਠੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਪੁਛਕੇ ਆਯਾ ਹੈਂ ਦੱਸ? ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਤੇਰੀ ਲਾਹ ਪਤ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਗੁਮਾਨੀ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿਓ ਪਰ ਮੈਂ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਛਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛ ਲਵੋ। ਛੇਕੜ ਜਦ ਪਾਂਡਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਏਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਝਾੜੇ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ ਅਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜਣਿਆਂ ਫੜਕੇ ਗੁਮਾਨੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੰਬ ਠੱਪੀ। ਖ਼ੂਬ ਮਾਰਿਆ। ਬੋਦੀ ਪੁਟੀ। ਪਰ ਦੱਸਿਆ ਓਸਨੇ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ। ਅੰਤ ਓਹ ਹਾਰ ਹੁਟਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਮਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਯਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸਦੀ ਰੋਣੀ ਜੇਹੀ ਸੂਰਤ ਵੇਖਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਗੁਮਾਨੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਸਗੋਂ ਕਿਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਡਾਂਗਪ੍ਰਸਾਦ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛਕਾਯਾ। ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਆਖਿਓ ਸੂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਗੁੱਝਾ ਛਿੰਨਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਫੇਰ ਵੀ ਕੁਝ ਦੱਸ ਤੇ ਸਹੀ ਨਾ? ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਭਜਨ ਪੁਛਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਰਲਨ ਦੀ ਏਹ ਸਜ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੁੜੇ। ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਥੇ ਗਿਆਂ ਬੋਦੀਆਂ ਪੁਟੀਚਣਗੀਆਂ ਤੇ ਪਹੁਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਮਿਲੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਮਾਨੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਭਲੀ ਕਰਸੀ। ਓਧਰ ਰਾਤੀਂ ਜਦੋਂ ਓਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਅਰੋੜੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਮਾਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਸੁਤੇ, ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਮ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਓਥੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਓਹ ਸੋਹਲੀਆ ਫਿਰਯਾ ਕਿ ਟੋਟਣਾਂ

ਲਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਨਾਲੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਨ ਨਾਲੇ ਕਰਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ! ਮੁੜਕੇ ਗੁਮਾਨੀ ਨੂੰ ਕਦੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਂਦੇ। ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਗੁਮਾਨੀ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੋ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਜੂਤ ਵਰ੍ਹਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ ਬਣੋਂ। ਜਦੋਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆਈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਫਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਵੇ ਪਰ ਟੋਟਨ ਤੇ ਪੀੜ ਮਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ 'ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਭਗਤੋ ਰਾਤੀਂ ਤਾਂ ਅਚਰਜ ਹੀ ਵਾਰਤਾ ਹੋਈ ਏ। ਆਯਾ ਤੇ ਹੈ ਸੁਪਨਾ ਪਰ ਟੋਟਣ ਅਜੇ ਤੀਕ ਪੀੜ ਪਏ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸਪਰ ਸਿਰ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਓਹ ਹਦਵਾਣੇ ਵਾਂਗ ਲਾਲ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕਕੇ ਹੱਸੇ ਅਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ :–'ਅਹਿ ਕਰ ਕਰੇ ਸੋ ਅਹਿ ਕਰ ਪਾਏ।'

ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਏਹ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ ਵਾਕ ਕਿਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰਨ ਹੋਯਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਏਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੁਜਾਰੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਮਹੰਤ ਗੁਮਾਨੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸਾਰਾ ਕਿੱਸਾ ਗੁਮਾਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਰਾਤ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਖੁੰਬ ਠਪੀਚਣ ਦਾ ਕਹਿ ਸੁਣਾਯਾ। ਆਖਿਰ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਮਾਨੀ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਜਨ ਦੱਸਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਓਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਕਥਾ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਧਿਆ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਬਗੀਚੀ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਲਈ ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮ, ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਈ ੨ ਹੈ। ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਘਤੇ। ਕਥਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਘਰੋ ਘਰੀ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਗੁਮਾਨੀ ਹੁਣ ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ ਵੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਭਜਨ ਵੀ ਕਰੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਮਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਂ ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਨਾ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ ਭਾਈ ਦੋਵੇਂ ਕਰੀ ਜਾ, ਏਹ ਭਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਘੋਲ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਤਕੜਾ ਹੋਊ ਆਪੇ ਹੀ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਊ। ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਮਾਨੀ ਦੋਏ ਕਰੀ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਖੂਹ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜੇਹਾ ਮਸਤ ਹੋਯਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਠਾਕਰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟੇ ਘੱਤੇ ਅਤੇ ਆਪ ਘਰ ਨੂੰ

ਚਲਾ ਆਯਾ। ਸੰਧਿਆ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਮਾਨੀ! ਠਾਕਰ ਸੁੱਟ ਘੱਤੇ ਹਈ ਖੂਹ ਵਿਚ? ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ! ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ 'ਕਾਠ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਹਾ ਕਰੈ ਬਪੁਰੀ ਖਿਲਾਵਨਹਾਰੋ ਜਾਨੈ।' ਮੇਰੇ ਕੀ ਵੱਸ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹੋ, ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਤੇ ਕਾਠ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹਾਂ ਖਿਲਾਵਨਹਾਰ ਆਪ ਹੋ। ਡੋਰ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਸਾਂ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ੨੧ ਕੁਲਾਂ ਤਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਆਪ ਸਾਡੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਭਗਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਅਵਤਰੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਰਹਿ ਗਈ ਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਹਈ ਕਿ ਕੇਹੜੇ ਬੰਨੇ ਦੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਤਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਿ ਅਗਲੀਆਂ। ਏਹਨਾਂ ਗੁਮਾਨ ਭਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਘਤੋ ਅਤੇ ਸਾਸ ੨ ਭਜਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗੋ। ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਵਡਪਨ ਦਾ ਮਾਨ ਅਤੇ ਏਹ ਖਿਆਲ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਗੁਰੂ ਜੰਮਿਆ ਹੈ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਖਾਤ੍ਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੁਨੀਆ ਤੇ ਅਵਤੀਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਓਸਦੇ ਆਪਣੇ ਅਰਥਾਤ ਘਰ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਗਾਨੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ – 'ਸਿਖਾ ਪੁਤਾਂ ਭਾਈਆਂ ਭਾ ਇਕੋ ਜੇਹਾ" ਹੈ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਹ ਵਡਪਨ ਦਾ ਮਾਣ ਨਾ ਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਹੀ ਸਫਲੇ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਸਫਲ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕੁਲ ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਨਾਲ ਓਸ ਕੁਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਭਜਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਤੇ ਸੋਨੇ ਉਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਜੀ ਤੇ ਧੀਰ ਮੱਲ ਜੀ ਆਦਿਕ ਵੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਆਢਾ ਹੀ ਲਾਈ ਰਖਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਔਗੁਣ ਚਿਤ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕਤ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਸਗੋਂ ਭਜਨ ਪੁਛਕੇ ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਭਾਵਨੀ ਰਖੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਇਕੀ ਛਡਕੇ ਕਈ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ

ਤੇ 'ਹੰਕਾਰਿਆ ਸੋ ਮਾਰਿਆ' ਵਾਲੀ ਹੀ ਉਕਤੀ ਘਟਦੀ ਏ।

ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਇਕ ਦਿਨ ਬੂੜਾ ਨਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਮਰਦਾਨ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੁਣਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਰਥ ਹਜਰੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਆਯਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਜ ਧਜ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੂੜਾ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਭੀੜ ਵੇਖਕੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਬਾਹਰ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੁਜਣ ਲਈ ਰਸਤਾ ਦੇਵੋ। ਏਹ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ ਸੰਗਤ ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਕ ਮੈਲੇ ਕੁਚੈਲ ਜੇਹੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਬਾਹਰ ਖੜਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਕੇ ਅਗੇ ਪੁਜਣ ਲਈ ਰਸਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੂੜੇ ਦੀ ਅਸਚਰਜਤਾ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਦ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ ਗਈ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਅਜ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਏਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਗਿਟੀਆਂ ਗਿਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਸ ਦਿਤਾ ਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਆਦਮੀ ਵੀ ਬੈਠਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਜਾਣੂ ਤੇ ਵਾਕਿਫ ਹੋਵੇ। ਏਸ ਗਲੋਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਏਹ ਨਿਰਸੰਸੇ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਰਾਹ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬੂੜਾ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਿਆ। ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗਲ਼ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਣਾ ਭਾਈ ਬੂੜਿਆ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਓਸਨੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਹਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਡਾ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਤੂੰ ਤੇ ਆਂਹਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੂੜੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਹਾਲ ਕੀ ਜਾਣਾ। ਆਪ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਸਰਵੱਗਯ ਗੁਰੂ ਹੋ। ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਹੋ। ਜੋ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਓਹ ਠੀਕ ਹੋਸੀ। ਪਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ ਮੈਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਸੱਚ ਸੱਚ ਹੀ ਪਿਆ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਕੋਈ ਉਕਾ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੂੜੇ ਦੀ ਕੰਡ ਤੇ ਥਾਪੀ ਦੇਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ 'ਸਭ ਪਤਾ ਹੈ' ਸੋ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਹੀ ਸੁਣਾ। ਬਸ ਥਾਪੀ ਦੇਣ ਦੀ ਢਿਲ ਸੀ ਬੂੜੇ ਨੇ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਭ ਗਿਯਾਨ ਹੋ ਆਇਆ। ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਚੇ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸੇਵਕ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਸੌ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਆਯਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਏਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ ਜਨਮ ਧਾਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਏਹ ਸਰਾਫ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੀਨਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਮੁੜ ਕਿਵੇਂ ਹੋਸੀ? ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵਾਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਅਸੀਂ ਵੀ ਓਦੋਂ ਯਾਰ੍ਹਵਾਂ ਜਾਮਾ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗੇ ਅਰ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋਸੀ" ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਏਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦੇਹ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਗਏ। ਬੂੜੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ! ਉਤਰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਭਾਈ "ਨਾਮ ਬੋਵਹੁ ਨਾਮ ਬੋਵਹੁ" ਅਤੇ 'ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ' ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਮ ਹੀ ਕਲਿਆਨ ਕਾਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਏਸਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਬੂੜੇ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੁੜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਓਸ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਛੇਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਖ਼ਸ਼ਦੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏਡੀ ਜਲਦੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਬੂੜੇ ਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ! ਅਗੇ ਬਹੁਤ ਭਟਕ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਬਥੇਰੇ ਸਾਸ ਬਿਰਥਾ ਖੋਏ ਹਨ। ਅਜ ਤੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਏਹ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਕੇਹੜੀ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਮੈਂ ਗੁਆ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਛੇਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਨਾਥ ਨੂੰ ਭਵਸਾਗਰ ਅੰਦਰ ਰੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੇ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜਕੇ ਕਢ ਲਵੋ। ਕਿਨਾਰੇ ਲਾ ਦਿਓ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਰੋਗ ਕਟਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਵਨ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਕਰ ਲਵੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸਦੀ ਅਜੇਹੀ ਅਧੀਨਗੀ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਭਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਭਜਨ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ। ਰੰਗਣ ਚੜ੍ਹ ਗਈ 'ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ' ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਹਜਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਫਿਰ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਬੂੜਾ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਮਰਦਾਨ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ (ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਜਰੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਕਈ ਸਾਧੂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਖੇ ਹਨ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭਜਨ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਦੀ ਵਾਹੇ ਕੋਈ ਕੁਕਰਮ ਵੀ ਓਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਤ ਨੂੰ ਓਹ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕਈ ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਾਪ

ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਭਜਨ ਦਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਇਖ਼ਲਾਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਵੀ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਓਹ ਅਜੇਹੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ ਸਗੋਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਦੁਖ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਇਸ ਸੰਦੇਹ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਜੋ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਓਹ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਪਾਪੀ ਫਿਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਭੇਦ ਹੈ। ਏਸ ਉਲਟੀ ਗਲ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਨੁਖ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਗੇੜ ਹੈ। ਜੋ ਏਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇਰੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭੋਗ ਬਾਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਓਸ ਨੂੰ ਭੋਗ ਕੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜੇਹੜੇ ਆਦਮੀ ਏਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਉਗਰ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਮਰਦੇ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਇਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਏਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਓਸਦਾ ਫਲ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਭਰਮਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬੈਠ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਭਜਨਾ ਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਜੇਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਏਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਰਾਹ ਤਕ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਦੋਂ ਓਹ ਔਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਭਜਨ ਅਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਰਾਸ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰਿਆ ਏਸ ਗਲ ਵਿਚ ਸੰਦੇਹ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ 'ਠਾਕਰ' ਜੀ ਕੌਣ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਹੋਏ ਹਨ ? ਇਸਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਸਾਖੀ ਜੋ ਪੰਨਾ ਅੰਕ...੧੫... ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਯਾਦ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਓਸ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿਤੀ, ਓਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਏਹ ਵੀ ਗਯਾਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ

'ਮੇਰੋ ਅਵਤਾਰ ਅੰਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹਵੈ ਭਰੇ।' ਪੁਨ -'ਤਿਸ ਮਹਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਮਮਸਾਰਾ। ਦੇਸ਼ ਮਾਲਵੇ ਮਹਿ ਅਵਤਾਰਾ" ਕਿ ਮੇਰਾ ਅਵਤਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਭੈਣੀ ਗ੍ਰਾਮ ਬਾਢੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ ਯਥਾ 'ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਢੀ ਸੁਤ ਹੋਈ। ਬਲੂਆ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਸੋਈ।' (ਦੇਖੋ ੧੦੦ ਸਾਖੀ) ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਅਰਪਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਨੇ ਓਸ ਅਕਰਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭੈਣੀ ਜਿਲ੍ਹਾ ਲੁਦੇਹਾਨਾ ਦੇ ਰਾਮਗੜੀਏ ਘਰਾਣੇ ਵਿਖੇ ਸੰਮਤ ੧੮੭੨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਮਾਤਾ ਸਦਾ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਮਿਲਣ ਲਗੀਆਂ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਥੀਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਏਸ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਵਿਚ ਉਹ 'ਰਾਮ ਸਿੰਘ' ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਕਦੇਵ ਆਦਿ ਰਿਸ਼ੀ ਆਦਿਕਾਲ ਵਿਖੇ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਏਹ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਹ ਵਯਕਤੀ ਅਵਤਰਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਲੌਕਿਕ ਅਰ ਅਦਿਭੁਤ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਦੀ ਏਸ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਕੁਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਜਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੁਕਦੀ ਗੱਲ ਏਹ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਥੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਅਤੇ ਰਸੂਖ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਏਥੇ ਏਹ ਵਰਨਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਫ਼ੌਜੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨ ਤੀਕ ਆਪ ਨੇ ਕੀ ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ' ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਖੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਕ ਲਿਖਯਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਏਥੇ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕੇਵਲ ਏਹ ਹੀ ਦਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਹੋਯਾ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਏਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਸਿਰਫ ਓਨਾ ਕੁ ਹੀ ਏਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਜਾਮਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਓਸਦਾ ਰਾਹ ਉਡੀਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਏਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪਸ਼ੌਰ ਪੁਚਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਮਤ ੧੮੯੮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਮੰਜ਼ਲੋ-ਮੰਜ਼ਲੀ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਮੁਕੌਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਤਤਪਰ

ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਇਕ ਤੇ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਮਾਰਚ ਦੂਜੇ ਫ਼ੌਜ ਵੀ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ, ਤੀਜੇ ਲੁਟ ਮਾਰ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਏਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਬਿਧਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਭਲਾ ਏਹ ਕਿਵੇਂ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਫ਼ੌਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਅਤੇ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਲਹੌਰੋਂ ਮਾਰਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਲੁਟ ਖਸੁਟ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜੋ ਫ਼ਸਲ ਆਯਾ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਅਤੇ ਜੋ ਜਿੰਦ ਵਾਲਾ ਰਾਹੀ ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਮਿਲਿਆ –'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਕੁਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਮਾਲ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਕੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀਆ ਫ਼ੌਜਾਂ ਅਜੇਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਮਾਰਚ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧੁੰਮਾ ਪੈ ਗਈਆਂ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਮਚ ਗਈ। ਅਜੇ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਜ਼ੀਰਾ ਬਾਦ ਹਨ ਤੇ ਹਲ ਚਲ ਗੁਜਰਾਤ ਮਚ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਜਦੋਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿਚ ਪੁਜੀਆਂ ਤਾਂ ਹਜਰੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫ਼ੌਜ ਲੁਟ ਮਾਰ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਆ ਰਹੀ ਏ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਥੀਸੀ ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰੋ ਏਧਰ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਲੁਟ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਅਟਕ ਦੇ ਉਰਾਰ ਇਕ ਬੌਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫ਼ੌਜ ਓਥੇ ਪੁਜੀ ਤਾਂ ਪਸ਼ੌਰ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਅਗੋਂ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਏਧਰ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੌਲੀ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਤੋਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਈ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲੀ ਫ਼ੌਜ ਹਜ਼ਰੋਂ ਵਾਲੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫ਼ੌਜੀ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀਂ, ਤਾਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੰਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਸਭ ਥੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਜਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਗਰ ਗਿਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ, ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਅਗੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਸ ਸਬਦ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ 'ਜੁਗ ੨ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹੈ ਸੋਧ ਦੇਖਹੁ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨਾ।' ਬਾਬਾ ਜਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਕਥਾ ਸਰਵਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਯਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ 'ਸੋਹੰ' ਆਦਿ ਜੋ ਨਾਮ ਸਨ ਓਹ ਪਿਛਲੇਰੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਜਾਪ ਸਨ ਪਰ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਏਹਨਾਂ ਚਹੁੰ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੱਤ ਸੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਏਹਨਾਂ ਚਹੁੰ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ 'ਸੋਹੰ' ਆਦਿ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕਣ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਤੋਹ ਕੁਟਦੇ ਹਨ। ਅਥਵਾ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ ਦੁਧ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਰਿੜਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਹ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬਾਬਾ ਜਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਜਣ 'ਸੋਹੰ' ਦਾ ਹੀ ਜਾਪ

ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਪ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਸੁਣਿਆਂ ਤਾਂ 'ਸੋਹੰ' ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਉਠ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਵਿਖੇ ਖਲੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਜਮਾਨੇ ਦਾ ਭਜਨ ਬਖਸ਼ਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਬਾਬੇ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਰ ਅਧੀਨਗੀ ਵੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਜਨ ਦਸ ਦਿਤਾ। ਤਦ ਪਸਚਾਤ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਪਤ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਹੀ ਰਖਣਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਵਿਰਤੀ, ਜੋ ਅਗੇ 'ਸੋਹੰ' ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਡੋਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਓਹ ਭਜਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਟਿਕ ਗਈ। ਨਿਸਚਾ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਥਾ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਵਿਰਤੀ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਗੁਣੀ ਵਧੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਜਨ ਲੈਕੇ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਔਂਦੇ ਹੋਏ ਬੜੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਹੋਕੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ: –

ਮਾਈ ਧਨੁ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਨਾਮ।
ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਧਾਵਨ ਤੇ ਛੂਟਿਓ ਕਰਿ ਬੈਠੋ ਬਿਸਰਾਮ।

ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਪੁਜਕੇ ਬਾਬਾ ਜਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਜਸ ਦਾ ਐਉਂ ਢੰਡੋਰਾ ਦਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਲਭ ਕੇ ਕੋਠੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਮੁਨਾਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਯਾ ਵੇਖਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਰਸ ਅਰ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਕੇ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚੋਂ ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਗੇ। ਕਦੀ ਦੋ ਕਦੀ ਚਾਰ ਕਦੀ ਏਸਥੀਂ ਵਧੀਕ ਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ। ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਰੇਮ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਤੇਜਸਵੀ ਦੀਦਾਰਾ ਫ਼ੌਜੀ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਇੰਞ ਵਿੰਨ੍ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਬਾਣ ਸ਼ੱਤਰੂਆਂ ਦੇ ਕਲੇਜਿਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਦੁਸਾਰ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਰਜਨ ਦੇ ਬਾਣ ਤਾਂ ਤਨ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਏਹ ਆਸੁਰੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁਖ ਜੀਵਨ ਵਿਖੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਖੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ 'ਮਾਨਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ' ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਡੇਢ ਸੌ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਫ਼ੌਜੀ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਨਾਮ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਪਾਨ ਕਰ ਲਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਏ। ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਸ ਤੁਕ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ :–

ਠਾਕਰ ਤੁਮ ਸਰਨਾਈ ਆਇਆ।

ਉਤਰ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ।

ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਾਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਥੀਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਕਿ: 'ਆਓ ਠਾਕਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਏਹ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਗਦ ਗਦ ਹੋਏ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੋਂ ਉਠਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਪਸਚਾਤ ਅਤੀ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਪੂਰਵਕ ਇਕ ਥਾਉਂ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਯਾ ਕਿ 'ਭਾਈ ਏਹੋ ਹੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ ਅੱਜ ਅਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਸਹਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤਾ ਨੇ। ਧੰਨ ਹੈ ਏਹ ਵੇਲਾ ਅਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ ਏਹ ਦਿਹਾੜਾ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਏਹ ਘੜੀ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠਾਕਰਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਯਾ ਹੈ।' ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ-'ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਮੈਂ ਕੌਣ ਵਿਚਾਰਾ ਹਾਂ ਜਿਸਦੀ ਆਪ ਉਪਮਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਏਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਹੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਚੀਜ਼ ਅਤੇ ਗੁਣਹੀਨ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਣ ਬਖ਼ਸ਼ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ।' ਜਦੋਂ ਏਹ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਵਾਕ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖਕੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂਮੰਤਰ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ। ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਠਾਕਰ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਪਰ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਰੋ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਏਸ ਗੁਰੂਮੰਤਰ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਜਪਣਾ, ਗੁਪਤ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਹੀ ਦਸਣਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਹ ਬਚਨ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ -'ਠਾਕਰ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਮਾਨਤ ਦੇ ਰਾਖੇ ਸਾਂ। ਏਹ ਗਫੇ ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਵਰਤਾਵਨੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਵੀ ਏਸ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜੋਗੇ ਤਾਂ ਓਥੇ ਵੀ ਜੰਮੇਗਾ। ਹੇ ਠਾਕਰ ਜੀ! ਕਲੂਕਾਲ ਵਿਚ ਅਗਯਾਨ ਅਰ ਭਰਮ ਦੇ ਜਿੰਦਰੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਏਹ ਗੁਰੂਮੰਤਰ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਨੂੰ ਦਗਧ ਕਰਨ ਅਰਥ ਏਹ ਨਾਮ ਅਗਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਪੱਦ੍ਰਵ ਦਾ ਬੂਟਾ ਕਟਣ ਅਰਥ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਆਰੀ ਰੂਪ ਅਤੇ ਸਿਖੀ ਦੀ ਫੁਲਵਾੜੀ

ਨੂੰ ਹਰੀ ਭਰੀ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਓ। ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਫਾਥੇ ਲੋਕੀਂ ਜੋ ਮੋਹ ਨੀਂਦਰ ਵਿਚ ਸੁਤੇ ਪਏ ਹਨ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਛੱਟੇ ਦੇ ਕੇ ਜਗਾ ਦਿਓ। ਦੇਸ ਵਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਅਮੁੱਲਯ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾ ਕੇ ਮਾਯਾਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਬੁਰਜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਹੀ ਨਾਲ ਢਾਹ ਕੇ ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਏਹਨਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋ ਆਪ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ ਸੋਈ ਹੋਸੀ।' ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਤਿਹਾਸਗਯ, ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਇੰਞ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

"ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਸ ਸੁਨ ਸੋਊ
ਕੋਕਲ ਬਤਕ ਸੁਤ ਸਮ ਹੁਲਸਾਇਕੈ।
ਪੁਨਾ ਪੁੰਨਯ ਪੁੰਜ ਜਾਗਯੋ ਰਗਨ ਮੈਂ ਖੂਬ ਰਾਂਗਯੋ
ਬਡ ਭਾਗੀ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਯੋ ਗਹੇ ਪਗ ਜਾਇਕੈ।
ਪੇਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਈਸ ਅੰਸ ਅਵਿਤਾਰੀ
ਤਹ ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗਾਰੀ ਦੀਓ ਨਾਮ ਮੁਦ ਥਾਇਕੈ।
ਸਾਰ ਚਾਰ ਵੇਦਨ ਕੋ ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ ਛੇਦਨ ਕੋ
ਦਾਇ ਨਿਰ ਵੇਦਨ ਕੋ ਦੁਖ ਦੋਖ ਘਾਇਕੈ।
ਦੀਓ ਮੰਤ੍ਰਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾਰ ਸਾਜ
ਜਾਂਹ ਸਮ ਔਰ ਨਾ ਦਰਾਜ ਫਲ ਦਾਇਕੈ।
ਕੋਊ ਜੋ ਕਹਿਤ ਥੇ ਕਲਾਮ ਦੀਨੀ ਸਯਦਾਨੀ
ਸੋਊ ਸਭ ਕੂਰ ਹਮ ਪੇਖਿਓ ਅਜਮਾਇਕੈ।
ਏਹੀ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੀ ਕੁਰਾਲਤਾ ਕੁਚਾਲਤਾ
ਕੋ ਗਾਲਤਾ ਹੈ ਟਾਲਤਾ ਚੁਰਾਸੀ ਜੋਨ ਮਾਇਕੈ।
ਏਸ ਹੀ ਭਜਨ ਮਾਹਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਉ ਛਾਹਿ
ਲਾਈ ਲਿਵ ਅਧਿਕਾਇ ਰਸਨਾ ਹਿਲਾਇਕੈ।"

(ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇਹੜੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਝਰ ਚਕ ਕਲਾਂ, ਰਾਜ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ। ਬਾਬਾ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਬੋਕੇ। ਦੂਲਾ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣੀਆਂ। ਅਣੋਖ ਸਿੰਘ ਬਿਲੀਆਂ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ। ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾਜੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ। ਜੋਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਢਪਈ। ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਠੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਦਿਹਾਨਾ। ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ। ਹਰਸਾ ਸਿੰਘ ਕੰਗਨਪੁਰ

ਆਦਿ ੨੫ ਸਿੰਘ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ:-'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਣੇ ਕੇਸੀਂ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੀਕ। ਸ਼ੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਭਨੇ ਰਖਣਾ ਸਚ ਬੋਲਣਾ। ਭਜਨ ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਕਰਨਾ।' ਇਤ ਆਦਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਓਥੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਾਲੀਯੇਰ ਮੰਗਾਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਕੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ - "ਠਾਕਰ ਜੀ ਏਹ ਤੁਹਾਡੀ ਇਮਾਨਤ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੇ ਅੱਜ ਤੀਕ ਤੁਹਾਡੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਏ। ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬੀਜੋਗੇ ਓਥੇ ਹੀ ਉਗੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੌਹੇਂ ਕੋਈ ਦਮ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਲਯਾਨ ਦੇ ਆਪ ਨਮਿਤ ਕਾਰਨ ਹੋਵੋਗੇ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਅਸੂਲ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ।" ਇਤਿਆਦਿ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ "ਅਸਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਹਨਾਂ (ਠਾਕਰਾਂ) ਦੇ ਮਗਰ ਲਾਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਲਾ ਫੜਾਯਾ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਹੁਕਮ ਏਹ ਦੇਣ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ। ਏਹਨਾਂ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਏਹ ਹੁਕਮ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਹੈ। ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਲਾਣ ਲਈ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਯਾ ਹੈ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ। ਹੁਣ ਏਹਨਾਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਫ਼ੌਜੀ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਯਾਰ੍ਹਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਤੀਕ ਸਾਡੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ ਝਬਦੇ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਦੇ ਖਵਰ ਲਹੌਰੋਂ ਝਟ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਲੰਕ ਦੇ ਕਿਲੇ ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦਿਓ, ਨਾਲ ਹੀ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਆ ਕੇ ਤਕਸੀਮ ਹੋ ਗਈ। ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਦੋ ਦੋ ਰੁਪਏ ਚੰਦਾ ਲਾ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਰੁਪਯੇ ਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜੇ, ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਸਬੰਧੀ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਝਬਦੇ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਸੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਔਖੇ ਬੜੇ ਸਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੁਝ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਏਹ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪੇਟੀ ਭੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ

ਕੀਤਾ ਕਿ ਧੀਰਜ ਕਰੋ, ਇਮਾਨਤ ਵਿਚ ਖਿਯਾਨਤ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਏਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਥੀਂ ਬਾਜ ਆ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲ ਗਈ। ਹੁਣ ਏਹ ਤਿਲ ਫੁਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲੈਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿਰਪਾ ਪੂਰਵਕ ਆਪ ਇਸਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਵੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੌਜੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ:- 'ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਏਹ ਰੁਪੈਯੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੋ। ਬਥੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਜਾ ਨਾ ਹੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ੋ ਜੀ। ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਈਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੋ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕੋ। ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦੋਏ ਵੇਲੇ ਕਢਕੇ ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੋਵੇ, ਪੁਚਾਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਭੁਖੇ ਨੂੰ ਅੰਨ ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਦੇਣਾ ਆਪਣਾ ਕਰਤੱਬ ਸਮਝੋ। ਰਾਗੀ ਰਖਕੇ ਦੋ ਵੇਲੇ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਿਆ ਕਰੋ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਬੜਾ ਮਹਾਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਸਨਕੇਸ਼ੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਗੋਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਸਿਖ ਆਗਿਆ ਲੈਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ।

ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਧਾਵਾ

ਹੁਣ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹਰੀਪੁਰ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਕਮਰ ਕੱਸੇ ਲਾਏ। ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਛਾਪਿਆਂ ਵਿਚ ਧਰਕੇ ਕੁਝ ਬਾਗੀ ਫੂਕ ਦਿਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਧੰਮਾਂ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਖ ਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਟਕ ਦਰਯਾ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਇਕ ਥਾਂ ਉਤੇ ਗਿੱਟੀ ਫਸੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਕਾਰਨ ਜਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਹੁਕਮ ਆਯਾ ਕਿ ਫੌਜ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ੧੨-੧੨ ਕੋਹ ਪਿਛੇ ਹਟ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗਿੱਟੀ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਲ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ। ਫ਼ੌਜ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਪਰੰਤੂ ਅਸਬਾਬ ਸਾਰਾ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਜਲ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਾਂ ਦੇਂਦਾ ਤੇ ਮਾਰੋ ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਆਯਾ ਮਾਨੋ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਡੋਬਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛਡੇਗਾ। ਏਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਜਿਸ ਪਹਾੜੀ ਉਤੇ ਫ਼ੌਜ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਲ ਓਸ ਦੀ ਵੀ ਚੋਟੀ ਤੀਕ ਪੁਜ ਗਿਆ। ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਯਾਰ੍ਹਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਆਪ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਦੀਨਾਂ ਬੰਧੂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਗਜਿੰਦਰ ਦੀ ਗ੍ਰਾਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਕਰਾਈ ਸੀ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਵੀ ਰਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਤਨੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ :-"ਘਾਬਰੋ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।' ਅੰਤ ਪਾਣੀ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਗਲ ਤੀਕ ਅਪੜਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੱਥਾ ਅਰ ਪਿਛਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜਿਆ ਕਿ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਵਗਿਆ। ਜਦ ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਲਹੌਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੂਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਜਰੋਂ ਪੁਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਸੁਣਾਓ ਭਾਈ ਸਿਖੋ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤੀ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅਧੀਨਗੀ ਸਹਿਤ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਿਖ ਐਉਂ ਅਨੰਦਤ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਬੰਬੀਹਾ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਪਾਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਮੁਖੀਆ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਨਾਯਾ ਜੇ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ:-"ਭਾਈ ਏਹ ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੀ, ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਰਖਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਗਏ ਸਨ:-

ਮੇਰੋ ਅਵਿਤਾਰ ਅੰਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹਵੈ ਭਰੇ।

ਕਿ ਮੇਰਾ ਅਵਿਤਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇਗਾ ਓਸਨੂੰ ਏਹ ਅਮਾਨਤ (ਗੁਰਤਾ) ਸੌਂਪ ਦੇਣੀ। ਸੋ ਓਸ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਤੇ ਅਜ ਤੀਕ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਹਾੜੇ ਗੁਜਾਰੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜੇ। ਜੋ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਯਾ ਹੈ, ਅਰ ਅਸੀਂ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਸੌਂਪਨਾ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਅਜ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਏਹੋ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇਣਗੇ ਓਸਨੂੰ ਫੇਰ ਕੋਈ ਨਾ ਪੁਛ ਸਕੇਗਾ। ਜਿਸਨੂੰ ਏਹ ਧਕ ਦੇਣਗੇ ਓਹ ਕਦੀ ਵੀ ਬਖਸ਼ੇ ਨਾ ਜਾਣਗੇ। ਭਾਈ! ਏਹ ਖ਼ਯਾਲ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਏਹ ਸਾਡੇ ਜੇਹੇ ਹੀ ਹਨ, ਅਰ ਕਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਖਵਰੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਖਯਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਭਜਨ ਪਹਿਲਾ ਪੁਛਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਭਜਨ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਨਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਕੈਮ ਰਖਣ ਲਈ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ। ਏਹ ਤਾਂ ਆਪ ਭਜਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ। ਏਹ ਜਿੰਨੇ ਚਾਹਨਗੇ ਅਗੋਂ ਮਹੰਤ ਤਾਂ ਕੀ ਜੇ ਚਾਹਨਗੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜੇਹੇ ਇਕ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ। ਭਾਈ ਆਪ ਨੇ ਏਹਨਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਕ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਅਰ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤਕਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਾਰੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ

ਹੁਕਮ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਅਰਥਾਤ ਲਹੌਰ ਨੂੰ ਕਮਰ ਕੱਸੇ ਲਾ ਆਏ।

ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ

ਇਕ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੇਬੇ ਦਾਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਜੋ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਹਨ ਦੇ ਦੇਵੋ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਰਖ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਤੋਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ ਦਿਓ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਮਰੋੜਕੇ ਥਾਲੀ ਸਮੇਤ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੱਟ ਆਪ ਨਸ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗੇ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਮੁੜ ਆਵੋ!! ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਪਰ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਆਵੋ। ਪਰ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨਾ ਹੀ ਮੁੜੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣ ਲਗੇ ਕਿ ਅੱਜ ਤੁਸਾਂ ਧਨੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਆਂ ਖੁਣੋ ਰੁਸਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਾਈ ਜੀ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇਹੇ ਕਮਲੇ ਰਮਲੇ, ਦੀਵਾਨੇ ਮਸਤਾਨੇ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜ ਧਨੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਓਹ ਅੱਜ ਮਸਤਾਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਖਯਾਤ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ। ਤੁਸਾਂ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜੇਹੀ ਗੱਲ ਤੇ ਹੀ ਰੰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਸਾਂਈ ਸਾਹਬ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਅਜੇਹਾ ਕਿਓਂ ਡਰਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਂਈ ਜੀ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਲੇ ਹੀ ਦੀਵਾਨੇ, ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਕਮਲਿਆਂ ਰਮਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਸਗੋਂ ਏਹਨਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰਬ ਵੀ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀਵਾਨੇ ਮਸਤਾਨੇ, ਓਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ:-

"ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤ ਛੁਡਾਵੈ
ਬਾਂਧੈ ਭਗਤ ਨ ਛੂਟੈ ਮੋਹਿ।
ਏਕ ਸਮੇ ਮੋਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ
ਤਉ ਫੁਨ ਮੋਪੈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਹੋਇ।"

ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਏਹਨਾਂ ਵਿਚ ਓਹ ਆਪ ਆ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ:-

ਆਦਮੀ ਦੀ ਜੁਰਤ ਕਿਆ ਦਾਹਵਾ ਖੁਦਾਈ ਕਾ ਕਰੇ।
ਬੋਲਤੇ ਥੇ ਆਪ ਹਜ਼ਰਤ ਨਾਮ ਥਾ ਮੰਸੂਰ ਕਾ।

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਏਸ ਹਜ਼ਰਤ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆਖ਼ਿਰ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਖ ਘਲਕੇ ਮੰਗਵਾਇਆ ਅਤੇ ਖਿਮਾਂ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਂਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਰ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਬੜੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰ ਬਚਨ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋ ਜੋ ਧਨੀ ਰਾਮ ਤਕੜਾ ਸਿਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰ ਏਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੂ। ਓਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਨਾ ਮਿਲਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਥਾਲੀ ਸੁਟਕੇ ਉਠ ਭਜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਪ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਰਾਜ ਹੋਏ ਸੌ ਕਿ ਤੂੰ ਰੱਬ ਰੁਸਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਸਿਖ ਹਥ ਸਦਕੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਸਾ ਜੇ। ਸੋ ਏਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਕੇ ਮੈਂ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੁਛਿਆ ਚਾਂਹਦਾ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸਾਂਈ ਜੀ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀ ਚਾਹੇ ਪੁਛ ਲਵੋ। ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਕਲੂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਦੱਸੋ? ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਮੇਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਤਾਵਾ ਦਿਖਾਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ। ਏਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਜੋ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਆਂਹਦੇ ਹਨ ਮੰਨ ਲਵੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਸਾਂਈ ਜੀ! ਭਲਕੇ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਹੀ ਪਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਵੇਗੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ। ਏਹ ਵਰਤਾਰਾ ਦੇਖਕੇ ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਪੂਜਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਕਰਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸੰਗਤ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀ ਪੈਣ ਲਗ ਪਈ:- 'ਜਿਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਜਿਆ ਤਿਨ ਹਰਿ ਪੂਜ ਕਰਾਵਾ।" ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਸਫਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਯਾ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ! ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਮੇਲੀ ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ-'ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਓਥੇ ਹੀ ਹਨ। ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੀਨਾਨਾਥ ਕਦੀ ਓਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ

ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੋਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਜੇ ਤੂੰ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਏਥੇ ਆਵਣ ਤੇ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਸੀ। ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀ ਓਹ ਕਿਥੇ ੨ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜੈਦੇ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਜੀ ਓਡੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਭਾਈ ਬੂੜਾ! ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਠਾਕਰ ਜੀ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। 'ਪਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਓਹਨਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈਵੇ।' ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਜੋ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਅਮਾਨਤ ਰਖ ਗਏ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਓਹ ਅਸਾਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਓਹ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਸੰਸਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਓਹ ਜੇ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਬੀ ਨਾਮ ਬੀਜਨਗੇ ਤਾਂ ਉਗੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਅਨੰਤ ਕਲਾ ਲੈਕੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਆਪ ਹੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਆਏ ਹਨ। ਭਾਈ! ਬੜੌਂਠੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਹੈ ਪਰ ਓਹ ਅਜੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਯਾ ਨਹੀਂ। ਅਜੇ ਦੇਰੀ ਹੈ ਮਿਲਣਗੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਸੀ ਓਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ ਮਿਲਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ਬਾਕੀ ਹੁਣ ਮਿਲ ਪੈਣਗੇ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਯਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਬਦੇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸੁਧ ਆਈ ਤਾਂ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਯਾ ਹੋਯਾ ਆਖੇ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਣੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਣ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚਾਰ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮੁਦਿਤ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਿਆਂ। ਆਪ ਜੀ ਹਜਰੋਂ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਭੀ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਡੇਰਾ ਕਰਨ, ਦੀਵਾਨ ਲਗਦਾ ਜਾਏ। ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਗਏ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਗਏ। ਟੁਰਦੇ ਟੁਰਾਂਦੇ ਹਜਰੋਂ ਪੁਜ ਗਏ। ਇਕ ਖੂਹ ਤੇ ਜਾ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਵਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਾਈ। ਏਨੇ ਵਿਚਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਓਥੇ ਆ ਪੁਜੇ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਦੀਵਾਨ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀ ਹੱਥ ਲਾਵਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਫੜ ਲਏ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵੈਰਾਗ ਦਸ਼ਾ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਉਠੀ। ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਸਾਵਨ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਜਲ ਬਰਸਨ ਲੱਗਾ। ਵੈਰਾਗ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗਤ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਗਈ। ਪਰੇਮ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਉਮਾਹ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਰਨਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਏਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਡਿਠਾ, ਜੋ ਆਪ ਵੀ ਵੈਰਾਗੀ ਸਨ, ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਦੀਨਾ ਨਾਥ! ਜੀਆਂ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰ। ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ: – 'ਬੱਚਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ ਹਾਂ ਜੋ ਤੁਧ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਨਨ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮੈਂ ਬਖਸ਼ੀ। ਤੇਰੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਜਮਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਏਹ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਅੰਸ਼ ਅਵਤਾਰ ਹੈ, ਏਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਦਾ ਡੰਕਾ ਬਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਲੌਣਾ ਹੈ।' ਏਹ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਉਸਤਿਤ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੇ ਫੜਕੇ ਬੈਠਾਯਾ। ਦੋਵੇਂ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆ ਪੁਜੇ। ਸਿਖ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਮਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਹਜਰੋਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ, ਓਸਨੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਕਟੋਰਾ ਚੁਕ ਲਿਆ। ਸਿਖ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁਸੇ ਹੋਏ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਜੋ ਮਾਈ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਏਸ ਮਾਈ ਨੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਕਟੋਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੁਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਟੋਰਾ ਕਿਉਂ ਚੁਕਿਆ ਹੈ? ਮਾਈ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਮੈਨੂੰ ਪਯਾਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਏਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਟੋਰਾ ਚੁਕ ਲਿਆ ਹੈ! ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਈ ਹਾਂ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਭੁਲ ਮਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦਾਨ ਦੇਵੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫੇਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਮਾਈ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਸੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਆ ਗਈ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਬੈਠ ਗਈ, ਓਹ ਮਾਈ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੌਹੇਂ ਜਾ ਬੈਠੀ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਡਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਦਾਸ। ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਡਿਠਾ ਜੋ ਮਾਈ ਬਹੁਤ ਦਿਲਗੀਰ ਹੈ। ਕੋਲ ਸੱਦਕੇ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਤੇਰੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ? ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਮਾਈ ਨੇ ਕਟੋਰੇ

ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜਾਹ ਮਾਈ ਤੇਰਾ ਭਜਨ ਵਧੇਗਾ, ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ, ਭਜਨ ਕਰ। ਮਾਈ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਬੜੀ ਮੇਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਓਹ, ਏਹ ਨਾ ਆਖਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਫਰਯਾਦ ਗੁਰਾਂ ਅਗੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮਾਈ, ਓਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ, ਓਹ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਿਖਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਏਹ ਮਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋ ਅਜੇਹੀ ਕਿਉਂ ਡਰਦੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਏਹ ਮਾਈ ਤਾਂ ਕਿਸਦੀ ਬਚਾਰੀ ਹੈ, ਓਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ, ਅਰਸ਼ ਫ਼ਰਸ਼, ਡਰਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਪਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਬੰਦਗੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਵਣ, ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹਣ ਖ਼ਾਲੀ ਕਰ ਦੇਵਣ, ਖੋਹ ਲੈਵਣ। ਓਹਨਾਂ ਅਗੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਚਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਾਈ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਛੇੜੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਠਾਕਰ ਜੀ, ਜਦ ਏਥੇ ਆਯਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਏਧਰ ਦੀਆਂ ਰੈਹਣੀਆਂ ਰਖਿਆ ਕਰੋ ਜਦ ਮਾਰਗਲੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਓਸ ਤਰਫ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀ ਚਾਹੇ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਖੁਲਾਸੇ ਹਾਂ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਰਹਿਣੀਆਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸੰਗਤ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਕਰੋਗੇ, ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਠਾਕਰ ਜੀ! ਆਪ ਨੂੰ ਏਹੀ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਲਾ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧੇਗੀ, ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਇਓਂ। ਤੇਰੀ ਸਲਾਮੀ ਸਾਰੇ ਹੋਸਨ।"*

ਕੁਝ ਦਿਨ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ

*(ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ। ਜੋ ਸਾਂਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ ਭਗਤ ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ)

ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਕੇ, ਇਕ ਦਿਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੇਸ ਨੂੰ ਜਾਈਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰਜ਼ਾ। ਆਗਯਾ ਲੈਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਹਜਰੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਦ ਏਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਣ ਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਵਿਛੋੜੇ ਕਰਕੇ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਲ ਵਗਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਦੂਰ ਤੀਕ ਨਾਲ ਗਏ। ਬਾਹਰ ਜਾਕੇ ਇਕ ਖੂਹ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਦਾ ਮੰਗੀ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਸੁਣਕੇ ਫੇਰ ਸੰਗਤ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਅਰ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਿਸਾਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਬਖਸ਼ੇਗਾ। ਏਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਜਮ ਦਾ ਲੇਖਾ ਚੁਕ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

"ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ
ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ।
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ
ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਬਲਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜਰੋਂ ਆਨ ਪ੍ਰਵਿਰਸੇ।

ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮੱਤੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਸੁਫਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਦਸਤਾਰ ਲੈ ਆਓ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਦਸਤਾਰ ਲੈ ਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਤੈਨੂੰ, ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀਏ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮੈਂ

ਗ੍ਰੀਬ ਏਸ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵਡਿਆਈ ਝਲ ਸਕਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਰਖੋ। ਮੇਰੀ ਏਹ ਮੰਗ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ। ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਯਾ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਮ ਨ ਵਿਸਰੇ। ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਨੇ ਅਗੇ ਹੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਜੋ ਏਹ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦਰਜਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕੀ ਏਹ ਆਪ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੁਝ ਘਟ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਏਹ ਕਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਣੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਜੈਦੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੂਬਾ ਥਾਪਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਟਕੋਂ ਪਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ, ਨਾਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਜਸ ਦਾ ਡੰਕਾ ਵਜਾਵੋ। ਏਹ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕੇ, ਸਭ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਵੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹਨ। ਨਾਮ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਜੋ ਲੜ ਲਗੇਗਾ ਓਹ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਅਨੇਕ ਜੀ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਥੀਂ ਪਾਰ ਗ੍ਰਾਮੀ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਸਿਖਾਂ ਬਾਬੇ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਏਹ ਚੋਜ ਤਕ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ।

ਬਾਬਾ ਸਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਂਈ ਜਵਾਹਰ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸਾਈਂ ਜੀ ਗੁਰਤਾ ਰੂਪ ਅਮਾਨਤ ਠਾਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੁਖਾਲੇ ਜੇਹੇ ਹੋ ਬੈਠੇ ਹਾਂ 'ਜਿਸ ਕੀ ਵਸਤ ਤਿਸ ਆਗੈ ਰਾਖੈ' ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਠਾਕਰੁ ਜੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਹੀ ਤੱਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਬੇਅੰਤ ਲੋਕੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਵਨ ਝੰਡੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਣਗੇ। ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਤਕਨਗੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਸੀ। ਏਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਂਈ ਜੀ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸੂਬੇ ਥਾਪੀਏ। ਸਾਂਈ ਜੀ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਜੋ ਕਰਸੋ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕਰਸੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜੀ ਇਕ ਦਸਤਾਰ ਲੈ ਆਵੋ। ਭਾਈ ਜੀ ਦਸਤਾਰ ਲੈ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆਉ ਸਾਂਈ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀਏ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਾਂਈ ਜੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਲੱਗੇ ਬੇਨਤੀਆਂ

ਕਰਨ ਕਿ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਏਹ ਕਾਰ ਸੰਭਾਲਨ ਜੋਗਾ ਮੈਂ ਗ੍ਰੀਬ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਏਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੂਖਮ ਦਿਲੋਂ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਬ੍ਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਏਹ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ। ਸਾਹਿਬਾਂ, ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਂਈ ਜੀ ਆਪ ਸਾਂਈ ਦੇ ਸਾਹਬ ਹੋ। ਆਪ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਪਯਾਰੇ ਹੋ। ਮੇਰਾ ਅੰਗ ਹੋ। ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਸਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰਹੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਣੀ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਏਹ ਹੁਕਮ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੋਂ ਆਯਾ ਹੈ। ਆਪ ਗੁਰੂਆਂ ਸਾਮਾਨ ਹੀ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬਠਾਲਕੇ ਸਾਂਈ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਾਂਈ ਜੀ ਪਿੰਡੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ।

ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਪਿੰਡੀ ਸੈਦ ਪੁਰੀ ਮਹੱਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੰਜੀ ਸਾਹਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗ ਸਪੁਤ੍ਰ ਭਗਤ ਹੀਰਾ ਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੂਬਾ ਬਣਾਯਾ।

ਭਗਤ ਹੀਰਾ ਨੰਦ ਜੀ ਬੜੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਸਨ। ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਚ ਆਚਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਕਈ ਵਾਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਸਿਖ ਹੋਇਆ

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਹਜਰੋਂ ਆਏ। ਹਜਰੋਂ ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਨ, ਏਥੇ ਸੰਗਤਾ, ਜੀ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਬੀੜਾ, ਨੰਦਾ, ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਸਨ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਖ ਸਨ, ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਜਾਯਾ ਕਰਨ। ਪਰ ਬੂਹੇ ਕੋਲ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਜੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਯਾ ਕਰਨ। ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁਛਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਇੰਞ ਹੀ ਬੀਤ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੱਟੀ ਵਾਸਤੇ ਸੌਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਹਜਰੋਂ ਆਏ। ਸੌਦਾ ਖਰੀਦਕੇ ਵੈਹਤਰਾਂ ਤੇ ਲੱਦ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਨੂੰ ਆਖਨ ਲਗੇ ਕਿ ਨਰੈਣ ਤੂੰ ਵੈਹਤਰ ਲੈ ਚਲ, ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਈਏ। ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਵੈਹਤਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾ ਪੁਜੇ। ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਗਏ, ਤਾਂ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਨਮਸਕਾਰ

ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਗਤਾ! ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਖੋਤੇ ਛਡ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਫੜ। ਭਾਈ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨ ਪਈ ਅਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਜੋ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜਰ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਵੱਲ ਡਿਠਾ। ਵੇਹਦਿਆਂ ਹੀ ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਤਨਾ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜਲ ਸੀ ਸਭ ਪੀ ਲਿਆ ਅਤੇ ਚਿਕੜ ਵਿਚ ਲਿਟਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਸਾਰਾ ਚਿਕੜ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਲਿਆ ਗਿਆ। ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਦਾ ਏਹ ਹਾਲ ਦੇਖਕੇ ਉਠਾਯਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਹੱਥ ਮੂੰਹ ਧੁਵਾਇਆ। ਭਾਈ ਸੰਗਤੇ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿਓਂ ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਸੰਗਤੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਮੰਗ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗਣਾ ਹੈ। ਸੰਗਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਜੇ ਤੁਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਏਧਰ ਏਹ ਚੋਜ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਓਧਰ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਜੀ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਲਾਲਾ ਕਦ ਆਵੇ। ਜਦ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਫਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਗਿਆ। ਅਗੇ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੋ ਹੁਣ ਚਲੀਏ, ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਤੂੰ ਜਾਹ ਜਾਂ ਨਾ ਜਾਹ, ਏਹ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਜੋਗਾ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਬੜਾ ਚਿਰ ਝੂਠ ਬਾਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇ ਹੁਣ ਸਚਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਜੀ ਏਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਉਠਕੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਜਦ ਵੈਹਤਰਾਂ ਪਾਸ ਆਏ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਦੇ ਮਾਮੇ ਨੰਦੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਨਰੈਣ ਭਾਈਆ ਸੰਗਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਨਰੈਣ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਾਮਾ ਜੀ ਓਹਨਾਂ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਆਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਜੀ ਟੁਰ ਆਏ।

ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲਗੇ, ਕਦੀ ਕਦੀ ਸੌਹਰੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕ ਆਇਆ ਕਰਨ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕੋਠੇ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਕੰਮ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਅਜੇਹਾ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਮਜ਼ੂਰ ਨਾ ਆਏ ਅਤੇ ਰਾਜ ਆ ਗਏ। ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਸੋਚਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮਜ਼ੂਰਾਂ ਦੇ ਨਾ

ਔਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਜ਼ੂਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਤੇ ਜੁਟ ਗਏ। ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਦੇਖਕੇ ਰਾਜ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਚਹੁੰ ਮਜ਼ੂਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ 'ਕੱਲਾ ਬੁਢਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਚਾਣ ਦੇਂਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਜੀ ਹਜਰੋਂ ਆਏ। ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜੂਰ ਜਾਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਲਾਲੇ ਹੋਰੀ ਕਿਥੇ ਹਨ ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਕਿਧਰੇ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਉਠ ਆਇਆ। ਮਾਮੇ ਨੰਦੇ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਾਮਾ ਜੀ! ਲਾਲਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਓਹਨਾਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ। ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਤੇ ਨੰਦਾ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲਭਣ ਲਈ ਗਏ। ਇਕ ਖੂਹ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਦੋਏ ਜਾਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਿਆਂ ਦੇਖ, ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਕਿਧਰੋਂ ਆਏ ਹੋ ? ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਕਹਿਆ ਲਾਲ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਣਕੇ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਨਰੈਣ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ। ਨਰੈਣ ਕਿਹਾ ਲਾਲਾ ਜੀ ਜਦ ਤੁਸਾਡਾ ਜੀ ਚਾਹੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਆ ਜਾਯਾਂ ਕਰਨਾ। ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿਵੇਂ ਨਰੈਣ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਤ੍ਰੈਵਾਂ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਗਲ਼ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਆਗਯਾ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਆਖੇ, ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਵਿਛੋੜ। ਨਰੈਣ ਕਹਿਆ ਲਾਲਾ ਜੀ ਕੋਈ ਦਿਨ ਰਹਿਕੇ ਫੇਰ ਆ ਜਾਣਾ। ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਥਾਪੜਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਿਹਾਲ ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਨਿਹਾਲ।

ਨਗਰ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਏਹ ਚਾਲੀ ਪਕੜੀ ਜੋ ਭਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਨ। ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਸੁਭਾ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰਨ। ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਬਾਬੇ ਫਿਰਾਯਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਯਾ। ਏਥੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਦਖਨੇਰ ਅਤੇ ਬੜੋਠੇ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਬਾਬਾ

ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਜੀ ਕੈਮਲਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਕ ਚੰਗੇ ਭਜਨੀਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੂਹ ਲਾਇਆ

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਰਾ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਹੜੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਏਸ ਵਿਚ ਇਕ ਖੂਹ ਲੁਆ ਦਿਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਪੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਖੂਹ ਲੁਆਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੂਹ ਨਾ ਹੀ ਲੁਆਓ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖੂਹ ਵਿਚ ਬੜੇ ਫਾਇਦੇ ਹਨ, ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਆਮਦਨ ਵਧ ਜਾਸੀ। ਦਾਣੇ ਬਹੁਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਖੂਹ ਦੇ ਬੜੇ ਦੁਖ ਹਨ। ਜਦ ਬਿਆਈ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮਜਾਰੇ ਆਖਿਆ ਕਰਨਗੇ ਸਾਨੂੰ ਬੀ ਲੈ ਦਿਓ। ਕੋਈ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਨ ਮੰਗਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਣੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਕਦੀ ਮਾਲ੍ਹ ਨਹੀਂ, ਕਦੀ ਟਿੰਡਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਆ ਵੜੇ ਓਸ ਨਾਲ ਝਗੜਨਾ ਪਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਜੇ ਛੱਡ ਛੱਡਾਂਗੇ ਤਾਂ ਮੁਜਾਰੇ ਨਿਰਾਜ ਹੋ ਜਾਯਾ ਕਰਨਗੇ। ਜੇ ਨਾ ਛਡਾਂਗੇ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਪੈ ਜਾਇਗਾ। ਏਹ ਬੜੇ ਦੁਖ ਹਨ। ਭਾਈ ਇਹ ਮਾਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੁਲ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਖੂਹ ਦੀ ਆਮਦਨ ਔਣ ਲਗੀ ਤਾਂ ਆਲਸੀ ਹੋਇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ। ਜੇ ਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਓਹ ਨਿਰਾਜ਼ ਹੋਸਨ ਅਤੇ ਕਛ ਵੇਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਜਾਨਗੇ। ਨੰਬਰਦਾਰ ਦੀ ਵੱਖ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ। ਏਹਨਾਂ ਖਯਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਬ ਭੁਲ ਜਾਏਗਾ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਵੀ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੂਹ ਲਾਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੀ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਬਾਬਾ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਖੂਹ ਦਾ ਕੰਮ ਅਰੰਭ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਪਾੜ ਪੁਟਿਆ ਪਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਾਉਂ ਥੇਹ ਵੀ ਨਾ ਦਿਸਯਾ। ਲੋਕਾ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਬੜੇ ਨੇੜੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਖੂਹ ਬਹੁਤਾ ਡੂੰਘਾ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਏਨਾ ਚਿਰ ਖੂਹ ਲਗਦਿਆਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਪਾਣੀ ਅਜੇ ਤੀਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਲਾਚਾਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹਾਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਖੇ ਆ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ

ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰਖੋ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਨ ਮੰਨਿਆ ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਮਿਲਯਾ ਹੈ, ਆਪ ਮੇਹਰ ਕਰੋ, ਆਪ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਔਗੁਣ ਨ ਚਿਤਾਰੋ। ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਖੂਹ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਖੇ ਨ ਲਗਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਪਣੀ ਮਤਿ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਜੀ ਚਾਹੇ ਕਰੋ। ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਬੜੀ ਦੀਨਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਿਛਲਾ ਅਪਰਾਧ ਖਿਮਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ੋ। ਮੇਹਰ ਕਰੋ, ਖੂਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਪਾੜ ਪੁਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਦਯਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਕਰੋ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਲੋਕੀਂ ਹਾਸੀ ਕਰਨਗੇ। ਕਰੁਣਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਚੰਗਾ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਅਸੀਂ ਖੂਹ ਤੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਛੇਕੜ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਹੀ ਪਾਈ। ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਆ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਓਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਮਨਮਤ ਕਰਕੇ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਖਤ ਪਛੋਤਾਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਵਡੇ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਵੀ ਖੂਹ ਉਤੇ ਗਏ। ਜਾਇਕੇ ਡਿੱਠਾ ਖੂਹ ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਾਉਂ ਥੇਹੁ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਸਤ ਕਵਲਾਂ ਨਾਲ ਰੰਬਾ ਦੇਕੇ ਮਜੂਰ ਨੂੰ ਸੈਨਤ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਥੇ ਟੱਪ ਲਾ। ਮਜੂਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਜਾਂ ਓਥੇ ਰੰਬਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਰੰਬੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਲ ਦੇ ਬੰਬ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਅਰ ਅਜੇਹਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਕੇ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਿਆ ਜੋ ਮਜੂਰ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ। ਬਾਕੀ ਸਮਾਨ ਕਹੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ, ਆਦ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਲ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਖੂਹ ਭਰ ਗਿਆ। ਖੂਹ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਸੋਮਾ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਹਿ ਟੁਰਿਆ। ਸਾਰੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋ ਗਈ। ਜੇਹੜੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਲੋਕੀਂ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਹੁਣ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ-ਮਨਮਤ ਨਾਲ-ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੋ ਆਪ ਹੁਕਮ ਦਿਓਗੇ ਓਸੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੰਡ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਖਯਾ

ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਮਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਐਹਦ ਸੀ, ਓਥੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਠਾਣੇ ਕਾਇਮ ਕਰ

ਲਏ। ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਠਾਣਾ ਜੰਮ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਮਣਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮਾਨਤਾ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ ਏ। ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਛਦਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ। ਅਗੇ ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਸਿਖ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਉਪਾ ਕਰ ਦੇਖੀਏ, ਮਤਾਂ ਸੋਟੀ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਲਗ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਏਹ ਸੋਚ ਇਕ ਦਿਨ ਮੌਕਾ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਿਸਰ ਠਾਣੇਦਾਰ ਕੋਲ ਰੁੰਨੇ। ਆਖਣ ਲਗੇ ਇਥੇ ਇਕ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਓਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਅਟਕੋਂ ਪਾਰ ਦੇ (ਅਰਥਾਤ ਓਹ ਲੋਕੀਂ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਥੋਂ ਭੀ ਬੇ-ਸ਼ੁਮਾਰ ਔਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਖ਼ਰੂਦ ਨ ਮਚਾ ਦੇਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਏਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਏਹ ਕੋਈ ਫਸਾਦ ਨ ਖੜਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਅਸਾਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਅਗੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਨਵਾਂ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਓਸਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਕਿਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਿਸਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਓਸਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁਨਾਦੀ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਨ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ। ਜੇਹੜਾ ਓਹਨਾਂ ਕੋਲ ਜਾਇਗਾ ਓਸਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਇਗੀ। ਏਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੁਣਕੇ ਸਿਖ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਏਹ ਕੀ ਖੇਡ ਵਰਤਾਈ ਜੇ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸਕੇ ਆਖਣ ਲਗੇ:-"ਆਪਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ।" ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇਖੋ ਓਹ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਸਦਾ ਹੀ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। -"ਸਰਨ ਪਰੇ ਕੀ ਰਾਖਤਾ ਨਾਹੀ ਸਹਿਸਾਇਆ।" ਏਹ ਓਸਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ, ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਾਮ ਜਪੋ। ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਆਏ, ਓਹਨਾਂ ਆ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਮਿਸਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਵਰਤਨ ਕਰ ਦਈਏ। ਕੋਈ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇ ਚਲਾਵੇ ਨਾ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖੋ। ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇਖੋ ਜੋ ਓਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਹੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਸਿਖ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੜੇ ਨਿਰਾਸ ਜੇਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਸਮਝ ਨ ਸਕੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਹਿਆ:- 'ਭਾਈ ਧੀਰਜ ਕਰੋ ਅਫਸੋਸ ਨ ਕਰੋ' ਏਹ ਤੇ ਅਜੇ ਓਸ ਕਾਰ ਦਾ ਮੁਢ ਹੀ ਬੱਝਨ ਲਗਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਾਂ ਚਲਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਠਾਕਰ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ

ਲਿਔਣਗੇ। ਸਿਖ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਸ ਰਮਜ਼ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਢੰਡੋਰਾ ਫਿਰਿਆ ਕਿ 'ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਪਾਰ ਦਾ ਉਰਾਰ ਨ ਆਵੇ। ਜੇ ਕਰ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਫੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਏਹ ਡੌਂਡੀ ਭੀ ਸੁਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਪ ਹੀ ਰਹੇ। ਸਿਖਾਂ ਫੇਰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਏਹ ਕੀ ਬਨਣ ਲਗਾ ਜੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਭਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਮਨਾਂਦੇ ਹੋਏ ਤਹਿਤ ਬੰਨ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪਤਣ ਪਾਰੋਂ ਔਣ ਜਾਣਦੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਹਿਰੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਏਧਰ ਤਾਂ ਏਹ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਓਧਰ ਪਾਰ ਬੈਠਿਆਂ, ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਨੂੰ ਖਿਚ ਲਗੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਚਰਨ ਨਹੀਂ ਪਰਸੇ। ਪਰ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ। ਪਤਣ ਸਾਰੇ ਬੰਦ ਹਨ, ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਈਏ। ਫੇਰ ਦੁਹਾਂ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਰੇ, ਅਟਕਾਂਦੇ ਰਸਤੇ ਚਲੀਏ। ਦੋਏ ਟੁਰ ਪਏ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਟਕ ਪੁਜੇ ਤਾਂ ਅਗੇ ਓਥੇ ਸਿਪਾਹੀ ਪੈਹਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਪੈਜ ਰਖ। ਤੇਰੇ ਲੜ ਲਗੇ ਹਾਂ। ਲੜ ਲਗਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਹੈ:-

ਓਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਥੇ ਬਣਦੀ ਭੀੜ।

ਬਸ ਦੋਏ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਿਚਦੀ ਅਡੋਲ ਹੀ ਲੰਘ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਕੁਝ ਨ ਕਹਿਆ। ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਪੈਜ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਰਖੀ। ਦੋਏ ਸੁਖੀ ਸਾਂਦੀ ਹਜਰੋਂ ਪੁਜ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਟੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਜਾ, ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਜ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰਖਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ ਅਰ ਪੁਛਿਆ, 'ਭਾਈ ਰਾਜੀ ਹੋ?' ਦੋਹਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ।' ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆਂ ਤੱਕ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਜਾ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੋ ਆਦਮੀ ਪਾਰ ਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਕਹਿਆ, 'ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ ਹਨ?' ਓਸ ਕਿਹਾ 'ਜੀ ਇਕ ਤੇ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜ਼ੈਦੇ ਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਓਡੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਦੋ ਬੰਦੇ ਪਾਰੋਂ ਆਏ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵੋ। ਸਿਪਾਹੀ ਠਾਣੇਦਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹੱਟੀ ਉਤੇ ਆਏ ਅਰ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਪਾਰੋਂ ਜੇਹੜੇ ਦੋ ਬੰਦੇ, ਧਨੀਰਾਮ ਤੇ ਰਾਮਸਹਾਇ ਆਏ ਹਨ, ਓਹ ਕੇਹੜੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਔਹ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਲ ਤਕਕੇ ਜਦ ਏਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਭੈ ਆਯਾ। ਪਰ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨ ਲੈਕੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਬੁਲਾਯਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਪਾਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਏਹ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਈਂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਵੀ ਓਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਏਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹੋਈ। ਜੇ ਆਪ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰੇ ਤੋਂ ਤਲੇ ਚੁਕ ਮਾਰਾਂ, ਜੋ ਅਗੋਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸਾਈਂ ਜੀ ਏਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਗਲ ਕਰੋ ਜੋ ਓਹ ਇਹਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖੇ। ਸਾਂਈ ਸਾਹਬ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਓਸਦੀ ਜੀਭ ਮਲ ਛਡਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਓਹ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਪ ਰਹੇ।

ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਅਰ ਭਾਈ ਰਾਮਸਹਾਇ ਜੀ, ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਥਾਣੇਦਾਰ ਕੋਲ ਗਏ। ਜਾਂ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਡਿਠਾ ਕਿ ਆਏ ਹਨ, ਹਿਠਾਂਹ ਤੱਕਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਬਿਤਰ ਬਿਤਰ ਝਾਕੀ ਜਾਇ, ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖੇ। ਭਾਈ ਹੋਰੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਖਲੋਕੇ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਆਏ। ਕਿਸੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿਆ, ਆਇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਠਾਣੇਦਾਰ ਕੀ ਆਂਹਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਕਿਹਾ ਤੇਰੀਆਂ ਤੂਹੀਂ ਜਾਣੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਦਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਓਸ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਬਿਟਰ ਬਿਟਰ ਝਾਕੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਂਹਦਾ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਖਲੋ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਟੁਰ ਆਏ।

ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਸਾਂਈ ਸਾਹਬ ਹੱਸ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੀਭ ਤਾਂ ਓਸਦੀ ਸਾਂਈ ਜੀ ਮਲ ਛਡੀ ਸੀ, ਫੇਰ ਓਸ ਬੋਲਣਾ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਸਾਂਈ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੰਦਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਰ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਂਹਦੇ, ਨਿਰਵੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਕਰੇ, ਓਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਸਾਂਈ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਏਹ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਰਾਹੀਆ ਹੀ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਏਹ ਗੱਲ ਮੁਢਦੀ ਹੀ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ।

ਭਗਤਾ ਤੈ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੋੜ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ।

ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਕਰਾਂਦੇ ਚੇਲ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਭਾਈ ਰਾਮਸਹਾਇ ਜੀ ਨੇ

ਆਸਣ ਬਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਂਈ ਜੀ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠ ਗਏ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਰਾਮਸਹਾਇ ਜੀ ਅਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਹੋ ਬੈਠੇ। ਸਾਂਈ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖੋ ਜੋ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਸਤ ਬਚਨ ਆਖਕੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ।

ਰਾਖਹੁ ਅਪਨੀ ਸਰਨਿ ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੇ।
ਸੇਵਾ ਕਛੂ ਨ ਜਾਨਊ ਨੀਚ ਮੂਰਖਾਰੇ।
ਮਾਨੁ ਕਰਉ ਤੁਧ ਊਪਰੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰੇ।
ਹਮ ਅਪਰਾਧੀ ਸਦ ਭੂਲਤੇ ਤੁਮ ਬਖਸਨ ਹਾਰੇ।੧। ਰਹਾਉ।
ਹੁਮ ਅਵਗਨ ਕਰਹ ਅਸੰਖ ਨੀਤਿ ਤੁਮ ਨਿਰਗੁਣ ਦਾਤਾਰੇ।
ਦਾਸੀ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਆਗਿ ਏ ਕਰਮ ਹਮਾਰੇ।੨।
ਤੁਮ ਦੇਵਹੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਦਇਆ ਧਾਰਿ ਹਮ ਅਕ੍ਰਿਤਘਨਾਰੇ।
ਲਾਗਿ ਪਰੇ ਤੇਰੇ ਦਾਨ ਸਿਉ ਨਹ ਚਿਤਿ ਖਸਮਾਰੇ।
ਤੁਝ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਭਵ ਕਾਰਨ ਹਾਰੇ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਦਇਆਲ ਗੁਰ ਲੇਹੁ ਮੁਗਧ ਉਧਾਰੇ।੪।

ਜਦ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤੇ ਸਾਂਈ ਸਾਹਬ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਜੁੜ ਗਈ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਭਾਈ ਰਾਮਸਹਾਇ ਜੀ ਵੀ ਭਜਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਓਥੇ ਹੀ ਬਿਤਾਈ। ਫੇਰ ਘਰ ਆਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਵਡੇ ਵੇਲੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਅੱਜ ਕਥਾ ਤੂੰ ਕਰ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਨਾਹ ਨੁਕਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਛੇਕੜ ਆਖਣ ਲਗੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਆਪੇ ਕਰਾਣਗੇ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਤੋਂ ਓਸ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਜੇਹੀ ਕਥਾ ਕਰਾਈ ਜੋ ਸੰਗਤ ਸੁਣਕੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਥਾਪੀ ਦੇਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿਛੋਂ ਕਥਾ ਦੀ ਕਾਰ ਤੂੰ ਚਲਾਵੇਂਗਾ।

ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਚਲੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ, ਸੋ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਹਜਰੋਂ ਗਏ। ਜਦ ਤੋਂ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਭਜਨ ਪੁਛਕੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਦਖਨੇਰ ਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਿਰਦ ਨਿਵਾਹ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਚਾਲੀ ਅਰ ਬਦਲਿਆ ਹੋਯਾ ਸੁਭਾਵ ਦੇਖਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪਰਤੱਖ ਅਜਮੂਦੇ (ਕਰਾਮਾਤਾਂ) ਤਕ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ

ਜੇਹੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਹਜਰੋਂ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ, ਅਰ ਦਸਕੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਗਏ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦਖਨੇਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਜੀ ਬੜੇ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਮਗਰੋਂ ਛੇਕੜ ਸਭਨਾਂ ਏਹ ਸਲਾਹ ਪਕਾਈ ਕਿ ਭਾਈ ਨਰੈਣ, ਚੂਹੜ, ਦੇਵਾ, ਪਰਮਾ ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਨਾਲੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਔਣ ਅਰ ਨਾਲੇ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਕੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦਖਨੇਰ ਲੈ ਔਣ। ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਚਾਰੇ ਸਜਨ, ਹਜਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ। ਓਧਰ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਸਦੀਵ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਰਹਿਣ ਲਗੇ। ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਆਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੇਹੜੇ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਬਚਨ ਅਤੇ ਭਾਣਾ ਮਿਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚਿਤ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਸੀ।

ਜਦ ਪਿਛਲਾ ਪਹਿਰ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਲੋ ਭਾਈ ਬਾਹਰ ਖੂਹ ਤੇ ਚਲੀਏ। ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੰਗਲ ਦਿਸ਼ਾ ਗਏ। ਖੂਹ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਭਾਈ ਸੰਗਤਾ ਖੂਹ ਗੇੜ, ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਧੋ ਲਈਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੂਹ ਗੇੜਨ ਲਗੇ। ਹੱਥ ਮੂੰਹ ਧੋਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨ ਕਿਹਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਉਠਕੇ ਘਰ ਆਏ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਧਰੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕੁਝ ਨ ਪੁਛਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਭਜਨ ਕਰਨ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਓਧਰ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਜੀ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਖੂਹ ਗੇੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ, ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਆ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਲਈ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਗਏ। ਬੀਬੀ ਦਾਤੋ ਜੀ ਨੇ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਰੋਸਕੇ ਅਗੇ ਲਿਆ ਧਰਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ਨ ਦੇਖਕੇ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਖੂਹ ਗੇੜਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਆਏ ਸਾਂ, ਪਰ ਹਟਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਛੇਤੀ ਜਾਓ ਅਰ ਭਸੀਣਾਂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਸਿਖ ਗਏ। ਜਾਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਥ ਧੋਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ

ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੱਛਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਦੇ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਸਿਖਾਂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਜੋ ਨਾਲ ਲੈ ਔਣਾ। ਬਾਬੇ ਸਤਿ ਬਚਨ ਆਖ ਖੂਹ ਦੀ ਗਾਧੀ ਛੱਡ ਦਿਤੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ। ਘਰ ਆਇ ਪੁਜੇ। ਸਿਖਾਂ ਜਾਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਸੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਲੈ ਆਵੋ। ਸਿੱਖ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਪੈਣ ਲਗੇ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਰਸਨਾ ਥੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ!! ਨਿਹਾਲ!!! ਬੜੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ, ਆਦਿਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਤਨੇ ਵਿਚ, ਦਖਨੇਰ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਓਹ ਚਾਰੇ ਸਿਖ, ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਜੀ, ਭਾਈ ਚੂਹੜ, ਭਾਈ ਪਰਮਾ, ਦੇਵਾ ਆਦਿ ਆ ਪੁਜੇ। ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਤੱਕ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੀਤੀ। ਸਾਈਂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਜੇਹੇ ਹੋ ਕੇ ਓਹਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਸਿਖੋ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਓਹਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਓਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਨਾਲ ਉਤਰ ਦਿਤਾ - ਜੀ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਹੈ। ਸਾਂਈ ਸਾਹਬ ਜੀ ਸਗੋਂ ਅਸਚਰਜ ਹੋਏ ਅਰ ਆਖਨ ਲਗੇ, ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੈਣੀ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗਦੀ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹੋ? ਜੇਹੋ ਜੇਹੇ ਹੋਰ ਸਿਖ ਤਿਹੋ ਜੇਹੇ ਏਹ! ਏਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਨਮਤ ਹੈ ਏਸ ਵਹਿਮ ਨੂੰ ਛਡੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜੂਰ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਏਡਾ ਅਪ੍ਰਾਧ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਾ ਲਵੋ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੀਤੀ ਕਤਰੀ ਐਵੇਂ ਹੀ ਜਾਏਗੀ। ਸਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਓਹ ਸਿਖ ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਭੋਲੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਤਕਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਾਂਈ ਜੀ ਨ ਹਟਕੋ ਏਹ ਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਮਿਲਕੇ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਓਹ ਓਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਦਾਤਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਤਾਂ ਸਿਧ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਜੇਹੜੇ ਸਿਖ ਏਸਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪੈਣਗੇ, ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਜਮ ਦਾ ਲੇਖਾ ਚੁਕ ਗਿਆ, ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜ ਮੁਕ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਤਾ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਕੀ ਹੋਯਾ। ਸਾਹਬਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਦੀ ਗੱਦੀ ਅਸੀਂ ਕੀ ਸੌਂਪਣੀ ਸੀ। ਓਹ ਤੇ ਅਮਾਨਤ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਦਸਮੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਰਖਕੇ ਬਚਨ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਕਿ –"ਮੇਰੋ ਅਵਿਤਾਰ ਅੰਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹਵੈ ਭਰੇ।" ਸੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਕੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੀ ਪਰਲੋਕ, ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇਹੜਾ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰੇਗਾ ਓਸਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਵੇਗਾ, ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਰ ਅੰਤ ਖੁਆਰ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇਗਾ ਪਰ ਸਾਈਂ ਸਾਹਬ ਜੀ, ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਏਹ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਵਾਂਗ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਜਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲਾਨਗੇ। ਏਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਹੀ ਰਵੇਗਾ ਪਰ ਲੋਕੀਂ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੀ ਜਾਨਣਗੇ। ਇੰਞ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਦੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਏਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸੱਯਦ ਦੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿਨ ਤੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਆਲਿਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਟਕਣ ਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ –

"ਆਲਿਮ ਸਿੰਘ ਨ ਹਟਕ ਪ੍ਰਬੀਨਾ।
ਨੰਦ ਲਾਲ ਕੋ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦੀਨਾ।
ਮੈ ਬਖਸੀਸ ਕੀਨ ਇਸ ਤਾਈ।
ਆਇ ਬਨੈ ਸਿਖ ਸੋ ਸੁਖ ਪਾਈ।
ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੇ ਮੋਕੋ ਜਾਨਯੋ।
ਮੇਰੋ ਭਲੋ ਸਰੂਪ ਪਛਾਨਯੋ।
ਜਾਤੇ ਇਸਕੋ ਗੁਰੁ ਪਦ ਹੋਵਾ।
ਗਯਾਨ ਭਗਤਿ ਕੋ ਰਸ ਇਨ ਜੋਵਾ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰ ਮੇਹਰ ਜਦ ਧਾਰੇ।
ਅਨਿਕ ਗੁਰੂ ਕਰ ਜਸ ਵਿਸਥਾਰੇ।

(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਾਸ ੫ਵੀਂ ਅੰਸੂ ੨੬)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਏਹ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ ਸਿੱਖ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਾਈਂ ਜੀ ਦੀ

ਸ਼ੰਕਾ ਵੀ ਸਮਾਧਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਗਤਾ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਕੇ ਆਵੇ ਓਸਨੂੰ ਭਜਨ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰ, ਅਸਾਂ ਹੁਣ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਚੋਲਾ ਬਦਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਫੇਰ ਏਧਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਤੂੰਹੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਦਾ ਤੂੰ ਸੂਬਾ ਹੋਇਓਂ। ਭਜਨ ਦਸਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਡੰਕਾ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਬਜਾ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਾਨ ਹੈਂ। ਮੇਰਾ ਪਯਾਰਾ ਹੈਂ। ਇਤ-ਆਦਿਕ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਰ ਦਿਤੇ। ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਸੰਗਤ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਆਸਣਾਂ ਤੇ ਜਾ ਬਿਰਾਜੀ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਦਖਨੇਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਚਾਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਯਾ ਲੈ, ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ, ਮੁੜ ਦਖਨੇਰ ਆ ਗਏ। ਹੁਣ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਸਾਹਬ ਦਾ ਜਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਖਕੇ ਔਣ ਲਗ ਪਈ ਅਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕੀਂ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸਿਖ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਸਾਹਬ ਜੀ ਦਾ ਕੈਮਲ ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਵਰੋਸਾਏ ਆਪ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਔਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਸ਼ ਮੰਜੀ ਸਾਹਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਪੜੋਤ੍ਰੇ ਬਾਬਾ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਦਾ ਸਿਦਕ

ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਹਜਰੋ ਵਿਚ ਢੰਡੋਰਾ ਫਿਰਯਾ ਕਿ 'ਜੇਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਨ ਓਹ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖਾਣ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਜੋ ਜਾਕੇ ਜੇਹੜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖ ਲਿਆਓ। ਥਾਣੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਏ ਅਤੇ ਹਟੀ ਹਟੀ ਤੇ ਪੁਛਣ ਲੱਗੇ ਜੋ ਕੇਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਕ ਪਾਈ ਮੁਖਾ ਜੀ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸਾਦਿਕ ਸਿਖ ਸਨ, ਆਪਣੀ ਹਟੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋ? ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੇ ਬੜੀ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਹਾਂ। ਸਿਪਾਹੀ ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਠਾਣੇ ਲੈ ਗਏ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਸਦਾ ਸਿਖ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੇ ਉਸੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਹਾਂ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਸੁਣਕੇ ਆਖਣ ਲਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਨ ਜਾਇਆ ਕਰ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੀਆਂ ਜੀ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ

ਛੱਡ ਦਿਓ। ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਛਡ ਦਿਓਗੇ? ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਭੀ ਲਾਹ ਛੱਡੇ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਛਡਨ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਛਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਵੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਉਂਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਯਾਰੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਛਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਮਰਕੇ ਵੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਰਤ ਰਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਜੇਹੜੀ ਹਟਾ ਸਕੇ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਥਾਨੇਦਾਰ ਨੇ ਗੁਸੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਚੁਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੇ ਸਬਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਆਂ ਤੈਂ ਬੜਾ ਅਨਿਆਉ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਏਸਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਭੁਗਤਣਾ ਪਏਗਾ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੰਦ ਚੰਗ ਬਕਿਆ ਅਰ ਧੱਕੇ ਮਾਰਕੇ ਠਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢਾ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਮੁਖਾ ਸਿੱਧਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਇਆ। ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸੁਣਾ ਭਾਈ ਮੁਖਾ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰੀ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮੁਖਾ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਅੱਜ ਤੂੰ ਕੁਝ ਨਿਰਾਜ ਜੇਹਾ ਕਿਉਂ ਹੈਂ ਕੀ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਬੀਤੀ ਸੀ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿਤੀ ਅਰ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਮੁਖਾ ਏਹ ਚੁਪੇੜਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਵਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚੁਪੇੜਾਂ ਦੇ ਨੀਲ ਪਏ ਦਿਸੇ। ਏਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਭਾਈ ਮੁਖਾ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਲਿਪਟ ਗਿਆ। ਲੱਗਾ ਵੈਰਾਗ ਕਰਨ ਕਿ ਹੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੋ, ਏਹ ਦੁਖ ਆਪ ਨੇ ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਖ਼ਾਤਰ ਉਠਾਯਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਸਦੀ ਤਾਕਿਤ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਉਂਗਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਬਚਾ ਨਿਹਾਲ! ਤੈਂ ਅਜ ਰੱਖ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਸਿਦਕ ਸਚਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਸਾਬਰ ਸਿਖ ਹੈਂ। ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਤੂੰ। ਜਿਸ ਦੁਸ਼ਟ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਤੇਰੇ ਜੇਹੇ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰ ਸਿਖ ਦੇ ਚੁਪੇੜਾਂ ਮਾਰਕੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਏਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅਠਵੇਂ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਸਦੀਵ ਲਾਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਜੈ ਅਰ ਪਾਪੀਆਂ

ਦੀ ਖੈ ਕਰਨਾ ਹੀ ਓਸਦਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਭਾਈ ਮੁਖਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਲਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਹੱਟੀ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਅਠਵਾਂ ਦਿਨ ਬੀਤਿਆ ਤਾਂ ਥਾਣੇਦਾਰ ਚੁਬਾਰੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੀਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਕੇ ਤੱਲੇ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਡਿਗਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਓਸਦੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਜਦ ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਇਆ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਥਾਣੇਦਾਰ ਅੱਜ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ, ਜੈਸਾ ਕਰੇਗਾ, ਤੈਸਾ ਭਰੇਗਾ। ਏਹ ਕਲਜੁਗ ਹੈ। ਐਸ ਹੱਥ ਦੇ, ਐਸ ਹੱਥ ਲੈ।' ਅਹਿ ਕਰ ਕਰੇ ਸੋ ਅਹਿਕਰ ਪਾਏ' ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਰਜ਼

ਇਕ ਦਿਨ ਕਥਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਕਥਾ ਸ੍ਵਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮੀ ਸਿਖ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਆਖਦੇ ਹੋ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਭ ਕੁਝ ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਦੁਖ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਦੁਆ ਕੀਤਿਆਂ ਰਾਜੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਏਸ ਵਿਚ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ। ਦੁਖ ਅਤੇ ਸੁਖ ਤਾਂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਾਜੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਨੂੰ ਦੁਆਈ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਰਾਜੀ ਕਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੱਲ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਓਸਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਧਨੰਤ੍ਰ ਵੀ ਆਕੇ ਦੁਆਈ ਕਿਉਂ ਨ ਦੇਵੇ ਓਹ ਕਦੀ ਵੀ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਏਹ ਨਹੀਂ ਆਂਹਦੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਖੰਘ, ਤਾਪ, ਸਰਦੀ, ਗਰਮੀ ਆਦਿ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਓਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੈ, ਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਨਿਰਲੇਪ। ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਜੀਵਾਣਾ ਓਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੱਥ ਹੈ, 'ਹਰਿ ਬਿਨ ਕੋਈ ਮਾਰ ਜੀਵਾਲ ਨ ਸਕੇ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ।' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ। 'ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਆਪੇ ਆਪ। ਮਾਨੁਖ ਕੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹਾਥ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ। ਦੁਖ, ਸੁਖ, ਮਰਣਾ ਅਤੇ ਜੀਵਣਾ ਏਹ ਸਭ ਓਸ ਦਾਤਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਜੇਹੋ ਜੇਹਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਫਲ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਨੁਖ ਜਨਮ ਧਾਰਕੇ ਜੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੇਗਾ ਓਸਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਨਾ ਕੀਤੇ,

ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਗੇ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜੇ ਏਹ ਘੁਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਮ ਦੇ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੋਯਾ ਪਸਚਾਤਾਪ ਪਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਭਜਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੁਖਯ ਕਰਤੱਬ ਹੈ, ਹੋਰ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਤੀਰਥ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਆਦਿ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਤਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਹੀ ਚੱਕਰ ਲਾਂਦਾ ਰਵ੍ਹੇਗਾ। ਖਲਾਸੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਕਿ, ਜੀ ਏਹ ਗੱਲ ਜੋ ਲੋਕੀਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗੇ ਰਤਖੂੰ ਦੀ ਨਦੀ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਓਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘਾ, ਏਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਨਿਗੁਰੇ, ਭਜਨ ਹੀਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹਨ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਕਥਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਘਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਓਸਨੂੰ ਦਰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੱਗਾ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨ। ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਹਕੀਮ ਬੁਲਾਯਾ ਗਿਆ। ਹਕੀਮ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਥੱਕਾ ਪਰ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਾਮ ਨਾ ਆਯਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦੁਆਈ ਦੇਣ ਤਿਉਂ ੨ ਦਰਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਹਕੀਮ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਥੱਕੇ ਪਰ ਅਰਾਮ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਕੇ ਲੈਕੇ ਆਵੋ ਨਹੀਂ ਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਾਂਗਾ। ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਜਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵੇਦਨ ਦਸੀ। ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਖ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਲੈਣ ਲਈ ਓਸਦੇ ਘਰ ਜਾ ਜਾਇ ਪੁਜੇ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸੁਣਾ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਰਦ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਓ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਨੇ ਅੱਜ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੀ ਏਹ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਹਰ ਕਰੋ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਮਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾਨ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਲ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਹੈ ਨਾ ਹਕੀਮ ਜੋਰ ਲਾ ਥੱਕੇ ਪਰ ਕੋਈ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਅਰਾਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਵੇ, ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪੀੜ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤਾ ਓਹ ਆਪ ਹੋਇਆ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਓਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਅਰਾਮ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਅਉਖਧ ਆਏ ਰਾਸ ਵਿਚ ਆਪ ਖਲੋਇਆ।' ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਖੰਡ ਦੀ ਚੁਟਕੀ ਮੰਗਾਈ। ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਈ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਅਰਾਮ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈ ਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ, ਓਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲਾ ਥੱਕੇ ਨਾ ਵੈਦ ਜ਼ੋਰ, ਕੁਝ ਅਰਾਮ ਹੋਇਆ! ਹੁਣ ਓਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਤੱਤ ਛਿਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਰਨਾਂ ’ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਆਖੇ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈਂ, ਅਸੀਂ ਤੁਛ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਤੇਰੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ। ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਬੇਅੰਤ ਹਨ, ਜੀਵ ਦੀ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਪਾ ਸਕੇ। ਕੀੜੀ ਦੀ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਕਦੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਧੰਨ ਹੈਂ ਧੰਨ ਹੈਂ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬਿਲਕੁਲ ਰਾਜੀ ਬਾਜੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਏ।

ਮਾਈ ਤੋਤੀ ਜੀ ਦਾ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ

ਇਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਈ ਤੋਤੀ ਜੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਹਕੀਮ ਆਂਦੇ ਅਤੇ ਦੁਆਈਆਂ ਦੇ ਦੇ ਥੱਕ ਗਏ ਪਰ ਕੋਈ ਅਰਾਮ ਨਾ ਆਇਆ। ਬੀਮਾਰੀ ਵਧ ਦੀ ਹੀ ਗਈ। ਮਾਤਾ ਤੋਤੀ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚਾਰ ਆਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਵਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਜੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਤੋਤੀ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ ਜੋ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੋਤੀ ਹਾਲਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਹੋਰ ਰਹੋ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਟੋਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਤੋਤੀ ਜੇ ਤੂੰ ਆਖੇਂ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਤੈਨੂੰ ਰਖਵਾ ਲਵਾਂ। ਜੋ ਤੂੰ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹੇਂ। ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ ਨਾ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾ ਹੁਣ ਜਾਣ ਹੀ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੋਤੀ ਜੇ ਤੇਰੀ ਏਹੀ ਸਲਾਹ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਰਜਾ, ਤੂੰ ਚਲ ਅਸੀਂ ਵੀ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਵਾਂਗੇ। ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੇ ਜਾ ਬ੍ਰਾਜੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਵਾਯਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਆਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੋਤੀ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਹਾ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਹੁਣ ਤਿਆਰੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਕਿਹਾ, ਤੋਤੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਹੈ? ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ, ਜੀ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਿਖ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਦੋਇ ਘੜੀਆਂ ਬੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਮਾਤਾ

ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਯਾ। ਮਾਤਾ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ‘ਤੋਤੀ ਦੇਹ ਖਬਰਾਂ?’ ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ, ‘ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਆਇ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੋਤੀ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਤੇ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿਰਪਾ ਨਾਥ ਏਹ ਸਭ ਤੇਰੀ ਮੇਹਰ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੰਡ ਤੇ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਨ ਤਿਆਗ ਦਿਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਰ ਕੁਟੰਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ:-

ਸੰਤ ਮੂਏ ਕਿਆ ਰੋਈਐ ਜੋ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਜਾਇ।
ਰੋਵਹੁ ਸਾਕਤ ਬਾਪੁਰੇ ਜੁ ਹਾਟੈ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ।

ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜੂਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮੇਰੀ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾ ਵੀ ਹਾਂ ਤੇ ਸਿਖ ਵੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਹਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘਾ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਸਤ ਬਚਨ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘਾ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਦੀ ਚਰਨੀ ਪੈਜਾ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ, ਛੱਡੇ ਨਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਦੇਖਕੇ ਮੁਸਕਰਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਛੁਡਾਵੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਕੁਝ ਦਯਾ ਕਰੋ। ਧਨੀ ਕਿਹਾ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਂ ਤੇ ਆਪ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰ ਦਾ ਮੰਗਤਾ ਹਾਂ, ਕੂਕਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ? ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਕੁਝ ਵੀ ਨ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕਿਆ ਕਿ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜਾ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਸਦਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘਾ ਜੇਹੜੇ ਵੇਲੇ ਧਨੀਰਾਮ ਬਾਹਰ ਜਾਵੇ ਤੂੰ ਨਾਲ ਜਾਵੀਂ। ਜਦ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਬਾਹਰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗਏ। ਦੋਏ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਖੋ ਵਖ

ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੂਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਭਾਈ ਜੀ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਲਗੇ ਵੈਰਾਗ ਕਰਨ। ਮਿਟੀ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਮਲ ਲਈ। ਕਮਲਾ ਜੇਹਾ ਡੌਰਾ ਭੌਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਔਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਆਦਿ ਸਿਖ ਵੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਹੋ ਟੁਰੇ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਖੂਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਥ ਪੈਰ ਧੋਇ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਡਿਠਾ ਕਿ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਔਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰੰਗ ਹੋਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਥ ਧੋਇਕੇ ਖੂਹ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ, ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਸਭਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘਾ ਕੀ ਹਾਲ ਬਣਾਯਾ ਹੈ? ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੇ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਧਨੀਰਾਮ ਨੂੰ ਹੱਸਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਧਨੀਰਾਮ ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਬਣਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੰਮੋਂ ਕਾਰੋਂ ਗਿਆ ਗੁਜਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੈਂ। ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਝੱਲਾ ਬਣਾ ਲਿਆਯਾ ਹੈਂ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਧਨੀ ਤੂੰ ਕਲ੍ਹ ਏਥੋਂ ਟੁਰ ਜਾ। ਸਾਡਾ ਭਰਾ ਜ਼ਰਾ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਓਸਨੂੰ ਪਾਗ਼ਲ ਬਣਾ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ! ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਕਿਹਾ, 'ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਸਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਅਜੇ ਤੈਂ ਕੁਝ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏਹ ਹਾਲ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਝ ਆਖਦਾ ਤਾਂਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ੌਦਾਈ ਹੀ ਕਰ ਛੱਡਦਾ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੰਨਾ ਸਿੰਘਾ, ਧਨੀਰਾਮ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਹਈ ਕਿ ਬਸ? ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜੁਆਬ ਕੌਣ ਦੇਵੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਓ। ਸਿਖਾਂ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਯਾ। ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜੇਹੀ ਸੁਧਿ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਠਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਤੀਕ ਬਰਾਬਰ ਖੁਮਾਰੀ ਰਹੀ। ਜਦ ਉਤਰੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਜਾਇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਥਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸਿਖ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੇਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਕੇ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਬਣ ਆਈ ਅਤੇ ਲਗੇ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਭਜਨ ਕਰਨ। ਫੇਰ ਤੇ ਕਦੀ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਨਾ ਫੁਰਿਆ। ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿਤਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਹਰ ਹੀ ਦੇ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇ ਆਈ।

ਭਾਈ ਗੰਡੇ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲੀ, ਅਰ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਲੋਕੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਔਣ ਲਗੇ। ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਇਕ ਟੋਲਾ ਅਜੇਹਾ ਸੀ ਜੇਹੜਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਡੇ ਜੇਹੜਾ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਓਸਨੂੰ ਆਂਹਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਓਹ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਲਾਮ ਫੂਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਟੋਲੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਜੋ ਪਤਾ ਤਾਂ ਕਰੀਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਲਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਓਸ ਟੋਲੇ ਦਾ ਮੁਹੈਲੀ ਇਕ ਗੰਡਾ ਨਾਮੀ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜੋ ਬੜਾ ਧੂਰਤ, ਚਾਲਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਅਬਲ ਦਰਜੇ ਦਾ ਮੱਕਾਰ ਸੀ। ਸਭਨਾਂ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਗੰਡਾ ਹੀ ਹੁਸ਼ਯਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹੀ ਏਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭਨਾਂ ਰਲਕੇ ਗੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਕਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਲਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੰਡਾ ਆਖੇ ਲਗਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੰਡਾ ਭੀ ਜਾਕੇ ਕਥਾ ਸੁਨਣ ਲਗਾ। ਕਥਾ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ ਪਰ ਗੰਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਸੰਗਤ ਟੁਰ ਗਈ। ਗੰਡਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਜੋ ਅੱਜ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ। ਕਲ੍ਹ ਜਾਕੇ ਸਾਰਾ ਭੇਦ ਲੈਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਝੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੰਡੇ ਜਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲੈ ਦਿਓ। ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨ ਦਿਤਾ। ਚੁਪ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬੂੜੇ, ਗੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਸਮਾਂ ਹਾਲੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆਵੀਂ। ਗੰਡਾ ਚੁਪ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਭਜਨ ਤਾਂ ਗੰਡੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਏਹ ਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਮਤ ਉਜਲ ਹੋ ਗਈ। ਖਿਆਲ ਪਲਟ ਗਏ। ਗੰਡਾ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਠਕੇ ਚਲਾ ਆਇਆ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਿੱਚ ਜੇਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇ ਮਿਲਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਗੋਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਪੁਜਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਭੌਰੇ ਸਿੱਖ, ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਭਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੰਡਾ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੁਜਾ, ਇਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਜੋ ਸਾਰੇ ਜੁੱਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਝਰਨਾਟ ਛਿੜ ਪਈ। ਪਹਿਲੇ ਖਯਾਲ ਸਾਰੇ ਵਿਸਰ ਗਏ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਜਦ ਭਜਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਸੂਤ੍ਰੀ ਅਰਥਾਤ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਗੰਡੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੂੰ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨਿ ਸੁਣਾਈ

ਦੇਂਦੀ। ਬੇ-ਵਸੇ ਹੀ ਗੰਡੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ! ਧੰਨ ਗੁਰੂ!! ਦਾ ਵਾਕ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਾ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਈ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਸਰਵਨ ਕੀਤਾ ਹੋਯਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਏਹ ਸੰਖੇਪ ਜੇਹੇ ਵਾਕ ਆਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ। ਗੰਡੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਥਾ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਸੁਆਦ ਆਇਆ ਜੋ ਅਗੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਗੰਡੇ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੰਡਾ ਉਠਕੇ ਗੁਰੂ ਪਯਾਰੇ ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੂੜੇ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਜਾ ਢੱਠਾ। ਵੈਰਾਗ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਆਖੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਸਵਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਲੈ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਕੇ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰੋ। ਗੰਡੇ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖ ਦੋਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਗੰਡੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਹੁਣ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਉਤੇ ਆ ਢੱਠਾ ਹੈਂ। ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਜਾ ਪਉ। ਗੰਡਾ ਰੋ ਰੋ ਆਖੇ, ਸੰਤ ਜੀ, ਮੈਂ ਬੜਾ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੁਰ ਨਿੰਦਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿੰਦਕ ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਸੂਹੀਆ ਬਣਕੇ ਆਯਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਨੇ ਗੰਡੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਖਲੋਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਤੱਕਕੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮੁਖਾ ਕਿਉਂ? ਭਾਈ ਮੁਖੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਗੰਡਾ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾਨ, ਜੀਆ ਦਾਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਮੇਹਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਏਸਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਿਵਾਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੰਡੇ ਵਲ ਮੇਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ। ਬਸ, ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਕੇ, ਓਸਦੇ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਗੰਡਿਆਂ ਅਸੀਂ ਤਾ ਕਲਾਮਾਂ ਫੂਕਦੇ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕਲਾਮ ਫੁਕਵਾਨ ਲਗਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਝਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈਂ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਗੰਡਾ ਧੜੈਂ ਕਰਕੇ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਜਾ ਢੱਠਾ। ਅਤੇ ਆਖੇ, 'ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੀਕ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋੜ੍ਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਯਾ? ਮੇਰੀ ਜਬਾਨ ਕਿਉਂ ਨ ਸੜ ਗਈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੂੰ ਬਖਸੰਦ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ ਮੇਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰ। ਰਖ ਲੈ, ਬਖਸ਼ ਲੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਥ ਨਾਲ ਗੰਡੇ ਦਾ ਸਿਰ ਚਾਕੇ ਧੀਰਜ ਦਿਤੀ ਅਰ ਮੇਹਰ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਦਸ ਦਿਤਾ। ਗੰਡੇ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੂੰ ਲੂੰ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਔਣ ਲਗ ਪਈ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਗ

ਪਿਆ। ਜਦ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਗੰਡਾ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਗਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਯਾ ਚੰਦਾ ਮਿਲਯਾ। ਓਸ ਕਿਹਾ, ਗੰਡਿਆ ਤੂੰ ਕੇਹੜੇ ਕੰਮ ਆਇਆ ਸੈਂ। ਮੁੜ ਤੈਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨ ਦਿਤਾ। ਗੰਡਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, 'ਸਜਨਾ, ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ? ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਾਹ ਤੂੰ ਭੀ ਓਸ ਅੰਮ੍ਰਤ ਦੇ ਸੋਮੇ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਘੁਟ ਪੀ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾ। ਚੰਦਾ ਹੈਰਾਨ ਜੇਹਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਥੀਆਂ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੰਡੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਜਾ ਦਸਿਆ। ਸੁਣਕੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਸੜ ਭੁਜ ਗਏ। ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ। ਸਭਨਾਂ ਗੰਡੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਪਕਾਈ। ਜਦ ਗੰਡਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਯਾ ਤਾਂ ਗਾਲਾਂ ਦੇਣ ਲਗ ਪਏ। ਭਾਈ ਗੰਡੇ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਾਯਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਭਰਾਵੋ, ਕਿਉਂ ਅਜੇਹੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨ ਨਰਕ ਦੇ ਵਿਚ ਲਜਾਕੇ ਸੁਟੇਗਾ। ਆਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਰਨ ਲਵੋ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਵਿਤਾਰ ਲੈਕੇ ਧਰਾ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਔਗਣ ਕਟਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਓਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ। ਕਲਾਮ ਨਹੀਂ ਫੂਕਦਾ, ਏਹ ਸਰਾ ਸਰ ਝੂਠ ਹੈ। ਓਹ ਤਾਂ ਭੁਲੀਆਂ ਭਟਕੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਨਾਮ ਦਸਕੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਓ, ਭਰਾਓ! ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੀਕ ਕੱਠੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸਾਥੀ ਬਣੀਏ। ਭਾਈ ਗੰਡੇ ਦੇ ਏਹ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਭਰੇ ਅਤੇ ਮਿਠੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਓਹ ਸਭੇ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤਿ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਭਾਈ ਚੰਦਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸ਼ਿਵਦਯਾਲ ਆਦਿ ਗੰਡੇ ਨਾਲ ਉਠਕੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੰਡੇ ਤੇ ਬੜੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਏ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਗੰਡਾ ਤੂੰ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਓਂ। ਤੂੰ ਬੜਾ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਲੇਖੇ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਪਾਟਿਆ। ਤੂੰ ਨਿਹਾਲ! ਤੂੰ ਨਿਹਾਲ!! ਤੇਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ।

ਭਾਈ ਬਲੋ ਸ਼ਰਨ ਆਯਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਜਰੋਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਬਲੋ ਭਾਈ ਜਵੈਹਰੀ ਨਾਲ ਕਥਾ ਸੁਨਣ ਆਯਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸ ਸਮੇਂ "ਗੁਰ ਬਿਨ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ਗੁਰੂ ਬਿਨ ਸਮਝ ਨ ਆਵੈ" ਏਸ ਤੁਕ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਅਜੇਹੇ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ

ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਭਾਈ ਬਲੋ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਸੁਆਦ ਆਯਾ ਕਿ ਕਥਾ ਸੁਨਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਬੈਠਾ। ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਉੱਠਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਭਾਈ ਬਲੋ ਨੇ ਭਾਈ ਜਵੈਹਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਆਯਾ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਫੇਰ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਔਣਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਜਵੈਹਰੀ ਭਾਈ ਬਲੋ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਸੱਦ ਲਿਆਯਾ। ਅਗੇ ਕਥਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਜੇਹੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਕਿ ਸੁਣਕੇ ਕਈ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਲੋ ਦੇਖ ਦੇਖ ਹੈਰਾਨ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਛੇਕੜਲੀ ਤੁਕ:–'ਬਿਨ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਅਧਾਰ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਖੇ ਏਹ ਬੀਚਾਰ।' ਪੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਏਸ ਤੁਕ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਯਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਲੋ ਗਲ਼ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਜਾ ਖਲੋਤਾ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਆਪ ਨੇ ਜੋ –'ਬਿਨ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਧਾਰ' ਦਸਿਆ ਹੈ ਸੋ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਏਹ ਵੀ ਦਸੋ ਜੋ ਅਜੇਹਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ, ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਬਲੋ ਭਾਲ ਕੀਤਿਆਂ ਸਭ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਓਸਨੂੰ ਲਭ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸੁਨਕੇ ਭਾਈ ਬਲੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਉਠ ਟੁਰਿਆ। ਕਈ ਥਾਈਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹੰਤਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਬੜੇ ਬੜੇ ਮਠਧਾਰੀ, ਸੰਨਯਾਸੀ, ਤੱਪਸੀ, ਧੂਣੀਆਂ ਰਵਾਈ ਅਖੀਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠੇ ਡਿੱਠੇ ਪਰ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਨ ਆਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਜਵੈਹਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਬ ਮੈਂ ਬੜੇ ਬੜੇ ਥਾਈਂ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਬੜੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸ? ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਜਵੈਹਰੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੋਲਿਆ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਢੂੰਡਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੈ, ਓਹ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਹੈ ਓਹ ਏਥੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਸੀ। ਭਰਮ ਨ ਕਰ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਰਨ ਜਾ ਕੇ ਪੈ, ਤੇਰਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਹੋ ਜਾਸੀ। ਭਾਈ ਬਲ੍ਹੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਜਾ ਢੱਠਾ, ਲੱਗਾ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਕਿ ਹੇ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਨਾ ਤਰਸਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ ਲੈ ਅਤੇ ਆਪਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈ। ਮੈਂ ਬੜਾ ਭਟਕਿਆ। ਬੜੇ ਧੱਕੇ ਖਾਧੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਰਖ ਲੈ। ਬਿਰਦ-ਪਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਬਲ੍ਹੋ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ। ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚੋਂ ਹੱਥ ਫੜਕੇ ਕਢ ਲਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਬਲੋ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਸੀ? ਮੈਂ ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਈ ਪਾਮਰ ਜੀਵ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ

ਉਮਰਾ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਲਤਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਮਾਰ ਦਾ ਬੜਾ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਲੋ ਅੱਜ ਹੱਟੀ ਤੇ ਕੀ ਸੌਦਾ ਖ੍ਰੀਦ ਕੀਤਾ ਹਈ! ਬਲੋ ਕਿਹਾ ਜੀ ਕਪੜੇ ਦੀ ਗੱਠ ਖ਼੍ਰੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਬਲੋ ਓਸ ਗੱਠ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਥਾਨ ਨਰਮ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਰੇ ਹਨ? ਭਾਈ ਬਲੋ ਕਿਹਾ ਜੀ ਵਿਚ ਨਰਮ ਵੀ ਹਨ ਹੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਂ ਨਰਮ ਕਿਉਂ ਖ੍ਰੀਦੇ ਹਨ? ਬਲੋ ਕਿਹਾ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਥੋਕ ਦੇ ਸੌਦੇ ਵਿਚ ਨਰਮ ਵੀ ਲੈਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਲੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਥੋਕੜੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈਂ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਗੁਰੂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਟੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਬਲੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਅਤੇ ਆਖੇ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਜੇਹੜੇ ਮੇਰੇ ਜਹੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਬਲੋ ਤਕੜਾ ਹੋਕੇ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਚਕੇ ਰਹੀਂ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਚੰਗੀ ਕਰਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ!

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਦੀਵਾਨ ਲਾਂਦੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਔਂਦੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਦੀ ਇਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਦੇ। ਇਸੇ ਉਮਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਮਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖੂਹੀ ਵਾਲੀ ਬਗ਼ੀਚੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਾਡੇ ਇਕ ਫਿੰਮਣੀ ਜੇਹੀ ਨਿਕਲ ਆਈ ਹੈ। ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੋ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਏਹ ਫ਼ਿੰਮਣੀ ਦਾ ਦਾਨਾ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੁਆਈ ਲਾਈ ਏ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੁਆਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਏਹ ਚੋਲਾ ਤਬਦੀਲ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਹਾਜਰ ਹੋਈਏ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਏਹ ਫਿੰਮਣੀ ਲਾਈਏ ਹੁਣ ਓਹੀ ਜਾਣੇ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਹੀ ਰਹੇ, ਬਾਹਰ ਨ ਗਏ। ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਵਣ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ

ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇਵਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਨੀ ਸਾਡੀ ਕੋਠੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਪਨ ਦੇਵੋ। ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿਤਾ। ਧਨੀਰਾਮ ਕਿਹਾ, 'ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ?' ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਯਾਦ ਕਰੋਗੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਤੁਸੀਂ। ਤੁਸਾਂ ਖ਼ਾਤਰ ਜਮ੍ਹਾ ਰਖਣੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇਣੀ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੀ ਰਸਨਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਸੀ ਓਹ ਪੂਰਾ ਹੋਸੀ। ਏਹ ਬਾਰਤਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕੀਂ ਪਤਾ ਕਰਨ ਔਣ ਅਤੇ ਸੁਣ ਸੁਣਕੇ ਵੈਰਾਗ ਕਰਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛੀਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਸਨ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਸਿਖ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਏ। ਅਗੇ ਭਾਈ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਜਦ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਕਹਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਚਾਵਲ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਚਾਵਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਹੁਣ ਸਭੇ ਜਣੇ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਵਲ ਲੈ ਆਵੋ। ਚਾਵਲ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਦੋ ਗਰਾਹੀਆਂ ਛਕਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਮੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਖ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਧੀਰਜ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਅਪਨੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਦਮ ਆਸਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਆ ਗਈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਨੋਰਥ ਕਰਕੇ ਆਵੇ ਓਸਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਬਿਤੀਤ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨ ਆਵੇ। ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਬਾਹਰ ਹੀ ਬੈਠੇ। ਜਾਂ ਇਕ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਸਰਬ ਘਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਆਏ। ਬੜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਯਾ। ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਵ ਗਨ, ਭਗਤ ਰਿਸ਼ੀ ਸੁੰਦ੍ਰ ਬਿਵਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਾਜੇ ਵਜਣ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ

ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਬੜੀ ਉਸਤਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੈਂ ਆਜ਼ਜ ਤੇ ਇਤਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ। ਜੇਹੜਾ ਵੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਹੋਵੇਗਾ ਓਸਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਜੇਹੜਾ ਏਹ ਭਜਨ ਕਰੇਗਾ ਓਹ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਨਾਲ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਬਾਨ ਵਿਚ ਬਠਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਚਖੰਡ ਲੈ ਚਲੇ। ਇੰਞ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨ ਮਾਸੀ ਸੰਮਤ ੧੯੧੯ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਵਿਚ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਏ। 'ਜੋਤ ਸਮਾਣੀ ਜੋਤ ਮਾਹ' ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ।

ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ

ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅਧੀਰਜੀ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆ ਜੁੜੀ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧੀਰਜ ਦੇਣ ਲਗੇ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਰਾਗੀਆਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨਾਲ ਵਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ। ਤ੍ਰਖਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲਈ ਬਿਵਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਾਯਾ। ਚਿਖਾ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਚੰਨਣ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਯਾ। ਖੁਸ਼ਬੋਈਆਂ ਲਾਈਆਂ। ਨਵੀਂ ਪੁਸ਼ਾਕ ਅਤੇ ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਸਜਾਏ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੇੜਾ ਚੁਕਿਆ। ਅਗੇ ਅਗੇ ਰਬਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਢੋਲਕੀ ਛੈਣਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੜਤਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੁਲ ਲੋਕੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰੂ ਦੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ:-

ਪਵਨੈ ਮਹਿ ਪਵਨੁ ਸਮਾਇਆ।
ਜੋਤੀ ਮਹਿਜੋਤਿ ਰਲਿ ਜਾਇਆ।
ਮਾਟੀ ਮਾਟੀ ਹੋਈ ਏਕ।
ਰੋਵਨ ਹਾਰੇ ਕੀ ਕਵਨ ਟੇਕ।੧।
ਕਉਨੁ ਮੂਆ ਰੇ ਕਉਨੁ ਮੂਆ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਿਲ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰਾ।

ਇਹੁ ਤਉ ਚਲਤੁ ਭਇਆ।੧। ਰਹਾਉ।
ਅਗਲੀ ਕਿਛੁ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਈ।
ਰੋਵਨ ਹਾਰੁ ਭਿ ਊਠਿ ਸਿਧਾਈ।
ਭਰਮ ਮੋਹ ਕੇ ਬਾਂਧੇ ਬੰਧ।
ਸੁਪਨੁ ਭਇਆ ਭਖਲਾਏ ਅੰਧ।੨।
ਇਹ ਤਉ ਰਚਨ ਰਚਿਆ ਕਰਤਾਰਿ।
ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਹੁਕਮਿ ਅਪਾਰਿ।
ਨ ਕੋ ਮੂਆ ਨ ਮਰਣੈ ਜੋਗੁ।
ਨਹ ਬਿਨਸੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੋਗੁ॥੩॥
ਜੋ ਇਹੁ ਜਾਣਹੁ ਸੋ ਇਹੁ ਨਾਹਿ।
ਜਾਨਣ ਹਾਰੇ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਉ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ।
ਨਾ ਕੋਈ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਜਾਇਆ।" ੪॥

ਭਾਈ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ, ਸੁਣਕੇ ਸਭਨਾਂ ਸ਼ਾਂਤਿ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਏਨੀ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਡੇਹਰੇ ਸਾਹਬ ਤਕ ਸੰਗਤ ਹੀ ਸੰਗਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਗ ਵਿਚ ਪੁਜਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀਰ ਨੂੰ ਖੂਹੀ ਉਤੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਯਾ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਚਿਖਾ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖ ਨ ਸਕੇ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਚਿਖਾ ਉਤੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਣਾਇਆ। ਓਸ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਖ ਆਸਨ ਕੀਤਾ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਚਿਖਾ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਕੀਰਤਨੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਸੰਗਤ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਗ ਗਈ। ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰ੍ਹੀ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਗੀਠੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਖ 'ਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਥਾਂ ਦਬਾ ਕੇ ਉਤੇ ਥੜ੍ਹਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਉਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਅੱਜ ਤੀਕ "ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰ੍ਹੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਜਰੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਔਂਦੀ ਹੈ। ਡੇਹਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਓਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਵੀ ਸ਼ੋਕਾਰਾਮ ਜੀ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਏ,
ਓਥੇ ਤੁਰਤ ਸਮਾਧ ਤਿਆਰ ਹੋਈ।
ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਰੁਮਾਲ ਚੜ੍ਹਾਇ ਦਿਤੇ,
ਡੇਹਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖੂਬ ਬਹਾਰ ਹੋਈ।
ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਈ ਸਾਰਾ ਲੋਕ ਆਕੇ,
ਮੰਨਤ ਮੰਨ ਜਾਂਦੇ ਮੰਨਤ ਵਾਰ ਕੋਈ।
ਸ਼ੋਕਾਰਾਮ ਜੋ ਡੇਹਰੀ ਤੇ ਨਿਤ ਜਾਵੇ,
ਓਹ ਗ਼ਮ ਦੀ ਨਦੀਓਂ ਪਾਰ ਹੋਈ।

ਦਿਲੀ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਡੇਹਰੀ ਸਾਹਬ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜੇ ਡੇਹਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਨਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਕ ਹਨ। ਪੰਥ ਨੂੰ ਏਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਲਮੀਕ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਲਬਾ-ਲਬ

ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, 'ਆਲਿਮ'

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਯਾਰ੍ਹਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਰਚਿਆ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਸਤਿ-ਸੰਤੋਖ ਦਇਆ, ਜਪ ਤਪ ਵੈਰਾਗ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਆਦਿ ਮੋਤੀਆਂ ਤੇ ਹੀਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਗਣ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਹੰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮ ਹੰਸ ਹੋਣ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਜਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਦਾ ਅਤਯੰਤ ਹੀ ਸੰਖੀਸ਼ਪਤ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਪੂਜਨੀਯ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜ਼ਰੋਂ, ਨੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜੋ ਸਤਰਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਕੇ ਭੇਜੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

'ਆਲਿਮ'

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਸਾਹਿਬ ਅਲਮਸਤ ਸਾਧੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਪ ਭਜਨ ਪੁਛਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਅਜੇਹੇ ਅਲਮਸਤ ਹੋਏ ਕਿ - "ਲਬਾ-ਲਬਾ-ਲਬਾ-ਲਬ" ਹੀ

ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹਜ਼ਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ੮ ਮੀਲ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਪਿੰਡ ਮਲਾਹ ਵਿਚ ਸੰਮਤ ੧੯੫੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਏਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਹੋਏ) ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਬੀਬੀ ਧੁਲੀ ਲਾਲਾ ਹਰੀਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਹਰੀਚੰਦ ਕੋਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਸੁਣਕੇ ਬਾਬੇ ਬੈਂਕੇ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਖਿੱਚ ਲਗੀ। ਭਾਈ ਹਰੀਚੰਦ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਲੈ ਚਲ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਓ, ਆਪ ਉਪਕਾਰੀ ਹੋ। ਮੈਂ ਬੜਾ ਔਗਣਹਾਰ ਹਾਂ। ਭਲਾ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਸਿਧਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ :-

ਅਨਿਕ ਬੀਂਗ ਦਾਸ ਕੇ ਪਰਹਰਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਧਿਆਂ ਕਰ ਛੋੜਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਉਧਾਰ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਸੀ। ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਮੇਂ ਤਾਂ ਤਦ ਹੀ ਜਾਣਾ ਜੇ ਮੇਰੇ ਜੈਸੇ ਮਹਾ ਪਾਮਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਹਰੀਚੰਦ ਦੇ ਆਪ ਵਿਚ ਦੀ ਕਈ ਵਾਰ ਹੁੰਦੇ। ਭਾਈ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਹੀ ਗਈ। ਆਖਿਰਕਾਰ ਭਾਈ ਹਰੀਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰੋਂ ਪੁਜੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਮਨ ਕੁਛ ਸ਼ਾਂਤ ਜੇਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਇਆ- ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਪੂਰਾ ਹੋਸੀ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਭਾਈ ਹਰੀਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਪਰੇਮ ਬਾਬਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਏਸ ਜਣੇਂ ਨੂੰ ਕਈ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ 'ਕਹੁ ਭਾਈ ਕੇਹ ਲੋੜਨਾ ਏਂ?' ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਗਲ ਵਿਚ ਪਲੂ ਪਾ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, 'ਬਾਬਾ! ਨਾਮ ਚਾਹੀਨਾਂ-ਬਸ਼ਕ-ਕਰ ਦੇਹ ਮੇਹਰ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਆਣ ਢੱਠਾ ਹਾਂ, ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਖ਼ੈਰ ਪਾ ਦੇ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੇਖਿਆ, ਕਿ ਭਾਂਡਾ ਸੁਧ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਵੱਥ ਰਖਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਆਏ ਮੇਹਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤੇ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਧ ਨਾਮ।' ਉਹ ਨਾਮ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਣ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

'ਮਨਹਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਭਇਓ ਭ੍ਰਮ ਨਾਸਿਓ ਮੰਤ੍ਰੂ ਦੀਓ ਗੁਰ ਕਾਨ।' ਗੁਰਮੰਤਰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਦਿਲ ਦਰਯਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕਾਂਗ ਆ ਗਈ। ਲਗੇ ਉਛਾਲੇ ਵੱਜਣ। ਜਦੋਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਬਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬਰਖਾ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ, ਤਾਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆਂ ਤੇ ਦਰਯਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਦਰਯਾ ਵੀ ਕੰਢਿਆਂ ਤੋਂ ਉਛਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮੇਘ ਨੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ, ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਬੈਂਕੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦਰਯਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। 'ਲਬਾ ਲਬ-ਲਬਾ ਲਬ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਚੇਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਦੇ ਹੋਰ ਹੋ ਗਏ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਈ ਕਹਿਣ ਇਸਨੂੰ ਕੁਛ ਚੰਬੜ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਕਹਿਣ ਬਾਬੇ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਮਾਰਕੇ ਏਸਨੂੰ ਕਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, 'ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੂਤਰ ਕੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉੱਜਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕੋਝੇ ਸੁਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਡਿੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਦੀ ਕਾਣ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਨਿੰਦਯਾ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਜੋ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਲ ਛਲ ਕਪਟ ਤੇ ਫਰੇਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੇਹੀ ਦਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਮੁਕੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੂਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸੂਤਰ ਨਾਮ ਧਾਗੇ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਾਰੀਗਰ ਲੋਕ ਲਕੜੀ ਦਾ ਵਿੰਗ ਕਢਣ ਵਾਸਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਮਨ ਰੂਪੀ ਲਕੜੀ ਦੇ ਵਲ ਛਲ ਰੂਪ ਵਿੰਗ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਿਧਿਆਂ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਰੰਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ ਆਪ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਤਿੰਨ ਆਸਣ ਕੋਲੋ ਕੋਲ ਵਿਛਾਕੇ ਏਹ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ :-"ਆਓ ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੋ, ਆਓ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੋ, ਆਓ ਬਾਬਾ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੋ!"

ਵੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਏਹ ਬਚਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਗੋਚਰ ਕਰ ਛਡਿਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਕਮਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਵੱਲੋਂ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਓਦੋਂ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਮਸਤਾਨਾ ਭਵਿਖਤ ਸਬੰਧੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਤਿੰਨ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਲਿਖੀ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈਕੇ ਆਸਣਾ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੁਕਾਰਦਾ। ਏਹ ਗੱਲ ਓਦੋਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਜ਼ਰੋਂ ਵਿਖੇ ਗਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ! ਏਸ ਬਚਨ ਦਾ

ਰਾਜ਼ ਓਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹਿਆ, ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹਜਰੋਂ ਵਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰ ਗਦੀ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ) ਜੋ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਗਮਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤੁਰਨ ਲਗਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਇਹ (ਬਾਬਾ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀਆਂ ਰਖਣਗੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਆਪ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬਾਲਮੀਕ ਰਿਸ਼ੀ ਹਨ। ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਪਹਿਲੋਂ ਰਾਮਾਯਣ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੂਰਣ ਕਿਰਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਭੂਤ ਭਵਿਖਤ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਹਾਲ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਪਰਗਟ ਨਾ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਜੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣ, ਜੇ ਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਕਹੇ, ਬੋਲਣ ਹੀ ਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, 'ਉਹ ਬੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨ ਬੋਲਨੀ।' ਉਹ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹਸਦੇ, ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੋਂਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ ਦੀ ਆਯੂ ਭਗਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰੀ। ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਭੌਰੇ ਵਾਂਗ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣ ਤੋਂ ੨੯ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਸੰਮਤ ੧੯੪੮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

(ਆਲਿਮ)

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਹਰੀ ਪਰੈਸ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਛਪਿਆ।

0